

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

HET SAMENWERKINGSVERDRAG INZAKE OCTROOIEN (PCT)

België heeft het zogenaamde Patent Cooperation Treaty (PCT) op 14 september 1981 geratificeerd. Samen met de aankondiging van dat feit werd in het Belgisch Staatsblad van 5 november 1981 een koninklijk besluit van 21 augustus 1981 gepubliceerd betreffende het indienen van een internationale octrooiaanvraag in België. Dit K.B. voert de wet van 8 juli 1977¹, houdende goedkeuring van onder meer het PCT, uit. Het verdrag zelf is krachtens art. 63.2 PCT in werking getreden op 14 december 1981. Het is de bedoeling van dit artikel wat dieper in te gaan op de inhoud van de betekenis van het PCT.

1. De materiële impuls voor het tot stand komen van het PCT moet ongetwijfeld gezocht worden in de situatie op het gebied van de octrooien na 1945. In veel landen nam het aantal octrooiaanvragen toen gestaag toe², doordat de toenemende industrialisatie gepaard ging met een stijgend aantal nieuwe uitvindingen. Bovendien bracht ook het feit dat de door de toenemende internationale verflechting van markten, multinationalaal actief geworden ondernemingen, niet alleen in hun moederland hun uitvindingen gingen beschermen via octrooien³, maar ook daarbuiten, een globale stijging mee van het aantal octrooiaanvragen. De verschillende nationale octrooiverleningsinstanties werden aldus niet alleen geconfronteerd

met een groter aantal octrooiaanvragen, maar ook, wanneer hun nationale wetgeving een of ander onderzoek vereiste naar het al dan niet voldaan zijn aan een aantal *materiële* octrooieerbaarheidsvereisten, zoals nieuwheid⁴, met een steeds groter wordend volume aan te raadplegen technische literatuur en documentatie, hetgeen uiteraard zeer gekwalificeerd personeel vergde. Immers, de steeds gecompliceerder technologische vernieuwingen maakten er een onderzoek van een ter bescherming aangeboden uitvinding niet gemakkelijker op. Ook in landen, — zoals België —, waar de nationale octrooiverleningsinstanties octrooien afleveren zonder onderzoek naar het effectief voldaan zijn aan de materiële octrooieerbaarheidsvereisten, en dit onderzoek bij betwisting overlaten aan de rechter, groeide de ontevredenheid over deze gevolgde werkwijze. Dit «registratiesysteem» impliceert immers de grootste onzekerheid omtrent de intrinsieke waarde van

¹ B.S., 30 september 1977. De tekst van het PCT, en het daarbij horend uitvoeringsreglement, verscheen in de bijlagen van het B.S. van 7 oktober 1977.

² Voor statistisch materiaal, zie *La Propriété Industrielle*, Birpi-uitgave (zie voetnoot 7), jaargang 1947, blz. 242 (cijfers voor 1946), jaargang 1948, blz. 246 (cijfers voor 1947), jaargang 1949, blz. 202 (cijfers voor 1948), jaargang 1950, blz. 250 (cijfer 1949), jaargang 1951, blz. 218 (cijfers voor 1950) enz.

³ Een octrooi wordt in de Belgische rechtsleer bij gebrek aan wettelijke definitie doorgaans gedefinieerd als een door de overheid verleend tijdelijk uitsluitend recht op een technische creatie (aldus: W. VAN GERVEN, *Handels- en economisch recht, I, Ondernemingsrecht*, SWU, 1975, nr. 27; L.P. SUTENS, *Beginnelsen van nijverheidsrecht*, Acco, 3e herziene uitgave, 1978, blz. 30); voor een uitgebreide bespreking van de verschillende betekenissen van het woord «octrooi», zie L. REMOUCHAMPS, *Octrooien*, A.P.R., Larcier, 1970, nrs. 95 e.v.; voor de betekenis van «octrooi» in het PCT, zie art. 2, ii, PCT.

⁴ De voorwaarden waaronder een octrooi kan worden verkregen, kunnen, in het algemeen gezegd, ingedeeld worden in formele enerzijds, materiële anderzijds. De formele vereisten verschillen sterk van land tot land (bv. er zijn landen zonder vorm van vooronderzoek, andere met vooronderzoek, nog andere met een «uitgesteld» vooronderzoek). De materiële octrooiëeringsvoorwaarden vertonen in de landen met een uitgewerkt octrooiestelsel wel gelijkenis, en wat het Belgisch recht betreft, moet een uitvinding, om vatbaar te zijn voor octrooiëring 1) een uitvinding zijn, 2) die geoorloofd is, 3) die nieuw is, 4) en vatbaar is voor exploitatie in handel of nijverheid (zie aldus o.m. VAN GERVEN, o.c., nr. 28; SUTENS, o.c., blz. 34; REMOUCHAMPS, o.c., hoofdstuk II). Het nieuweheidsvereiste is het enige dat in de Belgische octrooiwetgeving nader omschreven wordt; zie W. 24 mei 1854, artt. 24 en 25; analoge materiële octrooieerbaarheidsvoorwaarden komen voor in het Verdrag inzake de verlening van Europese octrooien artt. 52 e.v. (Verdrag van München, gesloten op 5 oktober 1973 — ook Europees octrooi-verdrag genaamd — goedgekeurd door de wet van 8 juli 1977 (B.S., 30 september 1977); de tekst van dit verdrag is verschenen in de bijlagen van het B.S., 7 oktober 1977). Het Europees octrooi-verdrag is, wat het materieel octrooierecht betreft, een weergave van het op 27 november 1963 te Straatsburg gesloten verdrag betreffende de eenmaking van enige beginselen van het octrooierecht (goedgekeurd bij de wet van 8 juli 1977, B.S., 30 september 1977; de tekst van dit verdrag verscheen in de bijlagen van het B.S., van 7 oktober 1977).

het afgeleverd octrooi, en kan dus, vanuit dit standpunt bekeken, als een concurrentienadeel voor de eigen industrieoctrooihouder beschouwd worden, zeker wanneer, die op technologisch gebied zeer dynamisch is⁵.

2. In dat licht, en ook al omdat het toen al internationaal ter zake tot stand gekomen juridisch instrumentarium, zoals het Verdrag van Parijs van 20 maart 1883 tot bescherming van de industriële eigendom⁶, onvoldoende tegemoet kwam aan de in nummer 1 geschetste situatie, moet de tijdens de tweede sessie van het Uitvoerend Comité van de Unie van Parijs (september 1966) aangenomen en tot de Birpi⁷ gerichte aanbevelingsresolutie gezien worden. De tekst ervan luidde als volgt (zie Birpi-document Cep/II/12, par. 46/:

«Considérant que tous les pays qui octroient des brevets d'invention, et particulièrement les pays pratiquant un système d'examen préalable de nouveauté, ont à faire face à des demandes de brevets dont le nombre très élevé s'accroît continuellement et dont la complexité devient de plus en plus grande,

Considérant que, dans tout pays, un grand nombre des demandes de brevets reproduisent entièrement ou substantiellement des demandes déposées dans d'autres pays pour la même invention, accroissant encore ainsi le nombre des demandes à examiner,

Considérant que toute solution des difficultés provenant des doubles emplois en ce qui concerne tant le dépôt des demandes que leur examen permettrait d'obtenir une protection plus économique, plus rapide et plus efficace dans les différents pays du monde, et cela au bénéfice des inventeurs, du public et des gouvernements,

Recommande que le Directeur des Birpi entreprenne d'urgence l'étude des solutions tendant à réduire les doubles emplois dans les tâches incombant tant aux déposants qu'aux offices de brevets nationaux; que cette étude soit entreprise en consultation avec des experts de l'ex-

⁵ Voor een korte bespreking van de voor- en nadelen van een registratiesysteem, en dat met een of andere vorm van voorafgaand of uitgesteld onderzoek naar de waarde van een ter bescherming aangeboden uitvinding, zie: G. SCHRANS, «Juridische problematiek van de aanwending van research in de onderneming», *R.W.*, 1971-72, 1810 e.v.

⁶ In België van kracht in de versie van Stockholm van 1967 (W. 26 september 1974, *B.S.*, 29 januari 1975). De landen, waarvoor dit Verdrag geldt, vormen een Unie tot bescherming van de industriële eigendom (art. 11). De Parijse Conventie is thans aan herziening toe, en met dat doel werd er in sept.-okt. 1981 in Nairobi een diplomatieke conferentie belegd. Die leverde echter geen resultaat op. Van 4 tot 30 oktober 1982 wordt te Genève een nieuwe sessie belegd.

⁷ Bureaux Internationaux Réunis pour la protection de la Propriété Intellectuelle, sinds 1970 feitelijk te vereenzelvigen met de Organisation Mondiale de la Propriété Intellectuelle (Ompi-wipo). Voor het (kleine) nog bestaande juridisch verschil: zie de Ompi-uitgave *Informations générales*, Ompi, Genève, 1980, blz. 5; het Ompi heeft sedert 1974 het statuut gekregen van gespecialiseerde instelling van de Uno. Verdere lektuur over het Ompi: zie J. EKE-DI-SAMNIK, *L'organisation mondiale de la propriété intellectuelle*, Bruylant, Brussel, 1975; C. MASOUE, «L'organisation mondiale de la propriété intellectuelle (Ompi), 14e institution spécialisée des Nations Unies», *Rev. dr. internat.*, 1977, 806-826; Ompi, *buts intérêts pour les états, structure et finances, activités*, Ompi-uitgave nr. 415 (F), 1973.

térieur à inviter par le Directeur, et compte tenu des efforts déployés par d'autres organisations internationales et groupements d'Etats pour résoudre des problèmes similaires; que cette étude aboutisse à des recommandations détaillées quant à toute action future, y compris la conclusion d'arrangements particuliers dans le cadre de l'Union de Paris.»

Reeds in mei 1967 kwam er onder impuls van de Birpi een ontwerptekst van verdrag klaar. Naderhand werd deze tekst nog herhaaldelijk gewijzigd en aangevuld⁸, tot dat in 1970 de uiteindelijke tekst van het PCT aangenomen werd⁹. Hij is tot op heden ongewijzigd¹⁰ gebleven, enkel het bij het PCT gevoegde uitvoeringsreglement werd sedert 1970 herhaaldelijk gewijzigd¹¹ door de daartoe krachtens art. 58 PCT bevoegde Algemene Vergadering, die uit de Verdragsluitende Staten bestaat (art. 53 PCT). Het verdrag en het uitvoeringsreglement traden in werking op 24 januari 1978¹². De volgende landen zijn gebonden door het PCT en het uitvoeringsreglement: Australië, België, Brazilië, de BRD, Cameroun, de Centraal Afrikaanse Republiek, Congo, Denemarken¹³, Finland, Frankrijk, Gabon, Hongarije, Japan, Liechtenstein¹³, Luxemburg, Madagascar, Malawi, Monaco, Nederland, Noord Korea, Noorwegen¹³, Oostenrijk, Roemenië, Senegal, Tsjaad, Togo, de USSR, het VK, de USA¹³, Zweden en Zwitserland¹³. Het PCT treedt op 26 februari 1982 in werking van Sri Lanka.)

3. Het PCT heeft twee hoofdbedoelingen: het ene heeft betrekking op de octrooiaanvraagprocedure¹⁴ op inter-

⁸ Voor verdere details, zie *Actes de la conférence diplomatique de Washington sur le traité de coopération en matière de brevets*, Genève, 1970, Ompi versie 1976, blz. 699 e.v.

⁹ Tijdens de diplomatieke conferentie van Washington, 25 mei - 19 juni 1970.

¹⁰ Behoudens de op grond van art. 60.4 PCT door de Algemene Vergadering van de PCT Unie op 2 okt. 1979 en 26 sept. 1980 aangenomen wijzigingen in art. 53.11 en art. 54.6, a, PCT (nog niet van kracht).

¹¹ Op 14 april 1978, 3 oktober 1978, 1 mei 1979, 16 juni 1980, 26 september 1980 en 3 juli 1981; de tekst van deze wijzigingen is tot op heden niet verschenen in het *B.S.*

¹² Zie art. 63 PCT. Naast het verdrag, bestaande uit «artikelen», en het uitvoeringsreglement, bestaande uit «regels», bestaan er ook nog «administratieve instructies»; zie regel 89 PCT uitvoeringsreglement, wat o.m. de aard ervan betreft.

¹³ Staten niet gebonden door hoofdstuk II PCT (zie art. 64 PCT en nummer 5.2).

¹⁴ In tegenstelling tot het in voetnoot 4 vermelde Europees octrooiverdrag handelt het PCT enkel over een internationale octrooiaanvraagprocedure, en nauwelijks over de octrooiverlening zelf, laat staan over het materieel octrooirecht dat bij de octrooiverleningsprocedure moet worden gebruikt. Het Europees octrooiverdrag regelt zowel de Europese aanvraag- en verleningsprocedure, als het daarbij te hanteren materieel octrooirecht, en heeft aldus een ruimere *juridische* draagwijdte dan het PCT. Geografisch bekeken, bindt het op 7 oktober 1977 in werking getreden Europees octrooiverdrag maar elf staten, nl. België, de BRD, Frankrijk, Italië, Liechtenstein, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, het VK, Zweden en Zwitserland, maar het heeft dan weer tegenover het PCT het voordeel dat het een «open» verdrag is: iedere natuurlijke of rechtspersoon kan een Europees octrooi aanvragen (art. 58 Europees octrooiverdrag); vergelijk, voor het PCT, met nummer 6.1. Beide verdragen sluiten echter wel perfect op elkaar aan, in die zin dat octrooiaanvragers in het kader van de PCT procedure voor die PCT

nationaal vlak, het andere betreft de verspreiding van technische kennis en informatie, en de organisatie van technische bijstand, inzonderheid voor de ontwikkelingslanden.

4. 1) Het oogmerk van het in nummer 3 eerstgenoemde domein, kan als volgt nader geëxpliciteerd worden. Enerzijds heeft het PCT met de rationalisatie die het doorvoert op het gebied van de internationale octrooiaanvraagprocedure, de bedoeling zowel voor de nationale octrooiverleningsinstanties als voor de octrooiaanvragers — die bij veronderstelling een octrooi wensen te verkrijgen in verschillende landen voor één uitvinding — tijd, werk en geld te besparen¹⁵. Hoe dit concreet bereikt kan worden, wordt verder besproken (nummers 6 e.v.). Anderzijds wil men met de door het PCT ingestelde internationale octrooiaanvraagprocedure de waarschijnlijkheid verhogen dat in de PCT-lid-staten zo veilig mogelijke octrooien, — «brevets forts» — worden verleend, ook in de zogenaamde registratielanden, als België¹⁶. Onder «sterk octrooi» wordt dan een octrooi verstaan, dat, wanneer het het voorwerp is van een betwisting voor een rechterlijke instantie, de toetsing door de rechter aan de materiële octrooierbaarheidsvereisten met succes zal doorstaan. Het zal de lezer later duidelijk worden dat dit succes voor een groot stuk afhangt van de inhoud van het zogenaamd verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek. Dit verslag moet in het kader van de internationale octrooiaanvraag volgens de PCT procedure steeds opgemaakt worden, en doorgaans gepubliceerd worden (zie nummers 8 en 9).

2) Aangaande de in nummer 3 aangegeven tweede bedoeling zegt de Preambule van het verdrag: «De Verdragsluitende Staten, geleid door de wens bij te dragen aan de vooruitgang van de wetenschap en de technologische kennis (considerans 1) (...), geleid door de wens het publiek gemakkelijker en sneller toegang te verschaffen tot de technische gegevens, vervat in documenten die nieuwe uitvindingen beschrijven (considerans 4), geleid door de wens de economische ontwikkeling van ontwikkelingslanden te bevorderen en te bespoedigen door het nemen van maatregelen die zijn gericht op de verhoging van de doeltreffendheid van hun ter bescherming van uitvindingen uitgevaardigde nationale, zowel als regionale wettelijke stelsels, door gemakkelijk toegankelijke gegevens

lid staten die ook gebonden zijn door het Europees octrooiverdrag, in de PCT internationale aanvraag kunnen vermelden dat ze voor die landen een Europees octrooi wensen i.p.v. een nationaal (zie verder, o.m. nummer 6.3). Voor een overzichtsartikel over het Europees octrooiverdrag, zie P. ECKMAN, «Internationaal (Europees en communautair) octrooirecht», *Rew* 3 (1981), blz. 157 e.v.

¹⁵ Zie consideransen 2 en 3 van de preambule van het PCT.

¹⁶ De Belgische octrooiwetgeving ligt voornamelijk vervat in de wet van 24 mei 1854. Deze wet werd tot op heden niet fundamenteel herzien. Wel werd door de minister van Economische Zaken recent een wetsontwerp op de uitvindingsoctrooien ingediend (zie *Parlementaire Handelingen*, nr. 101, zitting van 1 oktober 1981, blz. 2911). Bij de wet van 5 februari 1982 (BS 9 februari 1982) werd van dit wetsontwerp een afwijking toegestaan op de wet van 3 maart 1977 betreffende de gevolgen van de ontbinding der Wetgevende Kamers. Ten aanzien van de vroeger ingediende ontwerpen en voorstellen van Wet (BS 12 maart 1977).

te verstrekken over de beschikbaarheid van technologische oplossingen die kunnen worden toegepast op hun bijzondere behoeften en door de toegang tot de voortdurend in omvang toenemende moderne technologische kennis te verhogen (considerans 5) (...), hebben het onderhavige Verdrag gesloten».

De toegang tot technische gegevens, en vooral de verspreiding ervan, wordt in het PCT concreet vergemakkelijkt door de internationale publikatie — volgens art. 21.2 PCT zo spoedig mogelijk na het verstrijken van 18 maand te rekenen vanaf de datum van voorrang¹⁷ — van de internationale octrooiaanvraag (die o.m. bestaat uit een beschrijving van de uitvinding), samen met het eerder genoemd verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek. Via deze publikatie worden veelal belangrijke technologische innovaties en evoluties op wereldschaal publiek verspreid¹⁸, en heeft men bovendien een wereldomvattend inzicht in de rechtstoestand van uitvindingen. Niet alleen voor wetenschapsmensen is dit belangrijk,

¹⁷ Zie voor dit begrip art. 8-2, xi), PCT; artikel 8 bepaalt: «1. De internationale aanvrager kan een verklaring bevatten, zoals voorgeschreven in het Reglement, waarin een beroep op een recht van voorrang wordt gedaan op grond van één of meer aanvragen, die eerder zijn ingediend in of voor een land dat partij is bij het Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom.

2) a) Onverminderd het bepaalde onder b) zijn de vereisten voor en de rechtsgevolgen van een ingevolge het eerste lid gedaan beroep op een recht van voorrang die, welke zijn voorzien in artikel 4 van de Akte van Stockholm van het Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom.

b) De internationale aanvrager waarvoor een beroep wordt gedaan op het recht van voorrang op grond van een of meer aanvragen, die eerder in of voor een Verdragsluitende Staat zijn ingediend, kan de aanwijzing van die Staat bevatten. Indien in de internationale aanvraag een beroep wordt gedaan op het recht van voorrang op grond van een of meer nationale aanvragen, ingediend in of voor een aangewezen Staat of indien een beroep wordt gedaan op het recht van voorrang van een internationale aanvrager waarin slechts één Staat is aangewezen, worden de vereisten voor en de rechtsgevolgen van het beroep op het recht van voorrang in die Staat geregeld door de nationale wetgeving van die Staat.»

Artikel 2, xi: onder «datum van voorrang» voor de berekening van termijnen wordt verstaan:

«a) indien de internationale aanvrager een beroep op een recht van voorrang ingevolge artikel 8 bevat, de dagtekening van het depot van de aanvrager waarop het beroep op recht van voorrang berust;

b) indien de internationale aanvrager een beroep op meer dan één recht van voorrang ingevolge artikel 8 bevat, de dagtekening van het depot van de eerste aanvrager waarop het beroep op recht van voorrang berust;

c) indien de internationale aanvrager geen beroep op een recht van voorrang ingevolge artikel 8 bevat, de dagtekening van het internationale depot van een zodanige aanvrager».

Voor een verdere bespreking van het Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom, en meer bepaald artikel 4, zie G.H.C. BODENHAUSEN, *Guide d'application de la Convention de Paris pour la protection de la propriété industrielle, telle que révisée à Stockholm en 1967*, Birpi, 1969, Genève, blz. 37 e.v. Zie ook Cass., 10 januari 1974, *R.W.*, 1973-74, 2209.

¹⁸ Bovendien zijn er gespecialiseerde firma's en instellingen zoals o.m. Derwent Ltd (Londen), Inpadoc (Wenen) en Inpi (Parijs), die er zich op toegelegd hebben om, tegen betaling allerlei gegevens te verschaffen omtrent octrooidocumenten en -documentatie.

maar veelal zal de daar aangeboden kennis en inzichten de economische politiek qua research, investeringen e.a. van met de betrokken octrooiaanvrager concurrerende ondernemingen mee bepalen.

In het PCT vindt men verschillende artikelen die de hulp aan de ontwikkelingslanden betreffen. Aldus bepaalt o.m. art. 50.1 PCT dat «het Internationaal Bureau¹⁹ diensten kan verlenen door het verstrekken van technische en andere ter zake dienende inlichtingen waarover het beschikt op grond van gepubliceerde aanvragen (in dit artikel de 'inlichtingendiensten' genoemd)». Deze inlichtingendiensten dienen op zodanige wijze te functioneren dat zij het met name voor Verdragsluitende Staten die ontwikkelingslanden zijn, gemakkelijk maken technische kennis en technologie, met inbegrip van de beschikbare gepubliceerde know-how te verwerven (art. 50.3). De zogenaamde Commissie voor technische bijstand (art. 51 PCT) heeft als taak het organiseren van en het toezicht houden op de technische bijstand aan Verdragsluitende Staten die ontwikkelingslanden zijn, bij de ontwikkeling van hun afzonderlijke of regionale octrooistelsels (art. 51.3, a). De technische bijstand omvat o.m. de opleiding van specialisten, het uitlenen van deskundigen en de verschaffing van uitrusting, zowel voor demonstraties als voor gebruik (art. 51.3 b).

5.1) Keren we nu terug naar de in nummer 3 eerstgenoemde bedoeling van het PCT. In het kader van het PCT kan men in de internationale octrooiaanvraagprocedure — die begint met een internationale octrooiaanvraag (voortaan «internationale aanvraag»), en eindigt, in het gunstigste geval, met de aflevering van een octrooi — twee fasen onderscheiden: de internationale en de nationale (soms is deze «nationale» fase «regionaal», zie verder, nummer 6.3).

De volledige internationale fase omvat drie stadia: 1) indienen van een internationale aanvraag door een aanvrager, en behandeling ervan door het zogenaamd «ontvangend bureau»²⁰, d.i. de octrooiinstantie waar de aanvraag ingediend wordt; 2) het maken van het verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek door één van de zogenaamde «instanties voor het internationaal nieuwheidsonderzoek»; 3) de publikatie van de internationale aanvraag, samen met het hierboven bedoelde verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek door toedoen van het Internationaal Bureau.

Het karakteristieke van de internationale fase is, dat de twee eerste elementen ervan onafscheidelijk met elkaar verbonden zijn, in die zin dat wie een internationaal

nieuwheidsonderzoek wil, daarvoor een internationale aanvraag moet indienen (zie echter ook art. 15.5 PCT), en dat elke internationale aanvraag een internationaal nieuwheidsonderzoek ondergaat (art. 15.1 PCT). De publikatie echter vindt slechts in de meeste gevallen plaats, niet altijd, zie o.m. art. 21 PCT en art. 64, 3e lid, PCT.

2) Volledigheidshalve zij opgemerkt dat er zich nog een vierde stap kan voordoen in de hiervoor beschreven procedure, nl. die van de zogenaamde voorlopige beoordeling (ook soms genoemd: de procedure volgens hoofdstuk II PCT, i.t.t. de eerste drie stadia, die samen de procedure volgens hoofdstuk I PCT vormen). In het kader van dit artikel, en mede wegens het feit dat deze procedure facultatief is voor een octrooiaanvrager (art. 31.1 PCT) wordt hier volstaan met de volgende algemeenheden omtrent deze «internationale voorlopige beoordeling»:

a) Het verzoek om een internationale voorlopige beoordeling is een verzoek om een onderzoek waarbij de zogenaamde instantie voor de internationale voorlopige beoordeling zich uitspreekt, voorlopig en zonder verbintenis, met de woorden «ja» of «neen», ten aanzien van elke conclusie, over de vraag of zij nieuw lijkt, op uitvinderswerkzaamheid lijkt te berusten, niet voor de hand lijkt te liggen en vatbaar lijkt voor toepassing op het gebied van de nijverheid (zie artt. 33.1 en 35.2 en regel 70.6 PCT)²¹.

Het verslag van de internationale voorlopige beoordeling bevat geen verklaring over de vraag of de uitvinding waarvoor uitsluitende rechten worden verlangd, al dan niet octrooieerbaar is of lijkt overeenkomstig de nationale wetgeving (art. 35.2 PCT).

b) Enkel aanvragers die inwoner of onderdaan²² zijn van een PCT lid-staat die gebonden is door hoofdstuk II PCT en wiens internationale aanvraag is ingediend bij het ontvangend bureau van die staat kan een verzoek tot een internationale voorlopige beoordeling indienen (art. 31.2 PCT)²³.

c) Het verzoek tot een internationale voorlopige beoordeling moet in twee exemplaren ingediend worden bij de bevoegde instantie voor de internationale voorlopige beoordeling²⁴, en moet o.m. ten minste één «gekozen» staat bevatten (die dan een staat moet zijn, gebonden door hoofdstuk II PCT), d.w.z. een staat, te kiezen onder de in de internationale aanvraag «aangewezen staten» (zie verder, nummer 6.3), waar men dit verslag van de internationale voorlopige beoordeling zal gebruiken in de nationale fase (zie regel 53.1, art. 31.6, a, regel 53.2 en art. 31.4, a, PCT).

d) Het verzoek is onderworpen aan de betaling van de voorgeschreven taksen binnen de voorgeschreven termijn (art. 31.5 PCT) en aan een bepaald voorgeschreven taalgebruik (zie regel 55 PCT).

¹⁹ Het Internationaal Bureau is het secretariaat van hetOMPI-Wipo: zie art. 9 van het Verdrag tot oprichting van de Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom, goedgekeurd door de wet van 26 september 1974, B.S., 29 januari 1975.

²⁰ Zie art. 2, xi, PCT, alsook o.m. art. 10 PCT. Wat België betreft, bepaalt art. 2, § 1, van de wet van 8 juli 1977 dat de Dienst voor de Handels- en Nijverheidseigendom (Ministerie van Economische Zaken) optreedt als ontvangend bureau, onverminderd de toepassing van de bepalingen van art. 151 van het Europees octrooiverdrag (zie voetnoot 14). Dit laatste betekent concreet dat de internationale aanvraag ook kan worden ingediend bij het Europees octrooibureau, dat dan handelt in zijn hoedanigheid van ontvangend bureau.

²¹ De lezer zal de gelijkenis opmerken met de in voetnoot 4 beschreven materiële octrooiëeringsvoorwaarden.

²² De begrippen «woonplaats» en «nationaliteit» worden gedefinieerd in regel 18 PCT.

²³ Deze voor sommige aanvragers eventueel beperkte rechtsbekwaamheid vloeit voort uit de in art. 64.1, a, PCT geboden mogelijkheid aan de PCT lid-staten om bij de ratificatie een reserve te formuleren t.a.v. hoofdstuk II.

²⁴ Voor België is dit het Europees octrooibureau; zie: W. 8 juli 1977, art. 2, § 1, en K.B. 21 augustus 1981, art. 3, § 2.

e) Het verzoek tot een internationale voorlopige beoordeling wordt gescheiden van de internationale aanvraag ingediend (art. 31.3 PCT), maar het zal maar het in nummer 6.6 te bespreken rechtsgevolg hebben indien het gedaan wordt vóór het verstrijken van de 19e maand, te rekenen vanaf de datum van voorrang (artt. 39.1 en 40.1 PCT).

f) Het verslag van de internationale voorlopige beoordeling is vertrouwelijk van aard en wordt niet gepubliceerd (art. 38 PCT)²⁵.

3) De nationale fase, d.w.z. de eigenlijke octrooiverleningsprocedure, behoort tot de bevoegdheid van de nationale (eventueel: regionale, zie nummer 6.3) octrooiverleningsinstanties. Zoals reeds is opgemerkt, regelt het PCT een internationale octrooiaanvraagprocedure, maar niet een internationale octrooiverleningsprocedure. Het materiële octrooirecht wordt immers niet geregeld door het PCT. De PCT lid-staten zijn enkel gebonden door het hierna in nummer 6.6 bepaalde, alsook door art. 27.1 PCT dat zegt: «Geen nationale wetgeving mag de eis stellen dat wordt voldaan aan vereisten betreffende de vorm of de inhoud van de internationale aanvraag die afwijken van of toegevoegd worden aan de vereisten die in dit Verdrag en in het Reglement zijn gesteld.»

6. De internationale fase begint dus met een bij een ontvangend bureau ingediende internationale aanvraag, d.w.z. een aanvraag volgens en zich beroepende op het PCT. Deze aanvraag is de eerste stap voor het later eventueel verkrijgen van een nationaal (of regionaal) octrooi.

1) Elke inwoner of onderdaan²⁶ van een PCT lid-staat kan een internationale aanvraag indienen (art. 9 PCT; vergelijk met een Europese octrooiaanvraag, voetnoot 14).

2) In iedere PCT lid-staat is er een ontvangend bureau. De aanvrager kan naar keuze zijn internationale aanvraag indienen bij het ontvangend bureau van de lid-staat waar hij woont of bij het ontvangend bureau van de lid-staat waarvan hij onderdaan is (regel 19 PCT).

3) De internationale aanvraag zelf omvat de volgende elementen (de volgorde moet door de aanvrager in acht genomen worden, zie PCT instructie 207):

a) Een verzoekschrift (zie vooral artt. 4 en 45 PCT. en de regels 3 en 4 PCT).

In dit verzoekschrift moeten een aantal algemene gegevens staan omtrent de aanvrager(s) (naam, adres, etc.), de titel van de uitvinding, de uitvinder(s), de eventuele octrooigemachtigde en omtrent het recht van voorrang waarop de aanvrager zich eventueel beroept. Bovendien moet de zogenaamde «aangewezen» staten aangekruist worden in de daartoe bestemde hokjes²⁷, alsook de aard

van het later, in de nationale fase, gewenste octrooi (nationaal of regionaal, in casu: Europees). Onder aangewezen staten verstaat men al die PCT lid-staten waar men uiteindelijk octrooibescherming wenst voor één bepaalde aangeboden uitvinding. De nationale instanties die het nationaal octrooi dan uiteindelijk al dan niet zullen afleveren, worden dan de «aangewezen» bureaus genoemd (zie art. 2, xiii, PCT). Het PCT heeft echter ook rekening gehouden met het bestaan van het Europees octrooioverdrag, en sluit er perfect op aan, in deze zin dat een aanvrager in zijn PCT internationale octrooiaanvraag te kennen kan geven dat hij uiteindelijk geen nationaal, maar een Europees octrooi voor een bepaald land (= aangewezen staat) wenst, d.w.z. een «regionaal» octrooi²⁸.

Er zij nu al opgemerkt dat de Belgische wetgeving, alsook de Franse²⁹ de in art. 4.1 - art. 45.2 PCT voorziene mogelijkheid heeft benut. Artikel 2, § 3, van de wet van 8 juli 1977 bepaalt: «Iedere aanwijzing of, desgevallend, iedere keuze van België in een internationale aanvraag wordt aanzien als de aanduiding dat de aanvrager een Europees octrooi wenst te verkrijgen overeenkomstig het Europees octrooioverdrag.» Dit betekent dus dat wie voor de bescherming van een uitvinding een beroep doet op de PCT-procedure én België (Frankrijk) aanduidt, nooit een nationaal octrooi in dit land (deze landen) kan krijgen, maar eventueel wel een Europees octrooi voor dit land (deze landen)³⁰. Wat België betreft, heeft het aldus eventueel toegekend Europees octrooi slechts juridische gevolgen voor zover aan de voorwaarde van art. 5, § 1, van de wet van 8 juli 1977 is voldaan, nl. het verstrekken aan de Dienst voor de Handels- en Nijverheidseigendom van een vertaling in een van de nationale talen van de tekst van het Europees octrooi binnen de termijn van drie maanden te rekenen vanaf de dag van de publikatie van de vermelding van de verlening van het octrooi (art. 5, § 2, W. 8 juli 1977).

b) Een beschrijving die de uitvinding voldoende duidelijk en volledig weergeeft zodanig dat zij door een ter zake deskundige kan worden toegepast (art. 5 PCT, verdere details: regel 5 PCT).

c) De conclusie(s) omschrijft(ven) datgene waarvoor octrooibescherming gevraagd wordt. De conclusies dienen duidelijk en beknopt te zijn, en moeten steun vinden in de beschrijving (art. 6 PCT, verdere details: regel 6 PCT).

d) Een uittreksel, d.w.z. een samenvatting van de beschrijving, de conclusie(s) en de tekeningen, dat enkel bedoeld is als technische informatie; het uittreksel wordt niet in aanmerking genomen voor enig ander doel, in het bijzonder niet voor de uitlegging van de omvang van de

²⁵ Voor verdere details: zie hoofdstuk II PCT en de met dat hoofdstuk corresponderende regels uit het PCT-uitvoeringsreglement, alsook de Ompi-uitgave *PCT-guide du déposant*, vol. 1, losbladige uitgave, april 1979, blz. 35 e.v..

²⁶ Voor de begrippen «woonplaats» en «nationaliteit» zie regel 18 PCT.

²⁷ Het Ompi heeft een modelverzoekschrift ontworpen, waarbij de landen waarin men octrooibescherming vraagt, aangekruist kunnen worden. Het nu vigerend model verzoekschrift is van kracht sinds 1 oktober 1981 (beslissing van de Algemene Vergadering van de PCT-Unie tijdens een 5e buitengewone zitting van 29 juni - 3 juli 1981; zie Ompi-document PCT/A/VII/15, § 76).

²⁸ Zie art. 45 PCT en art. 150 Europees octrooioverdrag. De cumulatieve toepassing van het PCT en daarna het Europees octrooioverdrag wordt de «Euro-PCT»-weg genoemd. Hierbij is uiteraard wel te verstaan dat enkel voor die PCT lid-staten die ook gebonden zijn door het Europees octrooioverdrag, een Europees octrooi kan worden verlangd.

²⁹ Loi n° 77-682, du 30 juin 1977, relative à l'application du Traité de coopération en matière de brevets, art. 16 (zie *Journal officiel de la République française*, 1er juillet 1977, p. 3479).

³⁰ In dit geval (deze gevallen) is er dus steeds cumulatieve toepassing van het PCT en het Europees octrooioverdrag.

gevraagde bescherming (art. 3.3 PCT, verdere details: regel 8 PCT).

e) *Tekening(en)*, indien zij nodig is (zijn) voor het begrijpen van de uitvinding (art. 7 PCT, verdere details: regel 7 PCT).

4) Verder mag de internationale aanvraag geen uitdrukkingen of tekeningen bevatten, die strijdig met de goede zeden of de openbare orde zijn, of kleinerende opmerkingen bevatten over de produkten of werkwijzen van bepaalde andere personen (regel 9 PCT), en zijn er ook bepalingen in het uitvoeringsreglement omtrent de te gebruiken technische terminologie en tekens (regel 10 PCT), omtrent voorwaarden die de reproduceerbaarheid van de tekst van de internationale aanvraag betreffen, zoals de kwaliteit van het te gebruiken papier, marge, nummering van de bladen etc. (zie art. 3.4, ii, PCT en regel 11 PCT).

5) Het indienen van een internationale aanvraag brengt mee dat de aanvrager een reeks vergoedingen (in de Nederlandstalige versie van het verdrag «taksen»³¹ genaamd) moet betalen. Het gaat om:

1° Een «toezendingstaks»: dit is de taks die het ontvangend bureau mag innen krachtens regel 14 PCT en die dient om haar kosten aan papier, telefoon, postzegels e.d.m. te dekken. De toezendingstaks bedraagt in België 1.500 frank (art. 6, § 2, K.B. 21 augustus 1981).

2° Een «taks voor het internationaal nieuwheidsonderzoek»: dit is de vergoeding (sedert 1 april 1982 verhoogd van 29.200 BF. naar 32.100 BF., zie Journal Officiel de l'Office européen des brevets, 3/1982, blz. 139) die door het ontvangend bureau geïnd, maar doorgestort wordt aan het organisme dat het verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek opstelt, ter vergoeding voor het door haar verrichte opzoekingswerk (zie regel 16 PCT).

3° Een «internationale taks»: deze taks bestaat uit een vast gedeelte, basistaks genaamd (vanaf 1 januari 1982 verhoogd van 7.620 frank naar 10.250 frank, zie de beslissing van de PCT Algemene Vergadering tijdens haar 5e buitengewone sessie van 29 juni - 3 juli 1981, Ompi-document PCT/A/VII/15, Annex 2, blz. 5) en uit een variabel gedeelte, aanwijzingstaks genaamd (vanaf 1 januari 1982 gestegen van 1.830 frank naar 2.479 frank, idem), waarvan het bedrag bepaald wordt door het aantal aangewezen staten. De internationale taks wordt door het ontvangend bureau geïnd en doorgestort aan het Internationaal Bureau als vergoeding voor de door dit Bureau gemaakte kosten (nl. voor o.m. de publikatie van de internationale aanvraag). Indien de internationale aanvraag meer dan 30 bladzijden telt wordt vanaf de 31e bladzijde een toeslag-taks geheven van 215 frank per blad (tarief vanaf 1 januari 1982, idem). Het tijdstip van de betaling van al die taksen is geregeld in art. 6 K.B. 21 augustus 1981. Indien de aanvrager deze taksen te laat betaalt, wordt door het Internationaal Bureau krachtens regel 16bis, 2, a, een extra taks geheven, gaande van minimum 200 Zwitserse frank tot maximum 500 Zwitserse frank (tarieven geldig vanaf 1 januari 1982, idem). Zie ook art. 14.3 PCT voor verdere gevolgen van het niet tijdig betalen van taksen. Ten gevolge van de devaluatie van de Belgische frank worden een aantal taksen vanaf 15 juni 1982 aangepast: zie Gazette du PCT, n° 10/82, blz. 1083.

³¹ Deze taksen hebben wel degelijk een vergoedend karakter en zijn o.i. geenszins belastingen in de zin van art. 110 Grondwet.

6) Het indienen van een internationale aanvraag heeft voornamelijk twee rechtsgevolgen:

1° Zij heeft in elk van de aangewezen staten het effect van een regelmatig ingediende³² nationale (regionale) octrooiaanvraag vanaf de datum die door het ontvangend bureau als datum van internationale aanvraag wordt bepaald (art. 4.1, ii, art. 11.3 PCT).

2° Geen enkel aangewezen bureau mag de internationale aanvraag (nationaal) behandelen voordat 20 maanden te berekenen vanaf de datum van voorrang verstreken zijn (artt. 22-23 PCT), en bijgevolg moet vóór het verstrijken van die periode geen enkele taks betaald, of geen enkele vertaling verstrekt worden aan de aangewezen bureaus (art. 22 — regel 49 PCT). Dit aldus opschorten van de nationale fase heeft voor de aanvrager het grote voordeel dat hij op het moment dat die 20 maanden verstreken zijn, al enige tijd in het bezit zal zijn van het verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek. Indien nu uit dit verslag zou blijken dat er al eerder pertinente literatuur is verschenen omtrent de door hem aangeboden uitvinding, en hij aldus de mening heeft kunnen vormen dat zijn uitvinding wellicht niet als «nieuw» zal worden beschouwd in de nationale fase voor de door hem bepaalde aangewezen bureaus, dan kan een aanvrager eventueel besluiten de nationale fase niet in te zetten. In een dergelijk geval zal de opschorting van de nationale fase het maken van kosten, waarvan het nutteloos karakter precies dan blijkt op het moment dat het — in de gemaakte veronderstelling — ongunstig verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek voorhanden is, voorkomen hebben.

Volledigheidshalve zij nog opgemerkt dat, wanneer de aanvrager ook de internationale voorlopige beoordeling vraagt, de nationale fase tot 25 maanden, te rekenen vanaf de datum van voorrang, kan worden opgeschort (artt. 39.1 en 40.1 PCT, zie supra, nr. 5.2). Voor het bepaalde in art. 27.1 PCT zij verwezen naar nummer 5.3.

7. In dit nummer wordt kort ingegaan op hetgeen met een internationale aanvraag gebeurt in het ontvangend bureau. Hierboven wezen we reeds op art. 2, §§ 1 en 3, van de wet van 8 juli 1977. Uit deze laatste bepaling volgt dat de Dienst voor de Handels- en Nijverheidseigendom noch aangewezen (hoofdstuk I PCT), noch gekozen (hoofdstuk II PCT) bureau kan zijn. De taken die een ontvangend bureau behartigt in het kader van het PCT kunnen als volgt samengevat worden:

1) Ontvangen van de internationale aanvraag, innen en eventueel doorstorten van de in nummer 6.5 besproken taksen, controle en verdere behandeling van de internationale aanvraag zoals door het PCT en uitvoeringsreglement voorgeschreven (art. 10 PCT).

2) De hierboven bedoelde controle is een controle wat de vorm en de inhoud van de *aanvraag* betreft, *niet* van de uitvinding zelf; zie artt. 11 en 14 PCT: daar wordt gezegd dat het ontvangend bureau moet nagaan:

a) of de aanvrager niet wegens zijn woonplaats of nationaliteit klaarblijkelijk onbevoegd is om een internationale aanvraag in te dienen (art. 11.1, i, PCT);

b) of de internationale aanvraag in een van de voorge-

³² Een internationale aanvraag die voldoet aan de vereisten van art. 11.1, i-iii, PCT is gelijkwaardig aan een regelmatig nationaal depot in de zin van het Unieverdrag van Parijs van 1883 (art. 11.4 PCT).

schreven talen gesteld is (art. 11.1, ii, PCT);

c) of de internationale aanvraag ten minste bevat (art. 11.1, iii, PCT):

— een aanduiding dat zij als internationale aanvraag is bedoeld;

— de aanwijzing van ten minste één PCT lid-staat;

— de naam van de aanvrager;

— een deel dat op het eerste gezicht een beschrijving lijkt te zijn;

— een deel dat op het eerste gezicht een conclusie of conclusies lijkt te zijn;

d) of de internationale aanvraag ondertekend is, de voorgeschreven gegevens omtrent de aanvrager bevat, een titel heeft, een uittreksel heeft en voldoet in de mate als bepaald in het Reglement aan de voorgeschreven materiële eisen (art. 14.1, a, PCT).

Het gevolg van het niet voldaan zijn van de hierboven beschreven vereisten is verschillend al naargelang het gaat om vereisten vermeld onder a, b of c, dan wel om vereisten vermeld onder d. Is aan een of meer van de onder a, b of c vermelde vereisten niet voldaan, dan kan het ontvangend bureau voorlopig (d.w.z. tot de nodige correcties aangebracht zijn, zie art. 11.2 b PCT) geen datum van internationale indiening toekennen (art. 11.1 PCT, zie ook art. 11.4 PCT en art. 14.4 PCT); in het tweede geval, d, kan er wel dadelijk een dergelijke datum toegekend worden. Wel moet de aanvrager dan, daartoe verzocht door het ontvangend bureau, zijn internationale aanvraag binnen de door het ontvangend bureau voorgeschreven termijn verbeteren, anders zal dit bureau verklaren dat de betrokken internationale aanvraag als «ingetrokken» beschouwd wordt (art. 14.1, b, PCT).

3) Indien uit deze controle blijkt dat verbeteringen nodig zijn, neemt het ontvangend bureau contact op met de aanvrager ten einde de nodige correcties te krijgen (details: zie art. 11.2, a, PCT, art. 14.1, b, PCT, en regel 20.6 PCT).

4) Wanneer (eventueel na correctie) uit de uitgevoerde controle blijkt dat de internationale aanvraag voldoet aan de in het PCT verdrag bepaalde voorwaarden, kent het ontvangend bureau een datum van internationale indiening toe (art. 11.1-12.2, b, PCT). Deze datum is voor de aanvrager van zeer groot belang, gezien het feit dat het vanaf die datum is dat de aanvraag geacht wordt het effect te hebben van een *regelmatig nationaal depot* in de aangewezen staten (zie nummer 6.6). Het is dus slechts wanneer deze datum valt binnen een tijdspanne van twaalf maanden te rekenen vanaf de datum van de initiële nationale (regionale) octrooiaanvraag, dat een aanvrager, die zich beroept op een recht van voorrang, dit recht ook zal behouden.

5) Het doorzenden van een kopie van de internationale aanvraag aan de instantie voor het internationaal nieuwheidsonderzoek en het Internationaal Bureau (details: art. 12 en de regels 22-25 PCT).

8. Zoals eerder is gezegd, leidt het indienen van een internationale aanvraag noodzakelijk tot het opmaken van een verslag voor het internationaal nieuwheidsonderzoek door de instantie voor het internationaal nieuwheidsonderzoek.

1) Deze instanties worden aangewezen door de Algemene Vergadering van de PCT lid-staten (art. 16.3, a, PCT). Aldus zijn aangewezen (zie annex B van de in voetnoot 25 vermelde *PCT Guide du déposant*): 1° l'Office

des brevets et des marques des Etats-Unis (Arlington, Virginia, USA); 2° l'Office Australien des brevets (Canberra, Australië); 3° le Comité d'Etat de l'URSS pour les inventions et les découvertes (Moscou, URSS); 4° l'Office royal des brevets et de l'enregistrement (Stockholm, Zweden); 5° l'Office japonais des brevets (Tokio, Japan); 6° l'Office autrichien des brevets (Wenen, Oostenrijk) en 7° l'Office européen des brevets (Rijswijk - Den Haag, Nederland). Met elk van die instanties heeft het Internationaal Bureau krachtens art. 16.3, b, PCT een overeenkomst³³ gesloten die onder meer de modaliteiten vastlegt waaronder het nieuwheidsonderzoek zal worden uitgevoerd.

2) Iedere PCT lid-staat nu, moet een (of meer) van die instanties aanwijzen die het onderzoek zal uitvoeren (en het verslag zal opstellen) voor de bij haar ontvangend bureau ingediende internationale aanvragen. Voor België is alleen het Europees octroobureau aangeduid (zie W. 8 juli 1977, artt. 2, § 1, en 3, § 1, K.B. 21 augustus 1981)³⁴. Dit Europees octroobureau is krachtens art. 154 van het Europees octrooiverdrag, het zogenaamde centralisatie protocol³⁵, afdeling I.2 en art. 16.3, b, PCT juncto art. 3.1 van de overeenkomst tussen het Europees octroobureau en het Internationaal Bureau³⁶ niet alleen bevoegd, maar er ook toe gehouden het internationaal nieuwheidsonderzoek uit te voeren (en het verslag ervan op te stellen) ten gevolge van de aanwijzing door de Koning in art. 3, § 1, K.B. 21 augustus 1981 van het Europees octroobureau als instantie voor het internationaal nieuwheidsonderzoek.

3) Voor de bij de Dienst voor de Handels- en Nijverheidseigendom ingediende internationale aanvragen (en uiteraard ook voor de krachtens art. 2, § 1, eerste zin, W. 8 juli 1977 rechtstreeks bij het Europees octroobureau ingediende internationale aanvragen) zal het Europees octroobureau het internationaal onderzoek doen en het verslag ervan opstellen (art. 16 en regel 35 PCT). Het doel van het onderzoek is de pertinente stand van de techniek na te gaan (art. 15.2 en regel 33 PCT) en het Europees octroobureau moet hierbij dan minstens de zogenaamde minimumdocumentatie consulteren (zie de in voetnoot 36 vermelde overeenkomst, art. 5, dat verwijst naar o.m. regel 36.1, ii, PCT, alsook naar art. 15.4 PCT). Deze PCT minimumdocumentatie omvat onder meer: «i) de octrooien verleend in en na 1920 door Frankrijk, het vroegere Reichspatentamt van Duitsland, Japan, de Sowjet-Unie, Zwitserland (alleen in de Franse en de Duitse

³³ De tekst van die overeenkomsten met deze zeven instanties zijn resp. verschenen in *Gazette du PCT*; 1) nr. 2/78, blz. 123 e.v.; 2) nr. 9/80, blz. 599 e.v.; 3) nr. 2/78, blz. 109 e.v., alsook nr. 7/78, blz. 349; 4) nr. 2/78, blz. 138 e.v.; 5) nr. 4/78, blz. 213 e.v.; 6) nr. 4/78, blz. 213 e.v.; 7) nr. 2/78, blz. 129; zie ook wat 7) betreft, nummer 8.2 en voetnoot 36.

³⁴ Het Europees octroobureau werd ook aangewezen als instantie belast met de internationale voorlopige beoordeling, art. 2, § 1, W. 8 juli 1977 en art. 3, § 2, K.B. 21 augustus 1981.

³⁵ Bij het Europees octrooiverdrag zijn een aantal zgn. protocollen gevoegd, waaronder het genoemde.

³⁶ De hier bedoelde, krachtens art. 16.3, b, en art. 32.3 PCT op 11 april 1978 gesloten overeenkomst is gepubliceerd in de *Gazette du PCT*, nr. 2/78, blz. 129 e.v., alsook in de *Journal officiel de l'Office européen des brevets* (OEB), n° 4/78, p. 249 e.v.; daar kunnen de details en de verwijzingen naar het PCT i.v.m. het internationaal nieuwheidsonderzoek teruggevonden worden.

taal), het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten van Amerika; ii) de octrooien verleend door de Bondsrepubliek Duitsland; iii) de mogelijke octrooiaanvragen gepubliceerd in en na 1920 in de landen genoemd sub (i) en (ii); iv) de door de Sowjet-Unie afgegeven uitvinderscertificaten; v) de door Frankrijk afgegeven gebruikscertificaten en de in Frankrijk gepubliceerde aanvragen voor gebruikscertificaten; vi) de octrooien die na 1920 zijn verleend door en de octrooiaanvragen die zijn gepubliceerd in enig ander land en zijn gesteld in de Engelse, de Franse of de Duitse taal en waarin geen voorrang wordt ingeroepen, met dien verstande dat het nationale bureau van het betrokken land deze documenten ordent en ter beschikking stelt van elke instantie voor internationaal nieuwheidsonderzoek» (regel 34.1, c, PCT), alsook de gepubliceerde internationale PCT aanvragen, de gepubliceerde regionale aanvragen om octrooien en om uitvinderscertificaten, en de gepubliceerde regionale octrooien en uitvinderscertificaten (regel 34.1, b, ii, PCT). Verder vallen daaronder ook zo'n 170 technische tijdschriften³⁷.

4) Het verslag zelf moet normaal klaar zijn binnen drie maanden te rekenen vanaf de dag dat de instantie voor het internationaal nieuwheidsonderzoek van het ontvangend bureau een kopie ontvangen heeft van de internationale aanvraag (art. 18.1 en regel 42 PCT), en bevat o.m. gegevens en aanhalingen omtrent a) de klasse waaronder de uitvinding volgens de internationale octrooi-classificatie valt (regel 43.3 PCT); b) de tijdens het onderzoek gevonden en pertinent geachte literatuur en octrooidocumentatie (regel 43.5 PCT).

De instantie voor het internationaal nieuwheidsonderzoek stuurt een exemplaar van het rapport aan het Internationaal Bureau en een exemplaar aan de aanvrager (art. 18.2 PCT).

9. Het Internationaal Bureau publiceert de internationale aanvraag en het erop betrekking hebbend verslag doorgaans op het einde van de 18e maand, te rekenen vanaf de datum van voorrang (art. 21, 1 en 2, a; regel 48 PCT). De aanvrager kan het Internationaal Bureau wel verzoeken zijn internationale aanvraag vroeger te publiceren (art. 21.2, b, PCT). Zoals reeds opgemerkt in nummer 5.2, vindt de internationale publikatie niet altijd plaats. Dit laatste is het geval, onder meer: a) wanneer het ontvangend bureau geen datum van internationale indiening heeft toegekend (regel 20.7 PCT); b) wanneer de internationale aanvraag ingetrokken is of als dusdanig wordt beschouwd, voordat de technische voorbereidingen voor de publikatie voltooid zijn (art. 21.5 PCT); c) wanneer het Internationaal Bureau het origineel exemplaar van de internationale aanvraag niet ontvangen heeft (art. 12.3 en art. 21.5 PCT); d) wanneer de enige aangewezen staat (of de enige overgebleven aangewezen staat) de VSA is (art. 64.3, b, PCT). Dit land heeft immers bij het ratificeren van het PCT een verklaring in die zin afgelegd op grond van art. 64.3, a, PCT; zie echter ook art. 64.3, c, PCT.

De publikatie van de internationale aanvraag en het verslag (indien dit al voorhanden is, zie voor verdere details regel 48.2, g, PCT) gebeurt in de vorm van een brochure

(regel 48.1 PCT). Ook in de door het Internationaal Bureau verzorgde uitgave *Gazette du PCT*³⁸ verschijnen gegevens omtrent de internationale aanvragen (zie regel 86.1, i, PCT). De rechtsgevolgen in de aangewezen staten van de publikatie van een internationale aanvraag worden geregeld in art. 29 PCT. Daar wordt als principe gesteld dat de rechtsgevolgen in een aangewezen staat die zijn, welke de nationale wetgeving van die staat verbindt aan de verplichte nationale publikatie van niet beoordeelde nationale aanvragen als dusdanig. Indien echter de taal waarin de internationale publikatie is gesteld, een andere is dan de taal waarin publikaties krachtens de nationale wetgeving in de aangewezen staat worden gesteld, kan de genoemde nationale wetgeving bepalen dat de rechtsgevolgen verbonden aan de internationale publikatie slechts intreden op het tijdstip waarop een vertaling in laatstgenoemde taal ter inzage voor het publiek beschikbaar is gesteld (art. 29.2 PCT). Een dergelijke voorwaarde wordt door de Belgische wetgever gesteld in art. 3, § 3, van de wet van 8 juli 1977. Het zij opgemerkt dat alle procedurestappen vóór de internationale publikatie vertrouwelijk van aard zijn (art. 30 PCT). Het ontvangend bureau, de instantie voor het internationaal nieuwheidsonderzoek en het Internationaal Bureau mogen vóór de internationale publikatie aan niemand inzage verlenen van de internationale aanvraag, behalve op verzoek of met toelating van de aanvrager (details: zie art. 30 PCT).

Het Internationaal Bureau stuurt kort na de publikatie van de internationale aanvraag, en in elk geval ten laatste op het einde van de 19e maand, te rekenen vanaf de datum van voorrang, kopies van de internationale aanvraag, en het erop betrekking hebbend verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek naar de aangewezen bureaus, voor zover deze hiervan niet afgezien hebben³⁹ (art. 20.1, a en regel 47 PCT).

Tegelijkertijd stuurt zij naar de aanvrager een bericht waarin de aangewezen bureaus zijn vermeld waaraan de in art. 20 PCT bedoelde mededeling is gedaan (regel 47.1, c, PCT).

Indien de aanvrager z'n aanvraag niet ingetrokken heeft (en dit moet hij eventueel doen vóór het einde van de 20e maand te rekenen vanaf de datum van voorrang, regel 32.1, a, PCT) of de aanwijzing van bepaalde staten niet heeft ingetrokken (dit kan hij vóór de datum waarop de behandeling van zijn aanvraag voor de aangewezen bureaus van die staten kan begonnen zijn, regel 32.1, a, PCT), dan kan normaal de nationale fase (d.w.z. de eventuele octrooiverleningsfase) beginnen na verloop van 20 maanden te rekenen vanaf de datum van voorrang.

10. Het is de bedoeling in dit laatste nummer een poging tot evaluatie van het PCT te ondernemen.

1) Voor de *aanvrager* die octrooi-bescherming in verscheidene bij het PCT aangesloten staten verlangt, biedt de PCT-procedure een aantal voordelen. In plaats van zoveel octrooiaanvragen te moeten doen als er landen zijn waar hij bescherming wenst — waarbij dan telkens de ver-

³⁸ Ook in Engelse versie beschikbaar (zie regel 86.2 PCT).

³⁹ Dit geldt voor het aangewezen bureau van de VSA, maar slechts wat betreft internationale aanvragen, ingediend bij het ontvangend bureau van de VSA.

³⁷ Zie voor de lijst:OMPI-document PCPI/P 43/79, Rev. 5 van 30 september 1981.

schillende voorschriften in die landen qua vorm, taal enz. in acht moeten worden genomen — hoeft hij nu alleen, met betaling van één serie taksen (zie nr. 6.5), één enkele aanvraag, in één taal⁴⁰, op één plaats in te dienen. Deze plaats — doorgaans het eigen nationale ontvangend bureau — is hem vertrouwd en ligt geografisch bekeken meestal niet ver van hem verwijderd. Bij het indienen van een internationale aanvraag hoeft hij alleen de bepalingen van het PCT te respecteren, en krachtens art. 27.1 PCT heeft hij de garantie dat de aangewezen bureaus in de nationale fase geen andere vormvereisten zullen stellen omtrent zijn aanvraag. Aan de aldus ingediende internationale aanvraag wordt door het ontvangend bureau normaal een datum toegekend, die voor alle aangewezen staten (bureaus) verbindend is, of, met andere woorden, de regelmatig ingediende internationale aanvraag wordt geacht op die datum in alle aangewezen staten het effect te hebben van een regelmatige nationale octrooiaanvraag.

Doet de aanvrager een beroep op een recht van voorrang, dan zou hij, zonder het PCT, vóór het einde van de 12e maand na de initiële aanvraag, klaar moeten zijn met zoveel aanvragen als er staten zijn waar hij octrooibescherming wenst, met alle ongemakken vandie: telkens verschillende vorm en eventueel ook taal, inschakeling van buitenlandse lasthebbers (octrooigemachtigden), betaling van taksen e.d.m. Bij gebruik van het PCT moet hij slechts één aanvraag klaar hebben tegen het einde van de 12e maand (wil hij zijn recht van voorrang behouden), en kan hij rustig wachten (dit betekent uiteraard niet dat hij stil zit en ondertussen bijvoorbeeld geen investerings- en financieringsplan opmaakt), minstens 20 maanden (eventueel 25 ingeval ook een verzoek om een internationale voorlopige beoordeling ingediend is) te rekenen vanaf de datum van voorrang, met het inzetten van de nationale fase in de verschillende aangewezen landen. Hij stelt aldus de hiervoor aangegeven kosten voorlopig uit, of hij spaart ze definitief uit, al naargelang hij resp. een gunstig, resp. ongunstig verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek krijgt. Omdat de kans op een octrooi in het eerste geval groot is, zal de aanvrager wellicht de nationale fase in de verschillende door hem aangewezen landen beginnen, in het tweede geval zal hij vermoedelijk zijn aanvraag intrekken (zie hiervoor regel 32 PCT), en dus ook de nationale fase niet aanvangen.

Indien de aanvrager ook de procedure volgens hoofdstuk II PCT aangevraagd heeft, en er dus een beoordelingsverslag is, dan heeft hij nog een bijkomend voordeel wanneer het materieel octrooirecht in die landen waar deze beoordeling zal worden gebruikt — de «gekozen staten» — in hoge mate overeenstemt met de aan de internationale voorlopige beoordeling ten grondslag liggende maatstaven van het PCT. Dit is alleszins het geval in de landen die gebonden zijn door het Verdrag van Straatsburg van 27 november 1963 betreffende de eenmaking van bepaalde begrippen van materieel octrooirecht⁴¹.

Voor aanvragers die, behalve in lid-staten van de Conventie van München, ook octrooibescherming wensen in PCT lid-staten die geen lid zijn van de Conventie van München, biedt de Euro-PCT-weg het voordeel dat ook hier met één aanvraag in één taal, ingediend op één plaats kan worden gewerkt, en dat de nationale fase tot 20 maanden (eventueel 25) te rekenen vanaf de datum van voorrang, opgeschort wordt. Zonder de Euro-PCT-weg zou bijvoorbeeld een in België gelegen onderneming die octrooibescherming wenst in Nederland, Luxemburg, Japan en Australië, *minstens* drie aanvragen moeten indienen (eventueel alle drie binnen twaalf maanden na de initiële — bijvoorbeeld Belgische — octrooiaanvraag, indien hij zijn recht van voorrang wil behouden), namelijk: een Europese octrooiaanvraag met aanwijzing van Nederland en Luxemburg en twee nationale, resp. voor Japan en Australië. Hierbij zou dan moeten voldaan zijn aan alle voorwaarden die resp. het Europees octrooi-verdrag, de Japanse octrooiwetgeving en de Australische octrooiwetgeving stellen inzake vorm, taal, taksen, gebruik van lasthebbers enz.

Met de Euro-PCT-weg echter kan in het gegeven voorbeeld volstaan worden met één aanvraag, die dan bijvoorbeeld ingediend wordt bij het ontvangend bureau van België, en waarbij Japan, Australië, Luxemburg en Nederland vermeld worden als aangewezen staten. De Euro-PCT-weg wordt echter pas gebruikt wanneer, in het gegeven voorbeeld, de aanvrager voor Luxemburg en Nederland aanduidt dat hij een *Europees octrooi* wenst i.p.v. een nationaal: in dat geval zal het octrooi immers niet afgeleverd of geweigerd worden door de nationale octrooiinstanties van Luxemburg of Nederland, maar door het *Europees octrooibureau*, dat dan als aangewezen bureau fungeert, en zijn oordeel zal uitspreken op basis van het in het verdrag van München neergelegd materieel octrooirecht.

Het zal de lezer duidelijk zijn dat het voorgaande i.v.m. de Euro-PCT-weg niet geldt wanneer slechts bescherming verlangd wordt in PCT lid-staten die geen lid zijn van de Conventie van München, en dat *alle* hiervoor opgesomde voordelen totaal aan waarde verliezen in het geval dat een aanvrager zijn uitvinding alleen in lid-staten van de Conventie van München wenst te beschermen. In een dergelijk geval kan immers volstaan worden met één Europese octrooiaanvraag volgens het Europees octrooi-verdrag.

— Voor de nationale *octrooiverleningsinstanties* biedt het PCT het voordeel dat zij octrooiaanvragen binnenkrijgen, die reeds gecontroleerd zijn in formeel opzicht door het ontvangend bureau. Bovendien zijn de aanvragen vergezeld van een verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek (en eventueel van een voorlopige beoordeling) van hoog niveau: de verschillende instanties voor het internationaal nieuwheidsonderzoek moeten immers aan hoge normen voldoen, willen zij als dusdanig door de PCT Algemene Vergadering erkend worden. De nationale octrooiverleningsinstanties zijn niet alleen ontlast van het zelf (laten) maken van een nieuwheidsrapport, maar zij zullen het verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek ook dikwijls als richtinggevend kunnen beschouwen voor het uiteindelijk al dan niet verlenen van een octrooi.

— Voor de *ontwikkelingslanden*, die veelal geen gekwalificeerd personeel hebben om een grondig nieuwheidsonderzoek uit te voeren, biedt het vergezeld

⁴⁰ Bij de meeste ontvangende bureaus kan in meer dan één taal een internationale aanvraag ingediend worden; voor een overzicht hieromtrent: zie *PCT-guide du déposant*, o.c., annex E.

⁴¹ Dit verdrag, nog niet geratificeerd door België, werd gesloten in het kader van de Raad van Europa, en is in werking getreden op 1 augustus 1980; zie ook voetnoot 4.

zijn van de octrooiaanvraag van een verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek (waarvan *steeds* o.m. een Engelstalige versie gepubliceerd wordt, zie regel 45.1 PCT) voor de hand liggende voordelen. Aldus maakt dit het naar waarde schatten van een uitvinding mogelijk, hetgeen van groot belang is bij het sluiten van licentieovereenkomsten. In het licht van de eerder besproken bijzondere bepalingen uit het PCT inzake de verspreiding van technische kennis in ontwikkelingslanden, is ook de publicatie van de internationale aanvragen belangrijk. Die draagt niet alleen bij tot de verspreiding van technische kennis in ontwikkelingslanden, maar ook in industrielanden is een systematische verspreiding van technische kennis en een wereldomvattend inzicht in de rechtstoestand van uitvindingen wenselijk. De nijverheid heeft er het allergrootste belang bij, voor de eigen research- en investeringspolitiek, op de hoogte te zijn van technische ontwikkelingen elders in de wereld. Via het PCT worden deze veelal belangrijke innovaties en evoluties op wereldschaal publiek verspreid.

2) De belangrijkste nadelen van het PCT kunnen als volgt samengevat worden:

1° de procedure is nogal ingewikkeld. Particuliere uitvinders en kleine ondernemingen zullen er des te meer moeilijkheden mee hebben. De complexiteit van de PCT-procedure brengt in sommige gevallen het risico mee dat het recht van voorrang verloren gaat;

2° in vergelijking met andere octrooiaanvraagprocedures, is de PCT-procedure financieel slechts aantrekkelijk wanneer een minimum aantal staten aangewezen wordt;

3° een van de oogmerken van het PCT, nl. een centralisatie van het nieuwheidsonderzoek, en, daaruit volgende

het kostenbesparend effect, wordt niet volledig bereikt. Als gezegd in nummer 8.1 zijn er zeven instanties voor het internationaal nieuwheidsonderzoek, en niet één. Dat feit brengt hoe dan ook verschillen mee wat de inhoud van het verslag van het internationaal nieuwheidsonderzoek betreft. Een gevolg hiervan is bijvoorbeeld dat het Europees octroobureau, wanneer het aangewezen bureau is, geen vrede neemt met bepaalde door andere instanties voor het internationaal nieuwheidsonderzoek opgemaakte verslagen van internationaal nieuwheidsonderzoek en zelf nog een complementair onderzoek uitvoert (zie art. 157 van het Europees octrooiverdrag, en de mededeling ter zake in o.m. *La Gazette du PCT*, nr. 26, 81, blz. 2492);

4° in die gevallen, waar aanvragers zowel in Italië (dat gebonden is door het Europees octrooiverdrag, maar, als enige onder de lid-staten van het Europees octrooiverdrag, niet door het PCT) als in PCT lid-staten die geen lid zijn van de Conventie van München octrooibescherming wensen, zullen parallelle octrooiaanvragen (met alle ongemakken qua dubbel werk, kosten, enz. van dien) voorsnog noodzakelijk zijn, en dit precies omdat Italië het PCT nog niet geratificeerd heeft, en derhalve ook geen aangewezen staat kan zijn.

3) Als algemene conclusie kan zonder twijfel gezegd worden dat het PCT de mogelijkheden om uitvindingen internationaal te beschermen erg verruimt; ook de transfer van technologieën wordt er allicht door vergemakkelijkt. Of het PCT in de toekomst een verder stijgend succes zal kennen, zal hoofdzakelijk afhangen van de vraag welke en hoeveel landen het PCT nog zullen ratificeren. De ratificatie door Italië van het PCT lijkt in dit verband prioritair.

P. CEUNINCK

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 7 MEI 1981

Voorzitter: ridder de Schaetzen

Raadsheer-rapporteur: baron Vinçotte

Advocaat-generaal: mevr. Liekendaal

Advocaten: mrs. Bützler, van Hecke, De Gryse en De Bruyn

Handelshuur — Huurhernieuwing — Voor een duur van minder dan negen jaar — Voorwaarden — Akkoord van partijen vastgesteld bij een authentieke akte of bij een verklaring voor de rechter afgelegd.

Krachtens art. 13, eerste lid, van de Handelshuurwet, mag iedere hernieuwing van de oorspronkelijke handelshuurovereenkomst worden overeengekomen voor een duur van minder dan negen jaar, bij een akkoord van de partijen vastgesteld bij een authentieke akte of bij een verklaring voor de rechter afgelegd.

Het absoluut wettelijk verbod om een huurtijd van minder dan negen jaar te bedingen is alleen maar opgelegd bij het sluiten van de oorspronkelijke handelshuurovereenkomst. Nadien kunnen de partijen, op voorwaarde dat hun

akkoord wordt vastgesteld bij een authentieke akte of bij een verklaring voor de rechter afgelegd, overeenkomstig art. 3, vierde lid, te allen tijde de lopende huur beëindigen, en kunnen zij, ingevolge art. 13, eerste lid, bij het eindigen van de huur, een hernieuwing voor een kortere tijd dan negen jaar tot stand brengen.

J. en P. t/ N.V. I. e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 6 mei 1980 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 3, eerste en vierde lid, 13, eerste lid, en, voor zoveel nodig 14, derde lid, vervat in de wet van 30 april 1951, gewijzigd wat artikel 1 betreft, bij artikel 1, 1°, van de wet van 29 juni 1955 en, wat artikel 13, eerste lid, betreft, bij artikel 1 van de wet van 27 maart 1970, zijnde afdeling IIbis (regels betreffende de handelshuur in het bijzonder) van boek III, titel VIII, van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het vonnis onder meer overweegt dat de eisers «het betreffend pand huren sedert 31 maart 1953 en op regelmatige wijze een eerste huurhernieuwing ingaande op 1 april 1962 en eindigende op 31 maart 1971 kregen; dat de

huurders nalieten binnen de gestelde termijn hun recht op het aanvragen van een tweede huurhernieuwing te doen gelden; dat in casu de verhuurster, partij V., bereid was met haar huurders (thans de eisers), de handelshuurrelaties voort te zetten, doch voor een kortere periode dan negen jaar, namelijk tot 31 december 1975; dat dit voorstel aanvaard werd door de huurders, zodat de vrederechter van het tweede kanton te Antwerpen, overeenkomstig artikel 3 van de wet, het akkoord van partijen kon vaststellen en alzo een einde maken aan het geschil; dat deze beëindiging, die in de opgelegde vormen werd vastgelegd, inhoudt dat de huurder afziet van zijn recht op huurhernieuwing; dat de afstand van het recht op huurhernieuwing ten bate van de verhuurder speelt en hij hierdoor het recht heeft de huurder uit te zetten; dat hij van dit recht echter afstand kan doen, zoals hij afstand kan doen van het recht een huurhernieuwing te weigeren omdat de huurder de huurhernieuwing niet aangevraagd heeft binnen de gestelde termijn of in de voorgeschreven vormen; dat de verhuurder aldus aan de huurder een huurhernieuwing kan toestaan, welke normaal de wettelijke duur van negen jaar zou moeten hebben, behoudens akkoord van de partijen over een kortere duur, dat blijkt uit een authentieke akte of een voor de rechter afgelegde verklaring; dat partijen aldus, vóór het einde van de tweede huurhernieuwing op 31 december 1975, zich bij notaris D. te Antwerpen begaven om aldaar hun akkoord te laten vaststellen dat 'de eigenares verklaart bij deze verlenging van de huur toe te staan aan de huurders doch echter beperkt tot uiterlijk 31 december 1976'; dat deze akte beantwoordt aan alle voorschriften van de wet en alle partijen alle waarborgen biedt; dat aldus op de datum van 31 december 1976 de huurovereenkomst definitief een einde heeft genomen en dat derhalve vanaf die datum (de eisers) en bij wijze van gevolg de partijen W.-L. het betreffend pand zonder recht of titel bezetten»,

terwijl voormeld akkoordvonnis van 26 januari 1973 definitief een einde heeft gemaakt, op 31 december 1975, aan de oorspronkelijke handelshuurovereenkomst, die voor het eerst met ingang van 1 april 1962 was hernieuwd, aangezien het, zoals overigens is vastgesteld door het aangevochten vonnis, werd gewezen overeenkomstig artikel 3, vierde lid, vervat in de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten, naar luid waarvan partijen te allen tijde de lopende huur kunnen beëindigen, op voorwaarde dat hun akkoord wordt vastgesteld bij een authentieke akte of bij een verklaring voor de rechter afgelegd, en aangezien het aldus, luidens zijn uitdrukkelijke bewoordingen, het akkoord van partijen heeft vastgesteld niet alleen om de overeenkomst een tweede maal te hernieuwen, maar tevens om het einde ervan op 31 december 1975 te bepalen, zodat «deze beëindiging, weliswaar inhoudt dat de huurder afziet van zijn recht op huurhernieuwing», doch een nieuwe overeenkomst, waarop de regels betreffende de handelshuur van toepassing zijn, hem andermaal het voordeel verleent van de dwingende bepalingen van onder meer de artikelen 3 en 13, vervat in voormelde wet van 30 april 1951, waarvan hij in elk geval niet kan afzien bij het sluiten van deze overeenkomst; derhalve, de akte verleden voor notaris D. te Antwerpen op 3 december 1975 een totaal nieuwe handelshuurovereenkomst heeft doen ontstaan, met alle voormelde gevolgen, zodat onder meer de duur ervan niet korter mag zijn dan negen jaar en partijen bijgevolg de huur niet wettig konden beperken

«tot uiterlijk 31 december 1976»; hieruit volgt dat het vonnis niet wettig heeft kunnen overwegen «dat deze akte beantwoordt aan alle voorschriften van de wet en alle partijen alle waarborgen biedt, dat aldus op de datum van 31 december 1976 de huurovereenkomst definitief een einde heeft genomen en dat derhalve vanaf die datum de partijen J.-P. (eisers) en bij wijze van gevolg de partijen W.-L. het bedoelde pand zonder recht of titel bezetten» (schending van alle in het middel aangeduide wetsbepalingen):

Overwegende dat de eisers aanvoeren dat het bij notariële akte van 3 december 1975 vastgestelde akkoord, waarbij zij, als huurders, met de verhuurster, thans derde verweerster, overeengekomen waren dat de toen lopende handelshuur, die op 31 december 1975 verstreek, tot 31 december 1976 zou worden verlengd, niet een hernieuwing van de bestaande huurovereenkomst in de zin van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten heeft teweeggebracht, maar een «totaal nieuwe» huurovereenkomst heeft doen ontstaan, waarvan de duur niet korter mocht zijn dan negen jaar; dat zij deze stelling hierop gronden dat zij verzuimd hadden, vóór het verstrijken van een eerste hernieuwing van het oorspronkelijke huurcontract, regelmatig een tweede hernieuwing aan te vragen, doch dat de huur tot 31 december 1975 werd verlengd door een met derde verweerster gesloten akkoord waarvan op 26 januari 1973 door de vrederechter akte werd verleend, en dat zodanig akkoord insluit dat de huurders geen aanspraak meer kunnen maken op een nieuwe verlenging van de huur;

Overwegende dat, krachtens artikel 13, eerste lid, van de Handelshuurwet, iedere hernieuwing van de oorspronkelijke handelshuurovereenkomst mag worden overeengekomen voor een duur van minder dan negen jaar bij een akkoord van de partijen vastgesteld bij een authentieke akte of bij een verklaring voor de rechter afgelegd;

Overwegende dat voor iedere «verlenging» van de oorspronkelijke huurovereenkomst en niet alleen voor een «verlenging» toegestaan niettegenstaande de huurders hun recht om hernieuwing aan te vragen hebben uitgeput, een nieuwe toestemming van de partijen nodig is, zodat een nieuwe huurovereenkomst tot stand komt;

Overwegende dat zulks echter niet belet dat een dergelijke «verlenging» waardoor de huurders het bij de oorspronkelijke huurovereenkomst bedongen genot van het handelsgoed ononderbroken blijven hebben, een hernieuwing van de oorspronkelijke overeenkomst in de zin van artikel 13 van de Handelshuurwet uitmaakt;

Overwegende dat het absoluut wettelijk verbod om een huurtijd van minder dan negen jaar te bedingen alleen maar bij het sluiten van de oorspronkelijke handelshuurovereenkomst is opgelegd en dat nadien de partijen, op voorwaarde dat hun akkoord wordt vastgesteld bij een authentieke akte of bij een verklaring voor de rechter afgelegd, overeenkomstig artikel 3, vierde lid, van de Handelshuurwet te allen tijde de lopende huur kunnen beëindigen en, ingevolge artikel 13, eerste lid, bij het eindigen van de huur een hernieuwing voor een kortere tijd dan negen jaar tot stand kunnen brengen;

Dat het middel faalt naar recht;

(...)

NOOT—Zie in dezelfde zin: Cass., 8 oktober 1971, R.W., 1971-72, 903, *Pas.*, 1972, I, 138, *J.T.*, 1972, 62; A.

Pauwels, *Handelshuur*, A.P.R., Brussel, 1971, 116, nr. 243.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 23 JUNI 1981

Voorzitter: de h. Châtel

Raadsheer-rapporteur: de h. Caenepeel

Advocaat-generaal: de h. Ballet

Advocaat: mr. Duerinck

Onrechtmatige daad — Schade en schadeloosstelling — Omvang van de schade en van de vergoeding — Toekenning van vergoedende interesten — Aanvangspunt — Soevereine beslissing van de feitenrechter.

Binnen de perken van de conclusies van de partijen beoordeelt de feitenrechter op onaantastbare wijze welke de omvang is van de door een misdrijf toegebrachte schade, of er als bijkomende vergoeding vergoedingsrente moet worden toegekend en wat het aanvangspunt is voor de berekening van die rente.

V. t/ De R.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 december 1980 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

(...)

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1382, 1383 en 1384 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het hof van beroep, na de patrimoniale schade te hebben bepaald vanaf de datum van het ongeval tot de datum van het arrest en vervolgens vanaf de datum van het arrest tot het einde van de lucratieve levensduur van het slachtoffer, vergoedende interesten toekent vanaf de datum van het ongeval tot 27 juni 1978 en vervolgens vergoedende en moratoire interesten op dit volledig bedrag, waarvan het (verkeerdelijk) 500.000 frank aftrekt,

terwijl eiser in zijn conclusie had gesteld dat, in geval van een dergelijke schadebegroting, de interesten op de toekomstige inkomstenschade (vanaf de datum van het arrest) verschuldigd zijn vanaf de datum van het arrest en dat, voor de patrimoniale schade vanaf de datum van het ongeval tot de datum van het arrest, de interesten verschuldigd zijn sedert de gemiddelde datum van betaling, het arrest die conclusie niet beantwoordt; het tegenstrijdig is een verschillende aanvangsdatum te nemen voor de vaststelling van de inkomstenbasis enerzijds en voor de berekening van de interesten anderzijds; wanneer men de schade vanaf heden berekent, men de interesten niet vier jaar mag laten teruglopen;

Overwegende dat het arrest vergoedende rente toekent vanaf 5 juni 1977, zowel voor het reeds geleden inkomstenverlies als voor de schade die eiseres in de toekomst nog zal lijden; dat het bij de toekenning van de rente rekening houdt met een bedrag dat reeds op 27 juni 1978 was toegewezen; dat het arrest de moratoire rente doet ingaan op de dag van het arrest;

Overwegende dat de feitenrechter, binnen de perken van de conclusies van de partijen, op onaantastbare wijze

beoordeelt welke de omvang is van de door een misdrijf toegebrachte schade, of er als bijkomende vergoeding vergoedingsrente moet worden toegekend en wat het aanvangspunt is voor de berekening van die rente; dat zodanige beslissingen, op zich zelf, geen tegenstrijdigheid inhouden;

Overwegende dat het arrest, door vergoedende rente toe te wijzen vanaf de dag van het ongeval, de niet gemotiveerde bewering van eiser verwerpt, volgens welke de rente op een andere manier moest worden toegewezen;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

(...)

NOOT—Zie in dezelfde zin: Cass., 8 januari 1973, R.W., 1972-73, 1951, en de aldaar in noot geciteerde rechtspraak.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 10 SEPTEMBER 1981

Eerste voorzitter: de h. Wauters

Raadsheer-rapporteur: de h. Closon

Advocaat-generaal: de h. Velu

Advocaten: mrs. Van Ryn en De Bruyn

Stedebouw — Bouwvergunning — Vernietiging door gemeente.

Door een bouwvergunning welke door een gemeente wordt verleend, ontstaan in principe voor degene die ze krijgt, rechten die de gemeenteoverheid niet mag aantasten. Deze mag onder meer nadien de bouwvergunning niet intrekken op grond dat ze bij vergissing en dus onregelmatig is verleend, wanneer die onregelmatigheid aan haar zelf te wijten is.

Gemeente Ukkel t/ Van O.

Gelet op het bestreden arrest, op 1 april 1980 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 53 van de wet van 29 maart 1962, houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedebouw, die gewijzigd is bij de wet van 22 december 1970, van de gezamenlijke bepalingen en inzonderheid van artikel 1 van het ministerieel besluit van 6 februari 1971 tot vaststelling van de samenstelling van het dossier van de aanvraag om bouwvergunning en 97 van de Grondwet,

doordat, om verweerder toe te laten zich te beroepen op de beslissing van eiseres van 2 juli 1976 volgens welke hij de in zijn brief van 15 juni 1976 vermelde werken mocht uitvoeren, het arrest overweegt «dat men niet moet stillaan bij de vorm waarin de vergunning is aangevraagd om de regelmatigheid van de afgifte van de bouwvergunning te beoordelen»,

terwijl eiseres enkel gebonden kon zijn door een volgens de wettelijke vormen ingediende aanvraag of bouwvergunning, hetgeen ten deze niet het geval was; het arrest, door het tegenovergestelde te zeggen, de bepalingen tot vaststelling van de samenstelling van het dossier van de aanvraag om bouwvergunning miskent (schending van ar-

tikel 53 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw, die gewijzigd is bij de wet van 22 december 1970, en van de gezamenlijke bepalingen, en inzonderheid artikel 1 van het ministerieel besluit van 6 februari 1971 tot vaststelling van de samenstelling van het dossier van de aanvraag om bouwvergunning), niet passend antwoordt op het daaruit door eiseres afgeleid middel en zijn beslissing niet op wettige wijze met redenen omkleedt (schending van artikel 97 van de Grondwet):

Overwegende dat uit de vaststellingen van het arrest volgt dat verweerder bij brief van 15 juni 1976 bij eiseres een bouwvergunning heeft aangevraagd voor de verbouwing van de gevel van zijn pand en dat het college van burgemeester en schepenen van de gemeente hem op 2 juli 1976 toelating gaf om de gevraagde werken uit te voeren; dat het schepencollege van eiseres echter op 21 juni 1977 verweerder in kennis stelde van zijn beslissing dat het zijn vroegere toelating vernietigde op grond dat ze bij vergissing was verleend, daar de aanvraag niet volgens de voorgeschreven vormen was ingediend en de gemachtigde ambtenaar van het Bestuur van Stedenbouw niet was geraadpleegd;

Overwegende dat verweerder tegen deze laatste beslissing beroep heeft ingesteld;

Overwegende dat het arrest er, enerzijds, op wijst dat de op 2 juli 1976 verleende toelating betrekking heeft op een bouwvergunning in de zin van de wet, daar het gaat om een akte van de overheid die bevoegd is tot het verlenen van die toelating welke niet tot voorwerp heeft een advies uit te brengen over een officiële aanvraag om bouwvergunning, doch door een voorafgaande, schriftelijke en uitdrukkelijke akte bevestigend te antwoorden op de oorspronkelijke aanvraag;

Dat het, anderzijds, overweegt dat het bij die aanvraag gevoegde plan melding maakte van de werken waarvan de uitvoering werd aangevraagd en dat het dus wel degelijk ging om werken waarvoor een bouwvergunning moest worden afgegeven, na eensluidend advies van de gemachtigde ambtenaar, en erop wijst, zonder deswege in het middel te worden bestreden, dat verweerder eiseres niet heeft misleid en dat de onregelmatigheden waarop zij zich beroept aan haar te wijten zijn;

Dat het arrest uit die overwegingen afleidt dat, zo de aanvraag onregelmatig was naar de vorm en zo de vergunning was afgegeven zonder raadpleging van de gemachtigde ambtenaar, de beslissing van het college van burgemeester en schepenen tot toekenning van de vergunning kon worden vernietigd, doch dat ze niet is vernietigd overeenkomstig artikel 87 van de Gemeentewet en artikel 45 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw, gewijzigd bij artikel 5 van de wet van 22 december 1970;

Overwegende dat op het college van burgemeester en schepenen de verplichting berust de gegevens van het ingediende bouwplan aan de voorschriften van het plan van aanleg, van de verkavelingsvergunning en van de bouwverordeningen te toetsen om met kennis van zaken een beslissing over de bouw aanvraag te nemen;

Dat, zo een vermelding van het bouwplan twijfel kan doen rijzen over het voornemen van de aanvrager, het aan de bevoegde overheid staat toe te zien dat de stede-

bouwkundige voorschriften welke op verzoeker wegen, door hem zijn nagekomen;

Dat door de verleende bouwvergunning in principe voor degene die ze krijgt rechten zijn ontstaan die de gemeenteverheid niet mag aantasten; dat deze onder meer nadien de bouwvergunning niet mag intrekken omdat ze bij vergissing en dus onregelmatig is verleend, wanneer die onregelmatigheid aan haar zelf te wijten is;

Overwegende dat, door te beslissen dat het beroep van verweerder gegrond is voor zover het betrekking heeft op de op 21 juni 1977 medegedeelde beslissing tot vernietiging van de vergunning, het hof van beroep, dat niet heeft geoordeeld dat eiseres gebonden was door een onregelmatig ingediende aanvraag tot bouwvergunning, doch dat verklaart dat men niet moet stilstaan bij de vorm waarin de vergunning is aangevraagd om de regelmatigheid van de afgifte van de bouwvergunning te beoordelen, de conclusie van eiseres beantwoordt en zijn beslissing naar recht verantwoordt;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;
(...)

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 20 OKTOBER 1981

Voorzitter: de h. Châtel

Raadsheer-rapporteur: de h. Rauws

Eerste advocaat-generaal: de h. Charles

Advocaat: mr. Bützler

Hinderlijke inrichtingen — Verandering of uitbreiding — Verplichting een nieuwe vergunning aan te vragen.

Krachtens art. 14 A.R.A.B. moet een vergunninghoudende inrichting een nieuwe vergunning aanvragen wanneer de uitbreiding of verandering die ze aanbrengt, de toepassing van een nieuwe rubriek op de lijst van de vergunningplichtige ondernemingen tot gevolg heeft, of van die aard is dat de aan de onderneming eigen zijnde gevaren, ongezondheid of hinderlijkheid erdoor verergerd worden.

Uit de enkele vaststelling dat de aangebrachte veranderingen «ingrijpend» zijn, en dat een bepaalde verandering de toepassing van een nieuwe klasse — m.n. klasse 1 in plaats van 2 — meebracht, vermag de rechter niet af te leiden dat een nieuwe vergunning diende te worden aangevraagd.

De C. t/ Van de V. en V.

Gelet op het bestreden arrest, op 5 februari 1981 gewezen door het Hof van Beroep te Gent;

Overwegende dat uit de vaststellingen van het arrest blijkt dat voor de vetsmelterij die eiser exploiteert, op 21 juni 1957 een vergunning werd verleend, waarvan de voorwaarden op 29 april 1966, 1 maart 1968 en 22 januari 1971 werden gewijzigd; dat eiser op 26 mei 1972, wegens wijziging van de installatie, een nieuwe vergunning had aangevraagd die door de bestendige deputatie geweigerd werd bij beslissing van 19 januari 1973; dat, op eisers beroep, vergunning verleend werd tot 21 juni 1987 bij ko-

ninklijk besluit van 15 juni 1973, maar dat de Raad van State op 6 maart 1979 dat besluit vernietigde;

Overwegende dat eiser door de arbeidsauditeur vervolgd werd op grond van de telastlegging, als werkgever, met overtreding van de artikelen 2 van de wet van 5 mei 1888 betreffende het toezicht op de gevaarlijke, ongezonde of hinderlijke inrichtingen en op de stoomtuigen en stoomketels, 1, 2, 19 en 849 van het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming, een vetsmelterij in bedrijf gehouden te hebben tussen 20 juni 1979 en 10 september 1979, nadat de Raad van State bij arrest van 6 maart 1979 het koninklijk besluit van 15 juni 1973, waarbij vergunning was verleend een vetsmelterij in bedrijf te houden voor een termijn die op 21 juni 1987 verstrijkt, had vernietigd, en waarvan hem op 20 juni 1979 kennis werd gegeven door de gemeentelijke overheid van D.P. ;

(...)

Overwegende dat het arrest eisers veroordeling hierop grondt dat de op 21 juni 1957 verleende vergunning niet meer geldig was omdat eiser, wegens de na de wijzigende vergunning van 29 april 1966 aangebrachte veranderingen, krachtens artikel 14 van het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming, verplicht was een nieuwe vergunning aan te vragen, en die vergunning op 19 januari 1973 door de bestendige deputatie geweigerd was, welke weigering, ingevolge de vernietiging, door de Raad van State, van het vergunningverlenende koninklijk besluit van 15 juni 1973, herleefde;

Overwegende dat naar luid van artikel 14 van het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming een nieuwe vergunning vereist is voor «elke uitbreiding of verandering van een vergunninghoudende inrichting, wanneer deze de toepassing van een nieuwe rubriek op de lijst van de vergunningplichtige ondernemingen tot gevolg heeft of van die aard is dat de aan deze ondernemingen eigen zijnde gevaren, ongezondheid of hinderlijkheid, erdoor verergerd worden»;

Overwegende dat het arrest ten deze vaststelt dat de aangebrachte veranderingen bestaan in de plaatsing van een derde sterilisator, het toevoegen van een reservoir van 50.000 liter extra zware stookolie en het in open lucht plaatsen van een vettank van 25.000 liter, in plaats van een tank van 20.000 liter die in het gebouw zou worden geplaatst;

Overwegende dat het hof van beroep oordeelt dat door het plaatsen van een reservoir van 50.000 liter een nieuwe indelingsrubriek van toepassing was, namelijk klasse 1 in plaats van klasse 2 — gevaar voor brand en ontploffing —;

Overwegende evenwel dat artikel 14 van het algemeen reglement, met betrekking tot de verandering van een vergunninghoudende inrichting, de toepasselijkheid van een nieuwe rubriek van de in hoofdstuk II van titel I opgenomen nomenclatuur van inrichtingen, maar niet de toepasselijkheid van een nieuwe klasse, als voorwaarde stelt voor de verplichting een nieuwe vergunning aan te vragen; dat het arrest, in zoverre het met de vermelding «gevaar voor brand en ontploffing» zou bedoelen dat een nieuwe subrubriek van de rubriek 247 «ontvlambare vloeistoffen» toepasselijk was, niet zegt welke die nieuwe subrubriek is noch waarom ze toepassing vindt;

Overwegende dat de plaatsing van een bijkomende sterilisator of het in open lucht plaatsen van een vettank van 25.000 liter, in plaats van een tank van 20.000 liter die in het gebouw van de vetsmelterij zou worden geplaatst, niet

de toepasselijkheid van een nieuwe rubriek meebrengt;

Overwegende dat in zoverre bedoeld artikel 14 de verplichting tot het aanvragen van een nieuwe vergunning verbindt aan de voorwaarde dat de uitbreiding of verandering van die aard is dat de aan de onderneming eigen gevaren, ongezondheid of hinderlijkheid erdoor verergerd worden, het arrest de vervulling van die voorwaarde niet vermag af te leiden uit de consideransen: «door het aanbrengen van een derde sterilisator werd de produktiemogelijkheid verhoogd en daaruit volgend de eventuele vermeerdering van de hinderlijkheid van het bedrijf. De 'overwegingen' van (de ambtenaar van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid), namelijk dat een vermeerdering van de hinderlijkheid vermeden was door het voorzien van een zuiveringsstation en dat zelfs kon vermoed worden dat de hinderlijkheid zou verminderd zijn mede door het niet plaatsen van de hamermolen en mengelaar zijn ter zake niet dienende; gelet op de ingrijpende veranderingen diende een nieuwe vergunning gevraagd, hetgeen ter zake overigens gebeurde»;

Overwegende dat het arrest mitsdien eisers veroordeling niet wettelijk verantwoordt;

(...)

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 9 DECEMBER 1981

Voorzitter: de h. Legros

Raadsheer-rapporteur: de h. Stranard

Advocaat-generaal: de h. Krings

Faillissement — Beroepsuitoefeningsverbod — K.B. van 24 oktober 1934, art. 3bis — Hoger beroep — Debat in openbare zitting.

Luidens art. 96 van de Grondwet zijn de terechtzittingen van de rechtbanken openbaar, tenzij de rechtbank bij vonnis verklaart dat de openbaarheid gevaar oplevert voor de orde of de goede zeden.

Geen enkele bepaling staat het hof van beroep toe die grondwettelijke regel buiten toepassing te laten wanneer het krachtens art. 3bis, § 6, van het K.B. van 24 oktober 1934 kennis neemt van het hoger beroep dat de gefailleerde of het openbaar ministerie heeft ingesteld tegen de door de rechtbank van koophandel op grond van voornoemd art. 3bis, §§ 2 en 3, gewezen beslissing.

W.

Gelet op het bestreden arrest, op 19 november 1980 door het Hof van Beroep te Bergen gewezen;

Over het middel, ambtshalve afgeleid uit de schending van de artikelen 3bis, § 6, van het koninklijk besluit van 24 oktober 1934, gewijzigd bij artikel 87 van de wet van 4 augustus 1978, en 96 van de Grondwet;

Overwegende dat uit de gedingstukken blijkt dat ter uitvoering van het op 28 oktober 1980 door het Hof van Beroep te Bergen gewezen arrest, de raadsman van eiser en de personen die het hof van beroep meende te moeten verhoren, in raadkamer werden gehoord en dat het openbaar

ministerie er zijn advies heeft gegeven tijdens de op 10 en 12 november 1980 gehouden terechtzittingen van de raadkamer van de eerste kamer van het Hof van Beroep te Bergen;

Overwegende dat op stuk 9 van het dossier van de rechtspleging in hoger beroep dat de door de raadsman van appellant neergelegde conclusie bevat, weliswaar een vermelding voorkomt welke is ondertekend door de magistraat die voorzitter was op de op 10 november 1980 gehouden terechtzitting van de eerste kamer van het Hof van Beroep te Bergen, en door de griffier, en volgens welke dat stuk in openbare terechtzitting is neergelegd;

Overwegende dat het niettemin aan de hand van die vermeldingen, ook al zouden ze een tegenstrijdigheid bevatten, mogelijk is vast te stellen dat bepaalde proceshandelingen in raadkamer hebben plaatsgehad;

Overwegende dat luidens artikel 96 van de Grondwet de terechtzittingen van de rechtbanken openbaar zijn, tenzij de rechtbank bij vonnis verklaart dat de openbaarheid gevaar oplevert voor de orde of de goede zeden;

Dat geen enkele bepaling het hof van beroep toestaat die grondwettelijke regel buiten toepassing te laten, wanneer het krachtens artikel 3bis, § 6, van het koninklijk besluit van 24 oktober 1934, gewijzigd bij artikel 87 van de wet van 4 augustus 1978, kennis neemt van het hoger beroep dat de gefailleerde of het openbaar ministerie heeft ingesteld tegen de door de rechtbank van koophandel op grond van voornoemd artikel 3bis, §§ 2 en 3, gewezen beslissing;

Overwegende dat het hof van beroep ten deze, voor zover de debatten in raadkamer hebben plaatsgevonden, niet bij arrest heeft vastgesteld dat de openbaarheid gevaar opleverde voor de openbare orde of de goede zeden;

Overwegende dat de nietigheid van de in raadkamer verrichte proceshandelingen die aan het bestreden arrest van 19 november 1980 zijn voorafgegaan, leidt tot de vernietiging van dit arrest en tevens van alle handelingen welke aan die nietigheid lijden, te beginnen vanaf de eerste nietige handeling;

Om die redenen, rechtdoende met inachtneming van de vormvereisten in strafzaken en overeenkomstig artikel 3bis, § 7, van het koninklijk besluit van 24 oktober 1934, gewijzigd bij artikel 87 van de wet van 4 augustus 1978, vernietigt het bestreden arrest; vernietigt alles wat aan dit arrest is voorafgegaan vanaf de eerste nietige proceshandeling; beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing; laat de kosten ten laste van de Staat; verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

NOOT—Zie Lode de Wilde, «Het vernieuwde K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 (wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering)», nr. 10, *R.W.*, 1978-79, 937.

Advocaat-generaal: de h. Dubois

Advocaat: mr. Bosmans

Jacht — Verbeurdverklaring — Auto.

Uit de omstandigheid dat het voertuig bij nacht werd gebruikt om het wild in de stralen van het licht te verblinden en het aldus gemakkelijker te bemachtigen, dient te worden besloten dat het voertuig wegens het gebruik waartoe het werd aangewend, tot de groep van de ongeoorloofde tuigen behoort.

Er dient daarbij geen onderscheid gemaakt te worden tussen voertuigen die speciaal zijn ingericht met het oogmerk om het wild te verblinden en die welke niet de minste verbouwing hebben ondergaan.

V. e.a.

Gezien de hogere beroepen ingesteld op 18 december 1981 door beklaagden, enkel op strafgebied en beperkt tot de verbeurdverklaring van de wagen Volvo en op 22 dito door het openbaar ministerie tegen beide beklaagden, tegen het vonnis uitgesproken door een rechter op 9 december 1981, door de Rechtbank van Eerste Aanleg van het arrondissement Leuven;

Overwegende dat uit de verklaringen van beklaagden en de inlichtingen ingewonnen door de verbalisanten blijkt dat gejaagd werd meer dan één uur na de officiële zonsondergang;

Overwegende dat beklaagden zich ten onrechte op overmacht beroepen; dat zij, ware de thans bij conclusie gehuldigde stelling de juiste, niet zouden hebben nagelaten hiervan gewag te maken toen zij in verhoor genomen werden door de verbalisanten;

Overwegende dat de feiten I, A, B en C, terecht met één enkele straf werden gestraft;

Overwegende dat uit de omstandigheid dat de wagen van eerste beklaagde bij nacht werd gebezigd om het wild in de stralen van de lichten te verblinden en het aldus met meer gemak te bemachtigen, dient te worden besloten dat deze wagen wegens het gebruik waartoe het werd aangewend, tot de groep van de ongeoorloofde tuigen behoort (Cass., 23 mei 1966, *Pas.*, 1966, I, 1192);

dat geen onderscheid dient te worden gemaakt tussen de wagens die speciaal zijn ingericht met het doel het wild te verblinden en die welke niet de minste verbouwing hebben ondergaan (A.P.R., *Jacht*, nr. 200); dat de eerste rechter dan ook terecht de verbeurdverklaring van de wagen Volvo heeft bevolen; dat er geen aanleiding bestaat om de verbeurdverklaring met uitstel uit te spreken;

(...)

NOOT—De verbeurdverklaring in jachtzaken

1. Artikel 8 van de Jachtwet verbiedt niet alleen het gebruik van alle tuigen geschikt om het wild te vangen of te doden, maar ook de aanwending van voorwerpen die van dien aard zijn dat ze het vangen of doden van dat wild vergemakkelijken, met uitzondering evenwel voor de uitdrukkelijk door de wet toegelaten jachtuigen of die welke

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e KAMER — 10 MAART 1982

Voorzitter-rapporteur: de h. Vossen

Raadsheren: mevr. Baeté-Swinnen en de h. Durant

ze toelaat door het feit zelf dat ze het jachtbedrijf toelaat (Cass., 23 mei 1966, *Pas.*, 1966, I, 1192, met noot).

2. Wanneer het gaat om tuigen die normaal niet bestemd zijn voor het vangen of doden van het wild, maar die door hun bezitter van die normale bestemming worden afgewend voor jachtdoeleinden, is het van belang de bedoelingen van de dader na te gaan.

Uit de gedragingen van de dader, zal de strafrechter moeten afleiden dat de tuigen aangewend werden om het vangen of doden van het wild te vergemakkelijken (Hof Poitiers, 27 september 1974, *Bull. de l'Office national de la Chasse*, 1975, nr. 2, p. 224).

3. Wie het wild opspoort, zelfs al gebruikt hij daarvoor een voertuig, pleegt geen jachtfeit zolang niet is aangetoond dat hij handelde met het oogmerk het wild te vangen of te doden (J. De Malafosse, *Droit de la chasse et protection de la nature*, p. 287; J. Guilbaud, *La chasse et le droit*, 9e ed., p. 359). Het bespieden van het wild om het te bestuderen of te fotograferen mag niet worden verward met het jagen.

Wie het wild opjaagt of achtervolgt, zonder oogmerk het te bemachtigen, pleegt geen jachtdaad (Hof Parijs, 30 december 1891, *La loi*, 10 februari 1892). In geval van betwisting zal de strafrechter moeten uitmaken of de gebruikte middelen al dan niet bestemd waren om het wild te vangen of te doden (Corr. Tarascon, 9 juli 1968, *Bull. off. du Conseil supérieur de la Chasse*, 1969, nr. 59, p. 48, met noot van M. Bouche).

4. Een constante rechtspraak beschouwt de voertuigen als verboden tuigen wanneer ze aangewend worden om het wild op te sporen of achterna te zetten of om het wild te verblinden ten einde het alzo gemakkelijker te vangen of te doden (Cass., 6 september 1978, *R.W.*, 1978-79, 2103, en de in noot vermelde rechtspraak).

Het is daarbij zonder belang vast te stellen dat de voertuigen al dan niet werden verbouwd met het oog op de jacht of dat ze gebruikt werden als mirador of als rijdende lichtbakken: het verbod is algemeen.

A. Vandeplas

ARBEIDSHOF TE ANTWERPEN

3e KAMER — 11 JUNI 1981

Voorzitter: de h. Van den Bosch

Raadsheren in sociale zaken: de hh. Van den Bulcke en Willemkens

Advocaten: mrs. Van Sande en Van Heupen

Arbeidsovereenkomst — Werklieden — Ziekte van de werkgever — Schorsing van de overeenkomst — Overmacht — Geen loon verschuldigd.

Indien ziekte de werkgever in de tijdelijke doch absolute onmogelijkheid stelt de overeenkomst uit te voeren, is er schorsing wegens overmacht. De werkgever is de werknemer dan geen loon verschuldigd. De schorsingsgronden zijn in hoofdstuk IIIbis van de wet van 10 maart 1900 niet limitatief opgesomd.

N. t/ V.

1. Het hof kan ter zake slechts uitspraak doen over de vraag of geïntimeerde, voor de dagen waarop de werkgever ziek was, recht heeft op loon. Op de vraag of geïntimeerde voor die dagen gerechtigd is op werkloosheidsuitkeringen, kan hier geen antwoord gegeven worden, aangezien de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening geen partij is in het geding.

2. Zowel geïntimeerde als de eerste rechter hebben een onderscheid gemaakt tussen de eerste en de tweede periode van de ziekte van de werkgever. Dit onderscheid steunt blijkbaar op het feit dat deze laatste voor de eerste periode «technische stoornis» als reden van de gedeeltelijke werkloosheid opgegeven heeft, terwijl voor de tweede periode «overmacht» vermeld werd (cf. beslissing directeur van het Gewestelijk Bureau te Turnhout van de R.V.A.). Het hof meent dit onderscheid niet te moeten maken aangezien beide periodes waarin de werknemer gedeeltelijk werkloos werd gesteld, hun oorsprong vinden in een zelfde reden: de ziekte van de werkgever die bewezen wordt door de overgelegde geneeskundige attesten, waarvan de waarde niet in twijfel wordt getrokken. De door appellant hieraan gegeven benaming om de uitvoering van de overeenkomst te schorsen doet weinig ter zake. Het hof behoort de juiste rechtsgrond van de vordering en de betwisting te bepalen.

De vraag die rijst is of de uitvoering van de tussen beide partijen gesloten arbeidsovereenkomst geschorst werd door de ziekte van de werkgever.

Zowel geïntimeerde als de eerste rechter hebben beiden artikel 28quater van de vroegere wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst als rechtsgrond van de vordering aangevoerd. Thans zegt geïntimeerde in zijn conclusie dat in het eerste vonnis misschien ten onrechte sprake is van artikel 28quater, terwijl hij een paar alinea's verder opnieuw een beroep doet op artikel 28quater om zijn aanspraak op loon, althans wat de eerste periode betreft, te staven.

Het is duidelijk dat artikel 28quater van de vroegere wet van 10 maart 1900 ter zake niet van toepassing is. Artikel 28quater beoogt «de voorwaarden waarin bij gebrek aan werk wegens economische redenen de uitvoering van de arbeidsovereenkomst volledig wordt geschorst». Dat is zeker niet het geval in het onderhavige geschil. Uit niets blijkt dat appellant voor die dagen gebrek aan werk wegens economische redenen zou hebben gehad. Het is evenmin een «technische stoornis» als bedoeld in artikel 28, 3e, 4e en 5e lid, van dezelfde wet.

3. Hoofdstuk IIIbis van de vroegere wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst somt de gevallen van wetlige schorsing van de uitvoering van de overeenkomst op. Hierin komt de ziekte van de werkgever als zodanig niet voor. Deze opsomming is nochtans niet limitatief (cf. C. Quisthoudt, «De schorsing van de uitvoering der arbeidsovereenkomsten voor werklieden en bedienden», in *C.A.D. Arbeidsrecht*, 6-II-4, en R. De Roeck, *Nieuwe toelichtingen bij de wet op de arbeidsovereenkomsten*, nr. 213, p. 131). Zo heeft het Hof van Cassatie in zijn arrest van 21 november 1967 (*T.S.R.*, 1967, 315) reeds beslist dat de staking een oorzaak van schorsing van de arbeidsovereenkomst is (zie ook J. Steyaert over de niet limitatieve, maar extensieve

redenen van schorsing in *De arbeidsovereenkomst*, A.P.R., nrs. 524 en volgende).

Zo kan de ziekte van de werkgever als een geval van overmacht (art. 28, eerste lid) gelden, die de uitvoering van de arbeidsovereenkomst schorst indien er een absolute onmogelijkheid uit voortvloeit om het werk tijdelijk verder te laten uitvoeren (in die zin J. Steyaert, o.c., nr. 530).

Ter zake aanvaardt het hof dat het voor appellant absoluut onmogelijk was het werk voort door geïntimeerde te laten uitvoeren tijdens de dagen van zijn ziekte, aangezien hij slechts een karweiman was voor kleine herstellingen van loodgieterij, geholpen door een jonge helper. Bij dergelijke karweien komt geen voorbereiding te pas aangezien zij van dag tot dag, naar gelang van de oproep van de klant, uitgevoerd worden. Er is ter zake geen enkel aanwijsbaar gegeven dat de toen nog minderjarige helper, zelfstandig karweien zou hebben kunnen uitvoeren.

Het hof aanvaardt dan ook geredelijk dat in het onderhavig geval de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, krachtens artikel 28, eerste lid, van de vroegere wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomsten, geschorst was door de ziekte van de werkgever. De verwijzing door de eerste rechter — door geïntimeerde overgenomen in zijn conclusie — naar de extensieve betekenis die aan de risicoregel ten laste van de werkgever wordt gegeven is dan ook niet ter zake dienend.

Uit het voorgaande volgt dat appellant voor de vermelde dagen van zijn ziekte geen loon aan zijn werknemer, geïntimeerde, verschuldigd is.

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN

1e KAMER — 2 FEBRUARI 1982

Voorzitter: de h. Wauters

Rechters: de hh. de Forche en Van de Walle

Openbaar ministerie: de h. Van Hamme

Advocaten: mrs. De Ridder, Maerten en Lacourt

Levensonderhoud — Minderjarig kind — Nieuwe echtgenoot van ouder — Geen natuurlijke verbintenis.

Door het opgroeien van een wettig kind in het gezin gevormd door een van zijn ouders en diens nieuwe echtgenoot ontstaat voor laatstgenoemde geen natuurlijke verbintenis tot verstrekken van onderhoud aan bedoeld kind. Voor een wettig kind kan geen natuurlijke verbintenis ten laste van een derde bestaan.

S. t/ G.

Gezien de inleidende dagvaarding bij geboekt exploit van 21 mei 1981, waarbij verweerder gedagvaard werd om zich te horen veroordelen tot betaling aan aanlegster van een onderhoudsgeld van 2.800 fr. per maand voor het kind H.C., geboren op 15 nov. 1967, vanaf september 1979, bedrag aangepast aan het indexcijfer der kleinhandelsprijzen;

Gezien de besluiten van de partijen;

Overwegende dat de echtscheiding bij vonnis van 7 maart 1968 van de Rechtbank van Eerste aanleg te Mechelen werd toegestaan aan S.M. ten laste van H.H.;

Dat geen geding in ontkenning van vaderschap werd ingesteld;

Dat derhalve het kind H.C., geboren op 15 november 1967, het wettig kind is van de heer H.H. (art. 312 B.W.);

Dat de omstandigheid dat aanlegster en verweerder sedert augustus 1963 samenwonen aanlegster juridisch niet toelaat te stellen dat het kind verwekt werd door verweerder;

Dat het feit dat de drie kinderen H., waaronder H.C., in het gezin G.-S. mee opgroeiden met de kinderen uit hun huwelijk geen natuurlijke verbintenis impliceert;

Dat immers voor een wettig kind geen natuurlijke verbintenis ten laste van een derde kan bestaan;

Om die redenen,

Overeenkomstig het schriftelijk advies van het openbaar ministerie;

Verklaart de vordering niet-ontvankelijk.

NOOT—Onderhouds- en opvoedingsplicht van anderen dan de wettige ouders van een kind.

1. De feiten: mevrouw A was eerst met B gehuwd. Samen hadden ze drie kinderen, D, E en F. F was geboren kort voor de echtscheiding tussen A en B, toen A al jaren samenleefde met C. Na de echtscheiding tussen A en B huwde A met C; uit dit huwelijk werden ook enkele kinderen geboren. D, E en F zijn met deze kinderen samen opgegroeid in het gezin A-C. Maar op dit ogenblik leven A en C feitelijk gescheiden. A vordert van C een uitkering voor het onderhoud en de opvoeding van F. Hoogstwaarschijnlijk is F feitelijk het overspelig kind van C, maar de rechtbank weigert daar rekening mee te houden, aangezien F nooit ontkend is. Wel onderzoekt de rechtbank de vraag of de nieuwe echtgenoot C geen natuurlijke verbintenis t.a.v. F op zich heeft genomen; maar ze komt tot het besluit dat zulks onmogelijk is, aangezien F het wettig kind is van B.

2. Drie vragen wil ik behandelen: (a) kan t.a.v. een wettig kind een natuurlijke verbintenis tot verstrekken van onderhoud en opvoeding ontstaan ten laste van een andere dan zijn wettige ouder? (b) zo ja, kan een dergelijke verbintenis ontstaan doordat iemand het kind feitelijk opneemt in zijn gezin? (c) rust soms een wettelijke onderhouds- en opvoedingsplicht op anderen dan de wettige ouders van een kind?

3. In tegenstelling tot wat de rechtbank oordeelt, heeft het Hof van Cassatie aangenomen dat op de overspelige vader van een kind, dat juridisch een wettig kind is, een natuurlijke verbintenis rust tot verstrekken van onderhoud en opvoeding t.a.v. zijn biologisch kind (Cass., 6 juni 1975; *Arr. Cass.*, 1975, 1066, noot A.T., *Pas.*, 1975, I, 964, noot A.T., *J.T.*, 1976, 245, *R.C.J.B.*, 1976, 283, noot Rigaux, *Rev.Not.B.*, 1978, 237). Hoewel geen eigenlijke rechtsplicht bestaat tot verschaffen van onderhoud, tussen onwettige ouders en hun niet-erkende kinderen, wordt algemeen aangenomen dat er een natuurlijke verbintenis bestaat, zelfs als de afstamming overspelig is of bloedschenning; deze natuurlijke verbintenis wordt een burgerlijke ver-

plichting door een belofte of door haar feitelijke uitvoering (Rigaux, *Les Personnes*, I, nrs. 3239-3242). Het nieuwe in het cassatiearrest van 6 juni 1975 is dat de regel op grond waarvan het kind vanwege zijn biologische vader een natuurlijk recht op onderhoud heeft dat in een burgerlijk recht kan worden omgezet, bevestigd werd in (en uitgebreid tot) een geval waarin het kind krachtens art. 312 B.W. een wettige vader had.

4. Een heel andere vraag is of voornoemde natuurlijke verbintenis in een burgerlijke wordt omgezet door het enkele feit dat het kind na de echtscheiding van zijn moeder leeft in het nieuwe gezin, gevormd door zijn moeder en haar nieuwe man, de biologische vader van het kind.

Een dergelijke behandeling volstaat m.i. niet, want de uitvoering van onderhoudsprestaties is voor verschillende uitleg vatbaar: heeft de man onderhoud verschaft omdat het normaal is dat men zorgt voor het kind van zijn vrouw? Omdat hij zich bewust was van zijn verplichting om kinderen van het gezin te onderhouden (zie verder, nr. 5, c)? Omdat hij zijn verantwoordelijkheid als biologische vader op zich wilde nemen? Zo er geen klaarheid bestaat over de motieven is er m.i. geen omzetting van de natuurlijke verbintenis (zie, over de natuurlijke verbintenis, H. De Page, *Traité élémentaire*, III, nrs. 55-63, p. 68-83).

5. Volledigheidshalve moet de vraag gesteld worden of een andere dan de wettige ouder een *wettelijke* verplichting tot verstrekken van onderhoud en opvoeding t.a.v. een wettig kind kan hebben. Het antwoord luidt ongetwijfeld bevestigend.

a) Ik wil hier niet uitweiden over de onderhouds- en opvoedingsplichten ten opzichte van *adoptief*kinderen.

b) Tussen *stief*ouder en *stief*kind bestaat als dusdanig (maar zie c) geen onderhoudsverplichting, althans zolang de echtgenoot, ouder van het kind, in leven is. Na diens overlijden bestaat sinds de W. 14 mei 1981 een beperkte onderhoudsplicht van de stiefouder t.a.v. de kinderen uit een vroeger huwelijk van de eerststervende, diens natuurlijke en adoptieve kinderen. Deze onderhoudsverplichting van de langstlevende is in principe gelijk aan die welke hij heeft t.a.v. eigen kinderen, zonder evenwel de grenzen te overschrijden van hetgeen hij uit de nalatenschap van zijn vooroverleden echtgenoot heeft hetzij ingevolge de wet, hetzij ingevolge de voordelen die deze hem mocht hebben verleend bij huwelijkscontract, door schenking of bij testament (art. 203, 2e lid, B.W.). Cf. M. Puelinckx-Coene, «De grote promotie van de langstlevende echtgenote», *T.P.R.*, 1981, 593-747, in het bijzonder p. 699-715, nrs. 121-137.

c) Bijzonder belangrijk in de context van het besproken geval zijn de onderhouds- en opvoedingsplichten die de W. 14 juli 1976 creëerde t.a.v. «kinderen van het gezin». De artt. 221 en 222 B.W. zijn van toepassing niet alleen m.b.t. gemeenschappelijke kinderen van de echtgenoten, maar ook t.a.v. kinderen, al dan niet van één van hen, die ze volwaardig in hun gezin opgenomen hebben (cf. J. Pauwels, *Rechten en plichten van gehuwden*, Leuven, Acco, 2e uitg., 1980, nrs. 28bis en 231bis).

Men weet dat deze uitbreiding van de onderhouds- en opvoedingsplicht niet tot uiting komt in de tekst van de wet, maar blijkens de parlementaire voorbereiding door de wetgever gewild en bedoeld is. Gezien de dubieuze legistische methode die is aangewend, moet men met de uitbreiding

omzichtig omspringen. Ik stel me de vraag (maar heeft de wetgever zich de vraag gesteld?) of de tegenover de «kinderen van het gezin» opgenomen verplichtingen blijven bestaan als het gezin uiteenvalt. Na feitelijke scheiding en a fortiori na echtscheiding meen ik dat die verplichting ophoudt. Ze kan (zeker bij ontstentenis van een expliciete wettekst) slechts verantwoord worden door de *feitelijke* zorg die volwassenen voor een kind betonen.

Prof. J.M. Pauwels

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

15 MAART 1982

Voorzitter: de h. Dupain

Rechters: de hh. Deckers en Coemans

Advocaten: mrs. Vrancken en Hanssen

Stedebouw — Bouwwerk — Begrip.

Een caravan, bestemd om als frietkraam te worden gebruikt met een zekere bestendigheid, die niet alleen steunt op twee wielen, maar ook op een aantal bakstenen en een betonblok ten einde de stabiliteit ervan te verzekeren, en die op het elektriciteitsnet is aangesloten, dient als een bouwwerk in de zin van art. 44, § 1, Stedebouwwet te worden aangemerkt.

Gemeente Genk t/ F. en H.

Gezien de stukken van het geding, onder meer de inleidende dagvaarding, die ertoe strekt op grond van de artt. 44 en 67 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en de stedebouw, zoals gewijzigd bij de latere wetten, verweerders te verplichten hun caravan frietkraam, die zij zonder voorafgaande vergunning voor hun huurwoning in de Evence Coppeelaan te Genk plaatsten, te verwijderen;

Gezien de overschrijving van voornoemd exploit in het hypotheekkantoor te Genk op 19 december 1979 overeenkomstig art. 69 van de wet van 29 maart 1962;

Overwegende dat verweerders tevergeefs de ontvankelijkheid van de eis betwisten aanvoerend dat er verschillende andere frietkramen in Genk aanwezig zijn en deze ongemoeid gelaten worden;

Overwegende dat het in casu een geding betreft tussen aanlegster en verweerders dat geen verband houdt met de andere eventuele ongemoeid gelaten houders van frietkramen en art. 67 van de wet van 29 maart 1962 uitdrukkelijk een vorderingsrecht toekent aan het College van Burgemeester en Schepenen strekkende tot herstel van de plaats in de oorspronkelijke toestand;

Overwegende dat de eis ontvankelijk is;

Overwegende dat uit het voorgelegde afschrift van het P.V. nr. A/5828 van de Politie te Genk, dat door de procureur des Konings geseponneerd is, en de daarbij gevoegde foto's onder meer blijkt dat verweerders voor hun huurwoning een caravan plaatsten die werd ingericht als frituurwagen;

Dat verweerders de bedoeling hadden deze frituurwagen zolang te laten staan tot zij over de nodige fondsen zouden kunnen beschikken om hun huurwoning in een friethuisrestaurant om te vormen;

Dat de caravan in kwestie derhalve gebruikt werd als frituur, bestemd was om ter plaatse te blijven staan en derhalve een zeker karakter van bestendigheid vertoonde;

Dat deze caravan niet enkel steunde op de twee wielen maar ook op een aantal bakstenen en een betonblok ten einde de stabiliteit ervan te verzekeren;

Dat ten slotte de inrichting in kwestie vrij aangesloten was op het elektriciteitsnet van de woning van verweerders;

Dat al deze gegevens in acht genomen verweerders niet ernstig kunnen betwisten dat hun frituurwagen als een bouwwerk in de zin van art. 44, § 1, van de wet van 29 maart 1962 dient te worden aangemerkt en zij volledig ten onrechte stellen dat het om een voertuig in de zin van artikel 2 van het Wegverkeersreglement zou gaan;

Dat art. 44, § 1, inderdaad bepaalt: «Niemand mag zonder voorafgaandelijke schriftelijke en uitdrukkelijke vergunning van het College van Burgemeester en Schepenen 1) bouwen, een grond gebruiken voor het plaatsen van een of meer vaste inrichtingen, afbreken, herbouwen, verbouwen van een bestaande woning, instandhoudings- of onderhoudswerken uitgezonderd»;

Dat de wetgever voornoemde bepaling zelf verduidelijktte namelijk: «Onder bouwen en plaatsen van vaste inrichtingen wordt verstaan het oprichten van een gebouw of een constructie of het plaatsen van een inrichting, zelfs niet uit duurzame materialen, die in de grond is ingebouwd, aan de grond is bevestigd of op de grond steun vindt ten behoeve van de stabiliteit en bestemd is om ter plaatse te blijven staan, al kan zij uit elkaar genomen of verplaatst worden»;

Dat verweerders zich klaarblijkelijk van hun inbreuk op voornoemde wetsbepaling bewust waren aangezien zij ter zitting van 22 febr. 1982 verklaarden, de frituurwagen hangende de procedure te hebben verwijderd;

Dat de rechtbank dan ook niet ingaat op de verdere argumenten van partijen;

Dat de eis van aanlegster zonder bestaansreden is geworden, doch verweerders dienen veroordeeld tot betalen van de gerechtskosten;

(...)

ARBEIDSRECHTBANK TE ANTWERPEN

11e KAMER — 27 NOVEMBER 1981

Voorzitter: de h. De Voogt

Rechters in sociale zaken: de hh. Leirs en De Potter

Openbaar ministerie: de h. Duysens (eensluidend advies)

Advocaten: mrs. Van de Perre loco Vander Straten en Mergits

Gezinsbijslag — Verhoogde kinderbijslag — Terugvordering — Bestuurshandeling — Geldigheid — Kennisgeving — Zorgvuldigheidsnorm.

Aan eiser werd voor een kind met invaliditeit van meer dan 66% verhoogde kinderbijslag uitgekeerd. Na een

operatie werd door de geneesheer-inspecteur van het RIZIV vastgesteld dat de invaliditeit vanaf 1 januari 1977 slechts 30% bedroeg, wat tot gevolg had dat het recht op verhoogde bijslag verviel. De verhoogde bijslag werd echter tot 30 september 1980 uitgekeerd.

Hoewel de beschikking betreffende de vermindering van invaliditeit pas op 1 september 1980 aan eiser werd meegedeeld, is de tegenvordering van de Staat tot terugbetaling van de verhoogde kinderbijslag gegrond. Geen wettelijke bepaling schrijft de betekening van de wijzigende beschikking voor. De uitkering maakte voor eiser een verrijking zonder oorzaak uit. Al is de Staat te kort gekomen aan zijn verplichting van zorgvuldigheid, toch houdt dit ten aanzien van eiser geen fout in.

N. t/ Belgische Staat.

Overwegende dat eiser op 12 september 1980 beroep aantekende tegen de beslissing van de minister van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur, waarbij met ingang van 1 januari 1977 hem de verhoogde kinderbijslag voor zijn dochter Liesbeth, geboren 5 mei 1972, wordt ontegenzeggend en de hem sedertdien ten onrechte betaalde uitkeringen worden teruggevorderd;

Overwegende dat verwerende partij een tegenvordering instelt en van eiser de ten onrechte genoten verhoogde kinderbijslag over de periode van 1 januari 1977 tot 30 september 1980 terugvordert;

1. Wat de hoofdvordering betreft

Overwegende dat eiser aanvoert dat aan zijn dochter Liesbeth (geboren 5 mei 1972) in 1975 een invaliditeit van meer dan 66% werd toegekend vanaf de geboorte zodat verwerende partij ingevolge de wettelijke bepalingen ter zake verplicht was hem voor zijn kind de verhoogde kinderbijslag uit te betalen; dat hem deze verhoogde kinderbijslag onverminderd uitbetaald bleef tot 30.9.1980; dat hem voor het eerst op 1 september 1980 door verwerende partij ter kennis werd gebracht dat reeds sedert 29 december 1976 ingevolge een geneeskundige controle van de geneesheer-inspecteur van het Rijksinstituut voor Ziekte en Invaliditeitsverzekering zijn dochter Liesbeth een invaliditeit van 30% vertoonde, zodat hem vanaf laatst vermelde datum ten onrechte de verhoogde kinderbijslag was betaald en van hem derhalve een som van 278.206fr. wordt teruggevorderd;

Overwegende dat eiser doet gelden dat, niettegenstaande zijn dochter op 29 december 1976 na een openhartoperatie opnieuw was onderzocht door de controlerende geneesheer van het RIZIV, verwerende partij nagelaten had hem de vastgestelde wijziging in de invaliditeit van zijn dochter mede te delen, zodat hij er volstrekt onwetend van was gebleven tot 1 september 1980, zijn levenswijze naar de verdere uitkering had ingericht en het hier derhalve duidelijk een fout van verwerende partij, minstens een nalatigheid van verwerende partij betreft ten aanzien van «haar plicht van zorgvuldigheid in de uitoefening van haar informatieopdracht» met een overheidsaansprakelijkheid waarvoor hij zijn schade ex aequo et bono raamt op 278.206fr. en derhalve de terugvordering zonder voorwerp wordt op grond van de compensatie; dat hij subsidiair in elk geval vraagt het teruggevorderde bedrag te mogen afbetalen met zeer ruime afbetalingsfaciliteiten;

2. Wat de feiten betreft

Overwegende dat inderdaad aan de dochter Liesbeth van eiser einde 1975 een lichamelijke of geestelijke ongeschiktheid van meer dan 66% (70%) werd toegekend vanaf haar geboorte, waarop dan door verwerende partij aan eiser regelmatig de verhoogde kinderbijslag werd uitgekeerd;

Dat na een open-hartoperatie eind 1976 het kind op 19 december 1976 door de geneesheer-inspecteur van het Rijksinstituut voor Ziekte en Invaliditeitsverzekering opnieuw werd onderzocht en een ongeschiktheid van slechts 30% werd vastgesteld, ingaande op 1.1.1977, wat verwerende partij met een model X ter kennis werd gebracht, doch wat deze op haar beurt aan eiser niet mededeelde;

Dat niettegenstaande artikel 47 van de gecoördineerde wetten op de kinderbijslag voor werknemers in geval van een ongeschiktheid van beneden de 66% geen verhoogde kinderbijslag meer voorziet, verwerende partij toch nog verder tot 30 september 1980 deze verhoogde kinderbijslag aan eiser bleef uitbetalen;

Overwegende dat verwerende partij voor het eerst op 1 september 1980 de vastgestelde wijziging in het honderd invaliditeit aan eiser mededeelde waarop dan haar terugvordering van 7 oktober 1980 volgde;

3. Wat het recht op de verhoogde kinderbijslag en de rechtsgeldigheid van de administratieve beslissing van 1.9.1980 betreft

Overwegende dat niet betwist wordt dat eiser van 5 mei 1972 tot 1 januari 1976 gerechtigd was op verhoogde kinderbijslag op grond van de 70% ongeschiktheid van zijn dochter;

Overwegende dat door de vaststelling van 29.12.1976, overeenkomstig artikel 1 van het K.B. van 18.12.1973 (gewijzigd K.B. van 15.12.1975) van een ongeschiktheid van slechts 30% vanaf 1.1.1977 voor het betrokken kind, krachtens artikel 2 van het K.B. van 10.3.1964 (gew. K.B. van 3.7.1975) het recht op verhoogde kinderbijslag ten voordele van eiser verviel, vermits zijn dochter sinds 1.1.1976 geen rechtgevend kind meer was;

Overwegende dat noch de voornoemde koninklijke besluiten, noch artikel 47 van de meer genoemde gecoördineerde wetten noch enig ander wettelijke bepaling inhouden dat de vaststelling tot het voldoen of niet voldoen aan de voorwaarden tot het bekomen van de verhoogde kinderbijslag volgens artikel 47 aan de rechthebbende moet worden betekend zodat de niet-betekening van deze vaststelling of beslissing de rechtsgeldigheid van de administratieve beslissing niet aantast;

Overwegende dat eiser trouwens zelf in zijn verzoekschrift de rechtsgeldigheid en de toepassing van de administratieve beslissing niet betwist stellende: «Wij wensen geen kinderbijslag waar wij geen recht op hebben wij zullen ons dus aanpassen aan dit verminderd inkomen»;

Overwegende dat de verhoogde kinderbijslag slechts een voordeel is dat door de «Staat» in welbepaalde voorwaarden wordt toegekend of geweigerd;

Overwegende dat door het enkel feit van het vervallen van deze bepaalde voorwaarden vanaf 1.1.1977 ten aanzien van het kind, eiser sedert deze datum ook niet meer gerechtigd was op de verhoogde kinderbijslag alhoewel verwerende partij hem ten onrechte verder bleef uitbetalen tot 30.9.1980;

4. Wat de aansprakelijkheid van verwerende partij en de door eiser gevorderde schadevergoeding betreft

Overwegende dat door verwerende partij niet wordt betwist dat zij de administratieve beslissing van 29.12.1976 slechts op 1.9.1980 aan eiser betekende en de verhoogde kinderbijslag ten onrechte bleef uitkeren tot 30.9.1980;

Overwegende dat weliswaar op verschillende parlementaire vragen door de minister en in ministeriële omzendbrieven beklemtoond wordt dat met een speciaal daartoe bestemd formulier (model X I) de vaststelling van het ontstaan van het recht of weigering van het recht op verhoogde kinderbijslag aan de aanvrager ter kennis dient te worden gebracht (omzendbrief nr. 1005 van 8.7.1975; V. en A., Kamer, 1980-81, 9.12.1980, nr. 9, par. 694; Min. omz. nr. 325 van 13.1.1976; V. en A., nr. 6 van 2.7.1974, blz. 207 en 208; Antw. van de Min. in buitengewone zitting van 1974, Senaat, Kamer, zitting 1974-75, nr. 5 van 2.12.1975, blz. 281);

Dat de minister in deze omzendbrieven voldoende laat blijken dat de betekening van de administratieve beslissing niet in de wet is voorzien, doch om reden van haar gevolg ten zeerste aanbevolen is, echter meer niet;

Overwegende dat verwerende partij én door de niet-betekening van de administratieve beslissing én door ten onrechte de verhoogde kinderbijslag verder uit te keren wel te kort gekomen is aan haar verplichting van voorzichtigheid, doch dit ten aanzien van eiser zelf geen fout inhoudt;

Overwegende dat bovendien eiser in gebreke blijft dienaangaande enige schade te bewijzen, eerder het tegendeel wanneer hij zegt van 1.1.1977 tot 30.9.1980 over het bedrag van de ten onrechte uitgekeerde bedragen te hebben kunnen beschikken zonder enige tegenprestatie, er deels een eigendom mede te hebben opgebouwd en zijn echtgenote hierop slechts half time is gaan werken;

Overwegende dat de verdere uitkering ten voordele van eiser dan ook een verrijking is zonder oorzaak, zodat de vordering én in schadevergoeding én in compensatie ongrond is;

5. Wat de tegenvordering betreft

Overwegende dat verwerende partij op hoofdvordering, eiser op tegenvordering, met haar tegenvordering van verweerder op tegenvordering de ten onrechte genoten verhoogde kinderbijslag over de periode van 1.1.1977 tot 30.9.1980 ten bedrage van 278.206fr. terugvordert;

Overwegende dat verweerder op tegenvordering de ten onrechte genoten verhoogde kinderbijslag en het bedrag ervan niet betwist;

Overwegende dat, luidens artikel 1376 van het Burgerlijk Wetboek, «hij die bij vergissing of met zijn weten iets ontvangen heeft dat hem niet verschuldigd was verplicht is het terug te geven aan degene van wie hij het ontvangen heeft, zonder dat het verschuldigd was», zodat de onverschuldigde betaling of ten onrechte genoten kinderbijslag dient te worden terugbetaald;

Overwegende dat enerzijds de goede trouw van verweerder op tegenvordering bij de ontvangst van de ten onrechte genoten verhoogde kinderbijslag niet in betwisting zijnde, hierdoor voor hem op deze kinderbijslag nog niet het minste recht ontstaat (zie De Page, III, p. 28, nr. 20: «accipiens de bonne foi», Memmoriale van J. Leclercq, Bergen, 1977, deel III, p. 54 en volgende);

Overwegende dat anderzijds enkel en alleen een herleiding of afstand van de terugvordering van de ten on-

rechte uitgekeerde kinderbijslag voorzien is, onder de voorwaarden bepaald in het K.B. van 9.7.1970, betreffende de uitvoering van artikel 119bis van de gecoördineerde wetten ter zake doch geenszins om billijkheidsredenen;

Overwegende dat eiser op hoofdvordering verweerder op tegenvordering op grond van art. 1244 B.W. om uitgebreid gemak van betaling verzoekt; dat gelet op de toestand en de goede trouw van eiser op hoofdvordering, verweerder op tegenvordering, dit gemak van betaling in de hierna bepaalde mate kan worden toegestaan;

Overwegende dat de hoofdvordering derhalve ongegrond en tegenvordering gegrond dient te worden verklaard;

(...)

NOOT— Bovenstaand vonnis druist in tegen wat nu toch als constante rechtspraak van het Hof van Cassatie en de Raad van State kan worden beschouwd.

1. Raad van State, 8 juli 1980, nr. 20.495, Hublou: «Een beschikking, waardoor een element van de rechtssituatie van een particulier individueel wordt bepaald, kan aan die particulier slechts tegenstelbaar worden, wanneer de beschikking hem individueel en behoorlijk naar de vorm ter kennis werd gebracht, ook al legt geen uitdrukkelijk voorschrift de individuele aanzegging van de beschikking op» (zie ook Raad van State, 22 juli 1980, nr. 20.526, Stacino; 12 februari 1980, nr. 20.107, Vanhuyse; 6 juni 1979, nr. 19.679, Ruvers).

In dezelfde zin ook een reeds ouder arrest van de Nederlandse Hoge Raad: «dat in het algemeen de beschikking van een overheidsorgaan niet reeds werkt als binnenkamers de beslissing is gevallen, doch eerst na openbaarmaking daarvan» (Hoge Raad, 19 november 1948, *N.J.*, 1949, 86; zie ook Hoge Raad, 10 mei 1950, *W.P.N.R.*, 4152), alsmede het Franse administratief recht: «L'acte produit ses effets dès le jour où il a été accompli, par conséquent, dès avant sa notification ou publication; mais, jusqu'à cette notification ou publication, il n'est pas opposable aux tiers et, de ce fait, il ne peut réduire leurs droits ni leur créer des obligations» (M. Waline, *Droit administratif*, 8e uitg., 1959, p. 509; cursivering toegevoegd).

In het bovenstaand vonnis wordt dan ook ten onrechte gewag gemaakt van «verrijking zonder oorzaak»; aangezien de beschikking van 29 december 1976, waarbij de ongeschiktheid van de dochter van eiser met ingang van 1 januari 1977 op 30% werd vastgesteld, hem slechts op 1 september 1980 werd medegedeeld, kon die beschikking tegenover hem vóór die datum geen uitwerking hebben, zodat de verhoogde kinderbijslag voor de periode van 1 januari 1977 tot 30 september 1980 niet hoeft te worden terugbetaald.

2. Ook m.b.t. de overheid aansprakelijkheid verkondigt bovenstaand vonnis afwijkende gedachten.

In tegenstelling tot wat in het vonnis wordt overwogen: «verwerende partij ... (is) wel te kort gekomen aan haar verplichting van voorzichtigheid, doch dit (houdt) ten aanzien van eiser zelf geen fout in», beslist het Hof van Cassatie: «De machten, welke de wet aan de administratie in het algemeen toekent, stellen haar niet vrij van de verplichting van voorzichtigheid, welke zich aan allen opdringt» (*Pas.*, 1963, I, 744, met conforme conclusie van W.J. Ganshof van der Meersch; *R.C.J.B.*, 1963, 96 e.v.,

met noot J. Dabin); elk overheidsorgaan moet handelen zoals «ieder redelijk en voorzichtig mens het zou hebben gedaan» (*Cass.*, 17 mei 1978, *R.W.*, 1978-79, 1964; *Cass.*, 19 december 1980, *R.W.*, 1981-82, 1061, met conclusie proc.-gen. F. Dumon en noot F.D.).

Dat de rechtbank ertoe komt *in casu* het overheidsop treden, dat zij zelf als een tekortkoming aan de verplichting van voorzichtigheid aanduidt, als geen fout te adstrueren, is een gedachtengang met stoornissen.

L.P. Suetens

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 4 december 1981

Gemeentebelasting — Belasting tot dekking van de uitgaven voor het leggen van riolering, onder aftrek van «overheidstoelagen» — Begrip.

«Overwegende dat artikel 1 van het reglement, dat op 17 augustus 1976 het voorwerp was van het besluit van de Gemeenteraad van Wommelgem en dat de vaststelling inhoudt 'van de belasting op het openen van straten, de grond-, de verhardings- en de rioleringswerken voor een termijn van 20 jaar met ingang van 1 januari 1976', bepaalt: 'Aan een jaarlijkse taks worden onderworpen om de door de gemeente gemaakte uitgaven te dekken, de bebouwde en onbebouwde eigendommen gelegen langs de openbare wegen of delen van openbare wegen: ... c) waaronder riolen met bijhorigheden zullen worden aangelegd'; dat artikel 2 van hetzelfde reglement onder meer bepaalt: 'Wat betreft... de rioleringswerken zal bij de vaststelling der verhaalbare uitgaven geen rekening gehouden worden met de gebeurlijk toegekende overheidstoelagen';

«Overwegende dat de bestreden beslissing aan verweerder een ontheffing op de rioleringstaks verleent op grond: 1° dat het Wegenfonds met de gemeente een overeenkomst heeft gesloten, waarbij een financiële tussenkomst van dit fonds werd bedongen, op basis van een circulaire van de minister van Openbare Werken die, blijkens de beslissing, onder meer bepaalt dat 'aan de gemeenten een tegemoetkoming kan worden verleend voor de aanleg van een riolering met straatkolken gepland en aangelegd in een rijksweg', tegemoetkoming die 'percentsgewijze wordt berekend op de kostprijs van de rioleringswerken steunend op het percent hemelwater en huis-houdwater voortkomend van de aangelande eigendommen dat door de riolering zal worden aangevoerd'; 2° dat de 'tussenkomst' van het Wegenfonds niet kan worden beschouwd als een subsidie omdat zij 'haar juridische grondslag vindt in een tussen partijen gesloten overeenkomst', 'afhankelijk is van de omstandigheden en veran-

derlijk van geval tot geval' en het bedrag ervan 'berekend wordt in functie van het aandeel (bedoeld wordt: het voordeel) dat de Staat in de werken heeft'; 3° dat 'de besproken bijdrage' mitsdien 'niet kan worden gecatalogiseerd onder de overheidstoelagen waarvan sprake in de bepalingen van het belastingreglement ter zake' en derhalve 'dient afgetrokken te worden van de totale kosten om de verhaalbare uitgaven te bepalen';

«Overwegende dat, nu het aangehaalde artikel 2 van het reglement, geen bepaling geeft van hetgeen door 'overheidstoelagen' wordt bedoeld, deze uitdrukking in haar gewone zin moet worden verstaan namelijk als een subsidie of tegemoetkoming vanwege de overheid; dat het reglement evenmin een onderscheid maakt naar de grondslag van de tegemoetkoming, de wijze waarop ze tot stand komt, of de wijze waarop ze wordt berekend;

«Dat, door dit wel te doen, de beslissing aan bedoeld artikel iets toevoegt, eraan een draagwijdte geeft die het niet heeft, en derhalve dit artikel schendt.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Châtel — Eerste advocaat-generaal: de h. Charles — Advocaat: mr. Blontrock — In de zaak: Gemeente Wommelgem t/ B.)

NOOT—Zie Cass., 18 december 1978, *Arr. Cass.*, 1979, 463; 19 juni 1975, *Arr. Cass.*, 1975, 1114; 3 mei 1962, *Pas.*, 1962, I, 985.

Hof van Cassatie (1e Kamer), 30 oktober 1981

Gemeentebelasting — Op ongebouwde percelen — Vrijstelling voor percelen die ingevolge de Pachtwet niet voor bouwen kunnen worden bestemd — Bewijs van de pacht — Begin van bewijs — Onvoldoende.

«Overwegende dat de beslissing de bezwaarschriften van verweerder, gericht tegen de aanslagen in de gemeentebelasting op de ongebouwde percelen begrepen in een niet-vervallen verkaveling over de dienstjaren 1978 en 1979, gegrond verklaart;

«Overwegende dat de beslissing vaststelt dat, krachtens artikel 5 van de belastingverordening, de eigenaars van percelen die ingevolge de bepalingen van de Pachtwet thans niet voor bouwen kunnen worden bestemd, vrijgesteld zijn van de belasting; dat de beslissing voorts, om te oordelen dat verweerder zich in het bij dat artikel bepaalde uitzonderingsgeval bevindt, uitsluitend op volgende overwegingen steunt: 'dat, in een schriftelijke verklaring van 21 september 1978, de heer H.W., landbouwer, bevestigt dat hij de percelen in kwestie nog steeds exploiteert als bouwland; dat krachtens artikel 3 van de wet van 4 november 1969, de pacht schriftelijk moet worden vastgesteld; dat anders degene die in het bezit is van een landeigendom het bewijs kan leveren van het bestaan van een pachtovereenkomst door alle middelen rechtens, met inbegrip van getuigen en vermoedens; dat de eigenaar een schriftelijke getuigenis van de pachter voorlegt, waardoor een begin van bewijs van het bestaan van de pachtovereenkomst wordt geleverd';

«Overwegende dat de bestendige deputatie, nu zij aanneemt dat verweerder slechts een 'begin van bewijs' levert, niet kon beslissen dat het volledig bewijs van het bestaan van de pachtovereenkomst was geleverd.»

(Voorzitter: de h. Janssens — Raadsheer-rapporteur: de h. Lebbe — Advocaat-generaal: de h. Janssens de Bisthoven — Advocaat: mr. Van Meulder — In de zaak: Gemeente Sint-Pieters-Leeuw t/ De L.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 30 oktober 1981

Gemeentebelasting — Cassatieberoep — Vorm — Betekening aan tegenpartij — Termijn.

«Gelet op de bestreden beslissing, op 14 augustus 1980 door de Bestendige Deputatie van de Provincieraad van Limburg gewezen;

«Overwegende dat, luidens de artikelen 4 van de wet van 22 januari 1849, gewijzigd door artikel 53 vervat in artikel 3 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek, 2 van de wet van 22 juni 1865 en 16 van de wet van 22 juni 1877, de voorziening, op straffe van verval, binnen tien dagen betekend moet worden aan de partij tegen wie ze gericht is;

«Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan niet blijkt dat de voorziening binnen de voormelde termijn aan verweerster werd betekend;

«Dat de voorziening derhalve niet ontvankelijk is.»

(Voorzitter: de h. Janssens — Raadsheer-rapporteur: de h. Delva — Advocaat-generaal: de h. Janssens de Bisthoven — In de zaak: W. t/ Gemeente Genk).

Hof van Cassatie (1e Kamer), 3 april 1981

Wisselbrief en orderbriefje — Aval — Regels m.b.t. borgtocht niet toepasselijk.

Eiser had voor aval negen orderbriefjes ondertekend. De orderbriefjes waren uitgeschreven voor een saldo van een kredietopening die door de bank C. was verleend aan de N.V. L. De vereffenaar van de bank heeft zakelijke zekerheden en de handelszaak van de N.V. L. te gelde gemaakt. Eisers vordering om de opbrengst daarvan te doen toerekenen op de orderbriefjes wordt door het bestreden arrest (Hof Antwerpen, 26 september 1979) afgewezen. Eiser voert o.m. aan dat het arrest ten onrechte beslist dat de regels van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de borgtocht, inzonderheid art. 2037, niet op het aval kunnen worden toegepast. Het middel faalt naar recht:

«Overwegende dat de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking de borgtocht niet op het aval toepasselijk zijn, omdat de avalgever geen borg is maar een onafhankelijke schuldenaar, wiens rechten en verplichtingen door het wisselrecht worden bepaald; dat het arrest derhalve wettig beslist dat de regels die in het Burgerlijk Wetboek zijn bepaald voor de borgtocht, inzonderheid artikel 2037 van dat wetboek, niet op het aval kunnen worden toegepast.»

(Eerste voorzitter: de h. Wauters — Raadsheer-rapporteur: de h. Lebbe — Advocaat-generaal: de h. Krings — Advocaten: mrs. De Gryse en Bützler — In de zaak: L. t/ mr. Abrahams q.q. en N.V. C. in vereffening)

Hof Antwerpen (4e Kamer), 2 december 1981

Wisselbrief — Vordering van trekker tegen betrokkene — Onregelmatigheid van onderliggende overeenkomst — Bewijslast.

«Overwegende dat de vordering van tweede geïntimeerde steunt op twee geaccepteerde en geprotesteerde wissels ten belope van respectievelijk 185.000fr. en 8.541fr.; dat appellanten steeds hebben beweerd dat deze wisselbrieven door middel van bedrog werden verkregen, maar dat zij daarvan het bewijs dienden te leveren en dat zij ook thans daar niet in zijn geslaagd;

«Overwegende dat appellanten hebben toegegeven dat de wisselbrieven wel degelijk hun handtekening dragen zodat er van vervalsing geen sprake kan zijn; dat ze vervolgens beweerd hebben dat hun goede trouw verschalkt werd, maar dat ook van dergelijk maneuver geen bewijs wordt geleverd;

«Overwegende dat de onderliggende overeenkomst afgesloten door appellanten met de P.V.B.A. C. terecht door de eerste rechter als een leningsovereenkomst werd bestempeld; dat de leningsovereenkomst naar de wisselbrieven verwijst en dat het overgelegde dagafschrift ook aantoonde dat het bedrag wel degelijk werd uitbetaald door middel van vier cheques;

«Overwegende dat appellanten ten onrechte beweren dat de P.V.B.A. C. geknoeid heeft met het dagafschrift van de Kredietbank omdat alleen de laatste cijfers van de cheques overeenstemmen, maar dat het gebruikelijk is slechts de eindcijfers te vermelden en ze te laten voorafgaan door de code van de verrichting;

«Overwegende dat appellanten benevens het bewijs van betaling nu ook nog de overlegging van de boekhouding van de P.V.B.A. C. vragen, maar dat ze reeds op voorhand aanvoeren dat deze boekhouding hun niet kan worden tegengeworpen; dat ze ook aanvoeren dat de kwade trouw van geïntimeerde blijkt uit de weigering de boekhouding van het jaar 1973 over te leggen, maar dat ze uit het oog verliezen dat de vordering steunt op twee geaccepteerde wissels; dat derhalve het bewijs van de verplichtingen tot betaling niet meer dient geleverd te worden en dat slechts uitzonderlijk deze onderlinge verbintenissen ter sprake kan worden gebracht wanneer zou zijn aangetoond dat de oorzaak van de schuldverbintenissen ongeoorloofd of nietig is;

«Overwegende dat appellanten in het onderhavige geval de verplichting gesteund op de twee geaccepteerde wissels terzijde schuiven en volstrekt geen rekening houden met de verplichtingen die daaruit voortvloeien om van geïntimeerde een apart, volledig en nieuw bewijs te vorderen; dat deze zienswijze niet kan worden gevolgd en dat bij gebreke van enige onregelmatigheid in de onderliggende verbintenissen dient aangenomen te worden dat appellanten de aangegane wisselverbintenissen dienen te honoreren.»

(Voorzitter: de h. Blockx — Raadsheren: de hh. Verschueren en Vandeplas — Advocaten: mrs. Van Peborgh loco De Ridder en Aertsen — In de zaak: Van D. en D. t/ P.V.B.A. C.)

Kh. Kortrijk (1e Kamer), 19 november 1981

Vervoer — C.M.R. — Verjaring — Afstand van verkregen verjaring — Belofte van betaling.

«Bij dagvaarding van 8 juli 1980 vordert eiseres de veroordeling van de Pvba E. tot de betaling van 150.000fr. voor haar factuur van 21.2.1978, vermeerderd met de gerechtelijke rente en de kosten van het geding.

«Bij vonnis van 20 augustus 1981 werd de Pvba E. in staat van faillissement verklaard. De aangestelde curator zet het geding voort.

«Pas bij de tweede conclusie heeft de gefailleerde vennootschap de verjaring van de vordering tot betaling van de vervoeropdracht opgeworpen overeenkomstig art. 32, lid 1, van de C.M.R. In dit verband verwijst eiseres terecht naar art. 2220 B.W., dat overeenkomstig art. 32, lid 3, van de C.M.R. toepasselijk is, aangezien de gefailleerde vennootschap bij brief van 11.2.1980 beloofd had de vervoerprijs van 150.000fr. te betalen in vijf schijven van 30.000fr.»

(Voorzitter: de h. Gyselinck — Advocaten: mrs. Struyven en Beele — In de zaak: Vennootschap naar Italiaans recht A. t/ mr. Beele q.q.)

EUROPEES RECHT

Overzicht van Rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

Zaak 64/81 — Nicolaus Corman & Fils S.A./ Hauptzollamt Gronau — 14 januari 1982 (prejudicieel) — *Consumptie-ijs*.

Het Finanzgericht Münster heeft het Hof drie prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van artikel 6 van verordening nr. 1259/72 van de Commissie van 16 juni 1972 betreffende het ter beschikking stellen van boter tegen verlaagde prijs aan bepaalde verwerkende industrieën in de Gemeenschap, in de redactie van verordening nr. 2815/72 van de Commissie, gewijzigd bij verordening nr. 2819/74 van de Commissie.

Verzoekster, een Belgische onderneming, heeft boterconcentraat uit België naar de Bondsrepubliek Duitsland uitgevoerd. De Duitse afnemer wilde de boter verwerken tot een preparaat in poedervorm, op basis waarvan met toevoeging van water en bevrozing consumptie-ijs kon worden bereid. Het douanekantoor hief een monetair compenserend bedrag tegen het volle tarief in plaats van tegen het verminderde tarief van 50% (artikel 20, sub a, van verordening nr. 1259/72), op grond dat het boterconcentraat niet overeenkomstig zijn bestemming was verwerkt tot een preparaat in poedervorm dat voor de bereiding van consumptie-ijs kon worden gebruikt. Bijgevolg kon de boter niet onder de postonderverdelingen ex 18.06/D of ex 21.97F van het GDT worden ingedeeld.

Volgens het Hauptzollamt blijkt uit expertises van het preparaat in poedervorm dat met het poeder in kwestie zonder verdere bewerking dan de toevoeging van water en

bevriezing geen voor consumptie geschikt consumptie-ijs kon worden bereid.

In dit kader heeft de nationale rechter drie vragen gesteld omtrent de betekenis van het communautaire begrip «geschikt voor consumptie» in de zin van artikel 6, lid 1, sub c, van verordening nr. 1259/72. Volgens deze bepaling mag overeenkomstig deze verordening verkochte boter slechts worden verwerkt tot «preparaten in poedervorm voor de bereiding van consumptie-ijs... dat geschikt is voor consumptie zonder andere bewerking dan de toevoeging van water en bevriezing.»

Het Hof, uitspraak doende, verklaart voor recht:

«Tot preparaten in poedervorm behorende tot post-onderverdeling ex 18.06 D of ex 21.07 F van het gemeenschappelijk douanetarief die bestemd zijn voor de bereiding van consumptie-ijs als bedoeld in artikel 6, lid 1, sub c, derde streepje, van verordening nr. 1259/72 van de Commissie in de redactie van verordening nr. 2815/72 van de Commissie, laatstelijk gewijzigd bij verordening nr. 2819/74 van de Commissie behoren uitsluitend produkten die zonder andere bewerking dan de toevoeging van water en bevriezing kunnen worden verwerkt tot voor consumptie geschikt consumptie-ijs. De geschiktheid voor de consumptie als consumptie-ijs in de zin van voornoemde verordening wordt op communautair niveau bepaald door een zodanige mate van bewerking van het basisprodukt dat het uitsluitend voor de bereiding van consumptie-ijs kan worden gebruikt, dat wil zeggen een produkt dat duidelijk gezocht of gearomatiseerd is, en waarvan de consistentie na toevoeging van water en bevriezing zodanig is, dat het bij kamertemperatuur niet te snel uiteenvalt en voldoende lang koel blijft.»

Zaak 65/81 — Reina/ Landeskreditbank Baden-Württemberg — 14 januari 1982 (prejudicieel) — *Vrij verkeer van werknemers — Sociale voordelen*

Het Verwaltungsgericht Stuttgart heeft het Hof een aantal prejudiciële vragen gesteld betreffende het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap.

De vragen zijn gerezen in het kader van een administratiefrechtelijke procedure betreffende het verstrekken van een geldlening bij geboorte tussen de Italiaanse echelieden Reina, die beiden als werknemers in Duitsland verblijf houden en de Landeskreditbank. Deze instelling verstrekt ter uitvoering van door het bevoegde ministerie opgestelde richtlijnen, op aanvraag geldleningen, onder meer bij geboorte van een kind. Deze leningen zijn renteloos, hebben een looptijd van zeven jaar en bedragen DM 8.000 tot DM 12.000.

Naar aanleiding van de geboorte van een tweeling hebben verzoekers in het hoofdgeding om een dergelijke lening gevraagd.

De Landeskreditbank heeft dit verzoek evenwel afgewezen, waartegen verzoekers zich in rechte hebben voorzien. De nationale rechter vraagt in wezen of artikel 7, lid 2, van verordening nr. 1612/68 aldus moet worden uitgelegd dat het in deze bepaling genoemde begrip sociaal voordeel, geldleningen bij geboorte omvat die door een publiekrechtelijke kredietinstelling op grond van richtlijnen en met de financiële steun van de overheid worden verleend aan gezinnen met lage inkomens teneinde het geboortecijfer te verhogen.

De Landeskreditbank voert aan dat deze bepaling niet op de bewuste leningen van toepassing is aangezien iedere band tussen de verstrekking ervan en de hoedanigheid van werknemers ontbreekt.

Het Hof wijst erop dat de werknemer in het gastland ingevolge verordening nr. 1612/68 (met name artikel 7) dezelfde sociale en fiscale voordelen dient te genieten als de nationale werknemers.

Leningen bij geboorte als de onderhavige voldoen in beginsel aan de maatstaven op grond waarvan ze kunnen worden beschouwd als sociale voordelen die aan de werknemers van alle Lid-Statens, zonder te onderscheiden naar nationaliteit, moeten worden toegekend zulks in het bijzonder vanwege hun doel, namelijk om de financiële lasten van de geboorte van kinderen voor gezinnen met een laag inkomen te verlichten.

Het Hof verklaart voor recht:

«Artikel 7, lid 2, van verordening nr. 1612/68 van de Raad van 15 oktober 1968 moet aldus worden uitgelegd dat het begrip sociaal voordeel renteloze leningen bij geboorte omvat die door een publiekrechtelijke kredietinstelling op grond van richtlijnen en met financiële steun van de overheid worden verstrekt aan gezinnen met een laag inkomen teneinde het geboortecijfer te verhogen. Dergelijke leningen moeten dus aan werknemers van andere Lid-Statens worden verstrekt onder dezelfde voorwaarden als aan de nationale werknemers.»

Zaak 8/81 — Ursula Becker/ Finanzamt Münster-Innenstadt — 18 januari 1982 (prejudicieel) — *Rechtstreekse werking van richtlijnen*

Het Finanzamt Münster heeft het Hof een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van artikel 13, B, sub d, 1, van de zesde richtlijn van de Raad betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der Lid-Statens inzake omzetbelasting, en met name te beoordelen of dit voorschrift sinds 1 januari 1979 in de Bondsrepubliek Duitsland rechtstreeks toepasselijk is, nu deze Lid-Staat niet tijdig de nodige maatregelen heeft genomen om de uitvoering van de richtlijn te verzekeren.

De feiten

Ingevolge de richtlijn moesten de Lid-Statens uiterlijk op 1 januari 1978 de wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen hebben getroffen om hun stelsels van belasting over de toegevoegde waarde in overeenstemming te brengen met de bepalingen van de richtlijn.

De Duitse Bondsrepubliek heeft pas bij wet van 26 november 1979, die op 1 januari 1980 inwerking trad, uitvoering gegeven aan de zesde richtlijn.

Verzoekster in het hoofdgeding is werkzaam als zelfstandig kredietbemiddelaar. Bij de maandelijkse vooraangifte voor de omzetbelasting over de maanden maart tot juni 1979 vroeg zij om vrijstelling van belasting voor haar omzet op grond dat de zesde richtlijn, waarvan artikel 13, B, sub d, 1, de Lid-Statens verplicht onder meer «de verlening van kredieten en de bemiddeling inzake kredieten» vrij te stellen van de belasting over de toegevoegde waarde, reeds vanaf 1 januari 1979 nationaal recht was.

Bijgevolg stelde mevrouw Becker telkens het door haar verschuldigde belastingbedrag alsmede het uit hoofde van betaalde voorbelasting aftrekbare bedrag op nihil.

Het Finanzamt aanvaardde deze vooraangifte evenwel niet en hief ambtshalve bij voorlopige aanslagen over het betrokken tijdvak omzetbelasting over haar kredietbemiddelingsactiviteiten, met verrekening van voorbelasting.

Dit was voor het Finanzgericht aanleiding om het Hof de volgende vraag te stellen: «Is de bepaling inzake vrijstelling van omzetbelasting voor de omzet uit kredietbemiddeling in artikel 13, B, sub d, 1, (hoofdstuk X) van de zesde richtlijn van de Raad van 17 mei 1977 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der Lid-Staten inzake omzetbelasting — Gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde: uniforme grondslag (77/338/EEG), vanaf 1 januari 1979 in de Bondsrepubliek Duitsland rechtstreeks van toepassing?»

Ten gronde

Het Finanzamt, de regering van de Bondsrepubliek Duitsland en de regering van de Franse Republiek betwisten niet dat particulieren onder bepaalde omstandigheden een beroep kunnen doen op de bepalingen van richtlijnen. Zij betogen evenwel dat zulks bij de in het hoofdgeding aan de orde zijnde bepaling niet het geval is.

De Franse regering betoogt dat de richtlijnen op fiscaal gebied zijn gericht op een geleidelijke harmonisatie van de nationale belastingstelsels, maar niet op vervanging daarvan door een communautair belastingstelsel. Zij meent dat de richtlijn in haar geheel geen enkel gevolg in de Lid-Staten kan hebben alvorens de nodige nationale wettelijke maatregelen zijn getroffen.

Ook de Duitse regering is van mening dat aan artikel 13 geen enkele rechtstreekse werking kan worden toegekend gezien de beoordelingsmarge, de bevoegdheden en de keuzemogelijkheden die het behelst.

De verwerende administratieve instantie beklemtoont de problemen die voortvloeien uit de aaneenschakeling van heffingen die typerend is voor de BTW en meent dat een vrijstelling niet uit haar verband kan worden gelicht zonder het hele mechanisme van het onderhavige belastingstelsel te ontregelen.

De werking van richtlijnen in het algemeen

«Een richtlijn is verbindend ten aanzien van het te bereiken resultaat voor elke Lid-Staat waarvoor zij bestemd is, doch aan de nationale instanties wordt de bevoegdheid gelaten vorm en middelen te kiezen», aldus artikel 189 EEG-Verdrag. Op de Lid-Staten rust derhalve een resultaatverplichting, die binnen de door de richtlijn bepaalde termijn moet zijn vervuld.

Bijzondere problemen rijzen echter wanneer een Lid-Staat een richtlijn niet correct heeft uitgevoerd en in het bijzonder ingeval de richtlijn niet binnen de gestelde termijn is uitgevoerd.

De Lid-staat die niet tijdig de vereiste uitvoeringsmaatregelen heeft genomen, kan jegens particulieren geen beroep doen op het feit dat hijzelf de door de richtlijn opgelegde verplichtingen niet is nagekomen.

Het systeem en de context van de richtlijn

Op zichzelf beschouwd, en in zover zij de vrijgestelde handelingen en de begunstigde van de vrijstelling omschrijft, is deze bepaling voldoende nauwkeurig om door de particulier te worden ingeroepen en door de rechter te worden toegepast.

Alleen moet nog worden onderzocht of de in deze bepaling verleende vrijstelling onvoorwaardelijk is.

Het eerste argument dat moet worden onderzocht, is gebaseerd op de omstandigheid dat de onderhavige bepa-

ling een integrerend deel uitmaakt van een harmonisatierichtlijn die de Lid-Staten op verschillende punten een beoordelingsmarge laat, bestaande in bevoegdheden en keuzemogelijkheden.

Het dwingende karakter van de verplichting die ingevolge artikel 189, derde alinea, EEG-Verdrag op de Lid-Staten rust, zou zijn doeltreffendheid volledig verliezen wanneer het de Lid-Staten zou zijn toegestaan zelf die gevolgen door hun verzuim uit te schakelen die sommige bepalingen op grond van hun inhoud kunnen hebben.

De Bondsrepubliek Duitsland en de Franse Republiek wijzen op de beoordelingsmarge die de Lid-Staten in de inleidende zin van dit artikel wordt voorbehouden. Volgens het daarin bepaalde verlenen de Lid-Staten de vrijstelling «onder de voorwaarden die zij vaststellen om een juiste en eenvoudige toepassing van de betreffende vrijstellingen te verzekeren en alle fraude, ontwijking en misbruik te voorkomen.»

Tegen een belastingplichtige die kan bewijzen dat hij onder een van de vrijstellingen van de richtlijn valt, kan een Lid-Staat zich er niet op beroepen dat hij de nodige maatregelen, die de toepassing van deze vrijstelling juist moeten vergemakkelijken, niet heeft genomen.

De in de aanhef bedoelde «voorwaarden» hebben betrekking op maatregelen ter voorkoming van fraude, fiscale ontwijking en eventuele misbruiken. Een Lid-Staat die verzuimd heeft de in dit opzicht noodzakelijke voorzieningen te treffen, kan zijn eigen passiviteit niet te baat nemen om een belastingplichtige geen vrijstelling te verlenen waarop deze ingevolge de richtlijn terecht aanspraak kan maken.

Het aan de inleidende zin van artikel 13 B ontleende argument moet derhalve worden verworpen.

Tegen de mogelijkheid een beroep op de onderhavige bepaling te doen halen verweerster, de Bondsrepubliek Duitsland en de Franse Republiek bovendien deel C van artikel 13 aan, dat luidt: «Keuzerecht.

De Lid-Staten kunnen aan de belastingplichtigen het recht verlenen om voor belastingheffing te kiezen... : ... b) de handelingen bedoeld in B, sub d) ... De Lid-Staten kunnen de omvang van dit keuzerecht beperken; zij stellen de bepalingen voor de uitoefening ervan vast.» Het Hof concludeert dat artikel 13 C de Lid-Staten geenszins de bevoegdheid toekent de in deel B genoemde vrijstellingen op de een of andere manier te beperken of er voorwaarden aan te verbinden; het geeft de Lid-Staten enkel de bevoegdheid om degenen die onder deze vrijstellingen vallen in meerdere of mindere mate de mogelijkheid te bieden zelf voor belastingheffing te kiezen, wanneer zij dat in hun voordeel achten.

Deze bepaling is derhalve in casu niet relevant.

Het stelsel van belasting over de toegevoegde waarde

Als de belastingketen door de vrijstelling wordt verbroken, zou dat volgens verweerster in het bodemgeschil nadelige gevolgen kunnen hebben zowel voor degene die onder de vrijstelling valt als voor de belastingplichtigen die zich na, en zelfs voor hen die zich vóór hem in de keten bevinden.

Het Hof wijst erop dat uit het systeem van de richtlijn volgt dat zij die aanspraak op vrijstelling kunnen maken en dat ook doen, noodzakelijkerwijs afstand doen van het recht op aftrek van voorbelasting; aangezien zij zijn vrijgesteld van belastingbetaling, kunnen zij geen enkele fis-

cale last op hun afnemers afwentelen, zodat de rechten van derden in beginsel niet nadelig worden beïnvloed.

De door verweerster en de Duitse regering op de verstoring van de normale afwenteling van de BTW-last gebaseerde argumenten zijn derhalve ongegrond.

Het Hof, uitspraak doende op de gestelde vraag, verklaart voor recht:

«Op de bepaling inzake de vrijstelling van omzetbelasting voor zijn omzet uit kredietbemiddeling van artikel 13, B, sub d, 1, van de zesde richtlijn nr. 77/388 van de Raad van 17 mei 1977 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der Lid-Staten inzake omzetbelasting — gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde: uniforme grondslag kon een kredietbemiddelaar, indien de richtlijn niet was uitgevoerd, vanaf 1 januari 1979 een beroep doen wanneer hij deze belasting niet op zijn afnemers heeft afgewenteld, zonder dat de staat hem kan tegenwerpen dat de richtlijn niet is uitgevoerd.»

Gev. Zaken 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 en 5/81 — 27 januari 1982 — Birra Wuhler S.p.A. e.a. / Raad en Commissie — Gritz — *Verjaring van de vordering uit niet-contractuele aansprakelijkheid*

Verzoeksters, die gritz en breukrijst voor de brouwerij-industrie produceren, hebben beroep ingesteld tot vergoeding van de schade die zij hebben geleden tengevolge van de intrekking van de restituties bij de produktie van grutten, griesmeel van maïs en breukrijst bij verordeningen nrs. 665/75 en 668/75 van de Raad van 4 maart 1975, en doordat deze niet weer zijn ingevoerd voor de periode tussen 1 augustus respectievelijk 1 september 1975 en 19 oktober 1977.

De Raad en de Commissie hebben een exceptie als bedoeld in artikel 91 van het Reglement voor de procesvoering opgeworpen met een beroep op de in artikel 43 van 's Hofs Statuut genoemde verjaringstermijn van vijf jaar. Het Hof heeft besloten deze exceptie afzonderlijk te onderzoeken.

De beroepen zijn volgens verweerders niet-ontvankelijk omdat de vorderingen tot betaling van de over de bovengenoemde periode verschuldigde restituties te laat bij de Commissie zijn ingediend.

Verweerders betogen dat de verjaringstermijn van artikel 43 ingaat op het tijdstip waarop de aansprakelijkheidsactie kan worden ingesteld. In casu zou deze verjaringsstermijn op 20 maart 1975 zijn ingegaan, te weten het tijdstip van publikatie van de betrokken verordeningen die het Hof bij arrest van 19 oktober 1977 ongeldig heeft verklaard.

Verzoeksters voeren in hoofdzaak aan dat de verjaringstermijn voor de niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap pas kan ingaan op het moment dat, in een geval als het onderhavige, de schade daadwerkelijk is ingetreden, dat wil zeggen op het moment waarop het recht op betaling van de restituties opeisbaar is geworden tengevolge van het verrichten van handelingen die recht op deze restituties geven.

Blijkens artikel 215 EEG-Verdrag en artikel 43 van 's Hofs Statuut is voor de niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap en de uitoefening van het recht op schadevergoeding het bestaan van een onrechtmatige daad van de communautaire instellingen, reële schade en causaal verband tussen deze drie voorwaarden vereist.

Hieruit volgt dat de verjaringstermijn voor de aansprakelijkheidsactie niet kan ingaan voordat aan alle vereisten voor het ontstaan van de schadevergoedingsplicht is voldaan, en met name niet voordat de schade waarvoor vergoeding wordt verlangd, is geconcretiseerd. In gevallen waarin de aansprakelijkheid van de Gemeenschap uit een normatieve handeling voortvloeit, kan deze verjaringsstermijn mitsdien niet ingaan alvorens de schadebrengende gevolgen van deze handeling zich hebben voorgedaan, in het onderhavige geval derhalve niet vóór het tijdstip waarop verzoekers, na de handelingen te hebben verricht die aanspraak op restituties geven, een bepaalde schade hebben geleden.

Verzoeksters kan derhalve niet worden tegengeworpen dat de verjaringstermijn zou zijn ingegaan voordat zich de schadebrengende gevolgen van de onrechtmatige handelingen van de Gemeenschap hadden voorgedaan.

Het Hof, reechtdoende, verwerpt de exceptie.

Zaak 51/81 — De Franceschi S.p.A. / Raad en Commissie — 27 januari 1982 — Gritz — *Verjaring van de vordering uit niet-contractuele aansprakelijkheid*

Identiek aan de voorgaande zaken.

BOEKEN

Prof. dr. R.A.V. baron van HAERSOLTE, **Inleiding tot het Nederlandse Staatsrecht**. Zevende druk. W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle, 1980, 240 blz. 35 fl.

Dit boek is een leerboek bestemd voor studenten die zich voorbereiden op het kandidaatsexamen in de rechtsgeleerdheid. De auteur gaat ervan uit «dat het bij zulk een studie vooral aankomt op begrip van de begrippen, en op oriëntatie in wet en grondwet».

Wellicht de moeilijkste opdracht voor een hoogleraar, is het opstellen van een leerboek, beperkt tot het wezenlijke van de leerstof. Veel schrijven is gemakkelijk; wat werkelijk van belang is, kort en helder weergeven, is zeer moeilijk.

Arend van Haersolte brengt die opdracht op meesterlijke wijze tot een goed einde. Zijn boek is de ideale kennismaking met het Nederlandse staatsrecht; het is lang niet verwonderlijk dat het reeds aan een zevende druk toe is.

De inhoud van het boek is iets ruimer dan wat ten onzent in een overzicht van staatsrecht wordt ondergebracht; het bevat enkele hoofdstukken politieke geschiedenis, en ook elementen van administratief recht, zoals de voorzieningen tegen overheidsbesluiten.

Daarnaast worden behandeld: de Koning, de regering, vaste colleges (o.m. de Raad van State), de Staten-Generaal, de verschillende typen van overheidsdaden, regeling en bestuur door staatsorganen, decentralisatie, kiesrecht, grondrechten, rechtspraak, staatsnoodrecht, de verhoudingen met Suriname en de Nederlandse Antillen en de buitenlandse betrekkingen.

Elk van deze hoofdstukken geeft telkens op een beknopte wijze, met zakelijke duidelijkheid, een heldere uiteenzetting van het positieve recht.

Enkele paragrafen moeten nu reeds, twee jaren na de publikatie, worden bijgewerkt. Zo is bvb. de ombudsman thans in Nederland een werkelijkheid geworden.

In het voorwoord schrijft de auteur: «De lezer moet bij de consumptie van het hem gebodene er maar zelf het zijne van denken». De lezer, die dit schrijft, denkt er niets dan goed van.

L.P. Suetens.

O.C.G.B., *Je rechten als vreemdeling*, Berchem, EPO, 172 blz.

In de serie «zwarte wetsboekjes» van de uitgeverij EPO verscheen een nieuwe praktische gids, ditmaal doorheen de rechten van de vreemdelingen; het werd geschreven door G. de Moffarts van het Onthaalcentrum voor gastarbeiders te Brussel.

Zoals in de inleiding van het boek gezegd wordt is, het geen commentaar op het vreemdelingenrecht, noch een juridisch werk voor specialisten; het richt zich in de eerste plaats tot niet-juristen. Toch is het zonder twiifel ook voor juristen een zeer nuttig werk, omdat het enerzijds een handige inleiding op het vreemdelingenrecht vormt en anderzijds tal van nuttige informatie (bv. adressen) geeft.

Het boek behandelt naast de regeling van de tewerkstelling van de vreemdelingen (de arbeidskaarten) hoofdzakelijk de verblijfsregeling, waarbij niet alleen de basiselementen van de verschillende verblijfsituaties (kort verblijf, verblijf van meer dan drie maanden, vestiging) van de verschillende categorieën vreemdelingen («gewone», EG-onderdanen, vluchtelingen en staatslozen, studenten) worden uiteengezet, maar waarbij soms tot in detail wordt ingegaan op de moeilijkheden die vreemdelingen in de praktijk kunnen ondervinden om hun situatie «in orde» te krijgen. Hier en daar kan ik niet akkoord gaan met standpunten van de auteur — zo wordt bv. gesteld dat een vreemdeling die toegelaten of gemachtigd is tot een verblijf van meer dan drie maanden, zou kunnen worden teruggewezen omdat hij over onvoldoende middelen van bestaan beschikt, omdat dit feit als aanslag op de openbare orde beschouwd zou kunnen worden (p. 54): noch uit de wet, noch uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de notie openbare orde zó ruim geïnterpreteerd mag worden, wel integendeel — maar over het geheel genomen is het ongetwijfeld ook voor iemand die wat met de materie vertrouwd is zeer interessante lectuur, zodat het jammer is dat de opzet van het boek beperkt werd tot die twee (ongetwijfeld de voornaamste) aspecten — verblijf en tewerkstelling — van het vreemdelingenrecht. Misschien kan eens gedacht worden aan een gids doorheen de rechten van de vreemdelingen op andere domeinen, zoals de moeilijkheden met de sociale zekerheid of familierechtelijke problemen. Ondertussen blijft *Je rechten als vreemdeling* voor al wie vreemdelingen wil bijstaan een nuttig werkinstrument.

Pieter Van Nuffel

MARC DE KOCK e.a., *De nieuwe verblijfsregeling voor vreemdelingen*, Maarten Kluwer, Antwerpen-Amsterdam, 1982, 279 blz.

Sedert de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen op 1 juli 1981 in werking trad, werd in de kolommen van het Rechtskundig Weekblad herhaaldelijk aandacht aan sommige materies van die wet besteed (zie W. Lambrechts, «De vreemdelingenwet en de nieuwe, bijzondere procedureregeling voor de Raad van State», *R.W.*, 1981-82, 629 tot 638; J. De Ceuster en P. Van Nuffel, «De nieuwe vreemdelingenwet: eindelijk (volledig) toepasbaar», *R.W.*, 1981-82, 1440 tot 1455; Luc Declercq, «De vreemdelingenwet en het beroep bij de rechterlijke macht», *R.W.*, 1981-82, 2584 tot 2588).

Wat de Vlaamse rechtsliteratuur betreft, verscheen reeds eind 1981 een volledige bespreking van de nieuwe vreemdelingenwet (H. Van Houtte, ed., *De Vreemdelingenwet. Commentaar op de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen*, Kluwer-Rechtswetenschappen, Antwerpen, 1981).

Thans verscheen het boek van Marc De Kock, Jan De Ceuster, Pieter Van Nuffel en Joris De Jonghe, *De nieuwe verblijfsregeling voor vreemdelingen*.

Uit het voorwoord vernemen wij dat het werk gegroeid is uit een op 27 april 1981 aan de Universitaire Instelling Antwerpen gehouden studienamiddag over de nieuwe vreemdelingenwet tijdens welke referaten werden voortgebracht door Jan De Ceuster (Toegang, verblijf en vestiging: gemeen recht), Pieter van Nuffel (Toegang, verblijf en vestiging: bevoorrechte vreemdelingen), Joris De Jonghe (Veiligheids- en verwijderingsmaatregelen) en M. De Kock (Rechtsmiddelen).

Deze referaten zijn thans uitgewerkt tot een 279 bladzijden tellend boek waarin de wet van 15 december 1980, alsmede de uitvoeringsbesluiten grondig worden gecommentarieerd.

De medewerking van Marc De Kock is een waarborg voor een uitstekende publikatie. Met prof. F. Rigaux is hij een der beste kenners van de vreemdelingenwetgeving. Hij heeft de totstandkoming van de wet van 15 december 1980 op de voet gevolgd en als advocaat die vaak de verdediging waarneemt van vreemdelingen voor de rechtbanken en de administratieve instanties, is hij goed vertrouwd met de moeilijkheden waarmee deze belangrijke bevolkingsgroep wordt geconfronteerd.

In de voorbeschouwingen en de inleiding wordt uitvoerig gehandeld over de totstandkoming van de nieuwe wet, die tien jaar parlementaire werkzaamheden vergde en die vier doelstellingen nastreeft: de wetgeving verduidelijken; in de wet de internationale verplichtingen opnemen; een betere bescherming van de individuele rechten verzekeren door in de wet zelf de rechten en plichten van de vreemdelingen nauwkeurig te omschrijven; en de rechtsmiddelen institutionaliseren.

Terecht betreuren de auteurs dat de wetgever de langdurige parlementaire werkzaamheden niet heeft benut om een vreemdelingenstatuut uit te werken waardoor de overheid gemakkelijker een vreemdelingenbeleid zou kunnen voeren.

Dat de nieuwe wet nog geen waarborg is voor een goed vreemdelingenbeleid, wordt in het boek aangetoond door o.m. te verwijzen naar het nog steeds bestaand gebrek aan coördinatie tussen het Ministerie van Justitie, de Ministeries van Tewerkstelling en Arbeid en het Ministerie van Middenstand wat betreft de aflevering van de arbeids- of beroepskaart aan vreemdelingen. Deze onder de oude vreemdelingenwetgeving reeds bestaande toestand is zeker niet duidelijker geworden nu de wet tot hervorming der instellingen de bevoegdheid de tewerkstelling van vreemdelingen te reglementeren, heeft geregionaliseerd.

De vreemdeling die in België wenst te verblijven of er zich te vestigen, moet zich nog steeds gedragen naar een reeks wetteksten, die zowel betrekking hebben op de verblijfsregeling als de tewerkstelling, waardoor de immigratie sedert de wet van 15 december 1980 geenszins wordt vergemakkelijkt.

Het boek bevat drie grote delen, onderverdeeld in hoofdstukken volgens de structuur van de wet.

Het eerste deel dat als titel draagt «Toegang, verblijf en vestiging» handelt in een eerste hoofdstuk over de algemene regeling inzake de binnenkomst of de toegang tot het grondgebied, het kort verblijf (minder dan drie maanden), het verblijf van meer dan drie maanden, de vestiging, de afwezigheden en de terugkeer van de vreemdeling.

Voor ieder van die fasen in de aanwezigheid van de vreemdeling op het Belgisch grondgebied worden uitvoerig de voorwaarden, toelatingen of machtigingen onderzocht en wordt aandacht besteed aan de documenten waarover de vreemdeling moet beschikken in ieder van de voornoemde verblijfsituaties.

Ook meer fundamentele aangelegenheden uit de verblijfsregeling voor vreemdelingen, zoals b.v. de gezinshereniging, die het mogelijk moet maken alle regelmatig in het land verblijvende en gevestigde vreemdelingen een normaal gezinsleven te waarborgen, worden grondig bestudeerd en uitvoerig toegelicht.

In een tweede hoofdstuk worden de bepalingen onderzocht die van toepassing zijn op de binnenkomst en het verblijf van bijzondere categorieën van vreemdelingen, nl. de onderdanen van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen, hun familieleden, en vreemdelingen, familielid van een Belg, de vluchtelingen en gelijkgestelden, apatriden en studenten. Dit zijn zogenaamde bevoorrechte vreemdelingen voor wie, meestal ingevolge internationale verbintenissen, een gunstiger regime van verblijfsreglementering bestaat.

Het tweede deel van het boek getiteld «Het instrumentarium van de overheid om de naleving van de verblijfsregeling te verzekeren», handelt over de verwijderings- en veiligheidsmaatregelen, alsook de strafsancities.

In het eerste hoofdstuk worden uitvoerig de vier soorten verwijderingsmaatregelen onderzocht: de terugdrijving, het bevel het land te verlaten, de terugwijzing en de uitzetting. Bij de bespreking van ieder van die verwijderingsmaatregelen wordt aandacht besteed aan de redenen die aanleiding kunnen zijn tot de maatregel en wordt de procedure toegelicht.

De lezer wordt o.m. vertrouwd gemaakt met de begrippen schending van de «openbare orde» en de «nationale veiligheid», die gronden uitmaken van de verwijderingsmaatregelen. Aan de hand van de rechtsleer en de parlementaire besprekingen slagen de auteurs erin deze moeilijk definieerbare begrippen, die zij blanco-terminen noemen, duidelijk te stellen.

In een tweede hoofdstuk worden de veiligheidsmaatregelen behandeld, d.z. dwangmaatregelen, zoals vrijheidsberoving of vrijheidsbeperking (bv. verblijfsverbod), die worden genomen wanneer de vreemdeling geen gevolg geeft aan sommige verwijderingsmaatregelen.

In een derde hoofdstuk worden de strafbepalingen van de vreemdelingenwet besproken: onwettige binnenkomst en onwettig verblijf, overtreden van vrijheidbeperkende maatregelen, banbreuk, hulpverleningen aan onwettige binnenkomst of onwettig verblijf, valse getuigenis voor de Commissie van advies voor vreemdelingen en strafrechtelijk gesanctioneerde administratieve inbreuken.

Het derde deel draagt als titel: «Rechtsbescherming».

Het eerste hoofdstuk handelt over de verplichting de administratieve beslissing nopens een vreemdeling genomen, te motiveren, en schriftelijk aan de betrokkene ter kennis te brengen met aanduiding van de rechtsmiddelen in de betekenisakte.

Aandacht wordt besteed aan de twee adviesorganen voor vreemdelingen: de «Raad van advies voor vreemdelingen», die een politiek orgaan is, dat advies zal uitbrengen over alle wetsontwerpen, wetsvoorstellen en decreten betreffende de verblijfsregeling voor vreemdelingen en de «Commissie van advies voor vreemdelingen», die aan de minister van Justitie advies verstrekt wanneer t.a.v. een vreemdeling belangrijke beslissingen, zoals terugwijzing of uitzetting, worden genomen.

In het tweede hoofdstuk worden uitvoerig de rechtsmiddelen besproken die ter beschikking staan van de vreemdeling om de administratieve beslissingen te bestrijden: het verzoek tot herziening, het verzoek tot opheffing van veiligheidsmaatregelen, het beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State en het beroep bij de rechterlijke macht, nl. de raadkamer van de correctionele rechtbank en de politie-rechtbank.

Nieuw is o.a. dat het verzoek tot herziening en ook het beroep tot nietigverklaring voor de Raad van State schorsende kracht kunnen hebben, waardoor de uitvoering van de door de administratie genomen maatregel wordt opgeschort en de vreemdeling in België mag blijven in afwachting van een nieuwe beslissing van de minister van Justitie of van het arrest van de Raad van State.

In de bijlagen van het boek worden naast de tekst van de wet van 15 december 1980 en het koninklijk besluit van 8 oktober 1981 een artikelenregister opgenomen, een opsomming van de parlementaire voorbereidingsstukken, een lijst van de voornaamste verdragen in verband met de verblijfsregeling van vreemdelingen, alsmede een uitvoerige literatuurlijst.

De talrijke verwijzingen (het werk telt niet minder dan 770 voetnoten!) naar rechtsleer, parlementaire vragen en antwoorden, voorbereidende documenten, wetteksten, normen uit het Europees Gemeenschapsrecht en het Beneluxrecht, rechtspraak van het Europees Hof van Justitie, het Hof van Cassatie en de Raad van State, wijzen op de grondigheid van het boek en de wetenschappelijke degelijkheid.

Materies die door de wet van 15 december 1980 onnauwkeurig werden geregeld, meestal door het ontbreken van duidelijke uitvoeringsbepalingen, en die aldus aanleiding geven tot moeilijkheden of twistvragen, worden door de auteurs kritisch ontleed, waarbij steeds verantwoorde oplossingen worden voorgesteld.

Het boek is dan ook buitengewoon goed. Het is niet alleen nuttig voor de praktijkjuristen en het zal met belangstelling worden gelezen door ieder die oog heeft voor het vreemdelingenbeleid in ons land.

Luc Declercq

BALIELEVEN

Congres van het Verbond van Belgische Advocaten te Antwerpen

Het Verbond van Belgische Advocaten houdt op zaterdag 23 oktober 1982 zijn jaarlijks congres te Antwerpen met als thema: de burgerlijke beroepsvennootschap voor advocaten.

Programma:

9 u.: Onthaal van de deelnemers: Crest-Hotel: Le Grellelaan 40 te 2020 Antwerpen (gelegen aan de Ring) waar alle werkzaamheden en manifestaties plaatshebben.

9 u. 30: Algemene statutaire vergadering - Verslagen van de secretaris-generaal en de algemene penningmeester - Statutaire verkiezingen.

De kandidaturen voor de vrijkomende mandaten, met het oog op de statutaire verkiezingen, worden vóór 1 oktober 1982 verwacht bij de secretaris-generaal mr. Kamiel De Trog, De Becker-Rempyplein 21 te 3200 Kessel-Lo.

10 u.: Verwelkoming door de Stafhouder van de Balie te Antwerpen.

Toespraken van de voorzitter, de deken van de Belgische Nationale Orde van Advocaten en de minister van Justitie.

Werkvergadering.

13 u.: Lunch.

14 u. 30: Werkvergadering.

Er wordt voor simultaanvertaling gezorgd.

18 u. 15: Receptie op het Stadhuis te Antwerpen (Grote Markt), aangeboden door het College van Burgemeester en Schepenen.

20 u. 30: Avondfeest (graag avondkledij)

Inschrijving vóór 1 oktober 1982. Nadere inlichtingen bij mr. Paul Dumez, advocaat, Charlottalei 32, 2000 Antwerpen (tel.: 03/230.30.79) en het secretariaat van het Verbond van Belgische Advocaten, gerechtsgebouw, 1000 Brussel, tel.: 02/512.56.82.

Belgische Orde van Advocaten Verkiezing van het Bureau

Op vrijdag 18 juni 1982 hadden de verkiezingen plaats van het nieuw Bureau van de Belgische Nationale Orde van Advocaten ter vervanging van mr. Jean Massaux, gewezen stafhouder van de balie te Verviers, aftredend deken, en van mr. Marc Delacroix, gewezen lid van de Raad van de Orde van de balie te Brussel, aftredend secretaris.

Overeenkomstig de wet werd overgegaan tot de verkiezingen, voor een mandaat van twee jaar, van de deken van de Nationale Orde, wiens opdracht erin bestaat de Algemene Raad voor te zitten en de Orde te vertegenwoordigen.

Mr. Pierre Stas, aftredend vice-deken en gewezen stafhouder van de balie te Tongeren, werd verkozen tot deken, terwijl mr. Gilbert-Sadi Kirschen, gewezen stafhouder van de balie te Brussel, tot vice-deken werd verkozen.

Voor de mandaten van secretaris werd mr. Geert Baert, gewezen lid van de Raad van de Orde van de Balie te Gent, herkozen, en mr. Bernard Francq, lid van de Raad van de Orde van de balie te Charleroi, verkozen.

Het nieuw Bureau treedt in functie op 1 september 1982.

Orde van Advocaten bij het Hof van Cassatie Samenstelling van de Raad der orde

Stafhouder: mr. Adolf Houtekier; leden: mrs. Jean Van Ryn, Jean Dasselès, Georges van Hecke en René Bützler.

Orde van Advocaten te Antwerpen Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Jan Lenaerts; leden: mrs. Jozef Van den Heuvel, Jos Van Goethem, Willy Van Nieuwerburgh, Wilfried Moeremans, André Dinot, André Debergh, André Van der Donckt, Willy

Van Orshaegen, Luc Nelis, André Goossens, Frederik Erdman, Herman Dierckxsens, Piet Van den Bergh, Herman De Winter, Jean Mertens de Wilmars, Jo Stevens.

Orde van Advocaten te Dendermonde
Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Gaston Grysolle; leden: mrs. Luc Wie-meersch, Maurice Mortier, Roger De Rouck, Gustaaf Deckers, Annie Pauwels, Werner Devos, Robert Joos, Roger Cassiman, Guy Van Hulse, Eric De Schrijver, Herman Heyvaert, Robert Ma-réchal, Willy Ruysinck, Luc Van Hoyweghen.

Orde van Advocaten te Gent
Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Willy Roosens; leden: mrs. René Verstringhe, Octaaf Cammaert, Stéphane De Vos, Louis De Clerck, Hubert Van de Voorde, Jean-Marie Kluyskens, Frans Baert, Ignace Peck-stadt, Jean-Charles De Preter, Antoon Van Damme, Jacqueline Verschoore, Paul De Cordier, Fernand L. De Vliegheer, Michel Van Den Daelen.

Orde van Advocaten te Kortrijk
Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Willy Lietaer; leden: mrs. André Malfait, Carlos Gits, Jacques D'Hulst, Georges Gheysen, Michel Albers, Jozef Vandenbulcke, Alberic Van Eeckhout, Arnold Van Tyghem, Charles Leysen, Alain De Brouwer, Hans Michiels, Marc Hende-rixx, Victor Desplenter en Achiel Priem.

Orde van Advocaten te Ieper — Samenstelling van de Orde

Stafhouder: mr. René Delobel, Leden: mrs. Luc Vanraes, Roger Durieu, Henri d'Udekem d'Acoz, Marc Mahieu, Ivan Snick en Guido Sedeyn.

Orde van Advocaten te Leuven
Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Jacques Vermeersch; eerste lid: mr. Walter Bosmans; leden: mrs. Karel Hubrechts, Frans De Clerck, Jos Pel-grims, Hugo Carnoy, Armand Mombaerts, Pierre Vandenbergh, Jean-Marie Van Eecke, Piet Siffert, Els Ruebens, Guy Michel, Marleen Schouteden, Albert Bergmans en Romain Vandebroek.

Orde van Advocaten te Tongeren — Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Theo Maesen; leden: mrs. Désiré Ruiters, Al-fred Franssen, Emile Jageneau, Frans Ver Berne, Jos Orij, Alex Arts, Freddy Gikens, Jean Smets, Evrard Raskin, Jules Wirix, Gabriel Lenaerts, Justin Orij, Jo Smeets, Roger Miguet.

Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen
Samenstelling van het bestuur

Voorzitter: mr. K. Mul; ondervoorzitters: mrs. C. Nys, E. Clij-mans en H. Callens; penningmeester: mr. J. Six; secretaris: mr. J. De Man; verslaggever: mr. M. Tollenaere; sport: mr. T. Ver-sompel; stagiairs: mr. J.L. Mertens.

Conferentie van de Jonge Balie te Kortrijk
Samenstelling van het bestuur

Voorzitter: mr. Eddy Debusschere; ondervoorzitter: mr. Do-minique Desmet; secretaris: mr. Geert Sustonck; penningmees-ter: mr. Pierre Dujardin; bestuursleden: mrs. Robrecht Bauwens en Jan Libert.

Conferentie van de Jonge Balie te Turnhout — Samenstelling van het bestuur

Voorzitter: mr. Vic Mercelis; ondervoorzitter: mr. Marc De-bonnaire; secretaris: mr. Annemie Van Deun; penningmeester: mr. Chris Schuermans; leden: mrs. Marc De Backer, Peter Van Der Avort, Marijke Hofkens en Roel Hofkens.

Vlaamse Conferentie der Balie van Gent — Samenstelling van het Bestuur — Openingszitting

Voorzitter: mr. Frans Vanbiervliet; ondervoorzitter: mr. Thier-ry Beele; secretaris: mr. Laurent Balcaen; penningmeester: mr. Frank Van Hoorde; leden: mrs. Johan Debudt, Lieven Decalu-wé, Herman D'Hoe, Ann Gryndonck, Rik Torrekens en Serge Van Eeghem; vertegenwoordiger der stagiairs: mr. Hans Rieder; daup-hin: mr. Philippe Leroy.

De plechtige openingsvergadering van de Conferentie vindt plaats in het stadhuis te Gent op 30 oktober 1982, met mr. Lieven Decaluwé als openingsredenaar.

Conferentie van de jonge Balie te Tongeren — Samenstelling van het bestuur

Voorzitter: mr. Georges Alofs; schatbewaarder: mr. Jo Smeets; secretaris: mr. Frans Timmermans; leden: mrs. Ludo Christoffels, Cecile Noelmans, Luc Vanderputte, Arie Sas, Lieve Lambrix en Emmy Hertoghs.

Jaarvergadering van de Nederlandse Orde van Advocaten te Utrecht

De dertigste jaarvergadering van de Nederlandse Orde van Ad-vocaten wordt gehouden te Utrecht op 24 september 1982.

Op de agenda staat o.m. een feestrede, uit te spreken door mr. H.F. Van den Haak, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, en de inleidingen over het onderwerp «Advo-caat, burger en overheidsmacht» door de pre-adviseurs mr. G.J. Kemper, advocaat te Amsterdam, en J.C.J. Lammers, landdrost van het Openbaar Lichaam Zuidelijke Ysselmeerpolders te Alme-re.

MEDEDELINGEN

Over de beperking van voor beslag vatbare bedragen

In *Vragen en Antwoorden*, — Kamer (27 juli 1982 (29), 2162) informeert kamerlid Suykerbuyk naar een eventuele aanpassing van de bij art. 1409 Ger. W. vastgelegde minimumbedragen.

De minister van Justitie antwoordde het volgende:

«De problemen verbonden aan de herziening van de bedragen vastgelegd in artikel 1409 van het Gerechtelijk Wetboek zijn op dit ogenblik ter studie. Binnen afzienbare tijd zal ik ter zake een wets-ontwerp indienen».

Over de kwestie of al dan niet het bedrag van het bestaansmini-mum ter zake van onderhoudsgeld in beslag kan worden genomen, resp. overgedragen, stelde kamerlid Cardoen de volgende vraag:

Het bestaansminimum of levensminimum moet toelaten zich het allernoodzakelijkste aan te schaffen om in leven te blijven. Het is dus onlogisch dat dit bedrag vatbaar is voor beslag of overdracht.

Toch zijn de meningen verdeeld omtrent de vraag of bestaans-minimum beslagbaar is voor onderhoudsgeld en, indien wel, of er beperkingen zijn aan het beslag.

Wie zegt dat bestaansminimum beslagbaar is voor onderhouds-geld redeneert als volgt:

1. Artikel 1409 Gerechtelijk Wetboek bepaalt de grenzen of be-perkingen van het beslag en omschrijft het beslagbaar en niet-beslagbaar gedeelte.

2. Overeenkomstig artikel 1410, § 2, 7°, Gerechtelijk Wetboek, is bestaansminimum niet voor beslag vatbaar.

3. Volgens artikel 1412 Gerechtelijk Wetboek, zijn de beperkingen bedoeld in de artikelen 1409 en 1410 niet van toepassing voor onderhoudsgeld.

Een andere denkwijze zou de volgende kunnen zijn:

1. Artikel 1409 omschrijft «beperkingen» van beslag.

2. Artikel 1410, § 1, werkt de «beperkingen» verder uit.

3. Artikel 1410, § 2, heeft het enerzijds over «beperkingen» en anderzijds over «uitsluitingen».

4. Aangezien in artikel 1412 Gerechtelijk Wetboek, alleen sprake is van «beperkingen» en artikel 1410, § 2, het inzake bestaansminimum heeft over een «uitsluiting» geldt er een absoluut verbod van beslagbaarheid inzake bestaansminimum, derhalve ook voor het uitbetalen van onderhoudsgeld.

Graag vernam ik van de minister hoe de wetgeving ter zake moet worden geïnterpreteerd.

Het antwoord van de minister van Justitie luidde:

Onder voorbehoud van het oordeel van de hoven en de rechtbanken en rekening houdend met de wil van de wetgever zoals deze onder meer uit de voorbereidende werkzaamheden van het Gerechtelijk Wetboek blijkt, komt het mij voor dat artikel 1412 van het Gerechtelijk Wetboek van toepassing is op de gevallen bepaald door artikel 1410, § 2.

De beperkingen waarover artikel 1412 spreekt moeten inderdaad worden begrepen in verband met het algemeen principe bepaald door de artikelen 7 en 8 van de wet van 16 december 1851 op de herziening van het hypothecair stelsel, volgens welke ieder die persoonlijk verbonden is, gehouden is zijn verbintenissen na te komen, onder verband van al zijn goederen, roerende en onroerende, tegenwoordige en toekomstende, en die strekken tot gemeenschappelijke waarborg voor zijn schuldeisers. In deze zin vormen zowel het gehele als het gedeeltelijke niet vatbaar zijn voor beslag van bepaalde goederen een beperking van het recht om beslag te leggen op de goederen van een schuldenaar.

Artikel 1412 verwijst trouwens naar artikel 1410 zonder hierbij een onderscheid te maken tussen de verscheidene paragrafen van deze bepaling.

(*Vragen en Antwoorden - Kamer*, 3 augustus 1982 (30), 2213).

Over de aansprakelijkheid van beheerders en zaakvoerders bij faillissement van vennootschappen.

In *Vragen en Antwoorden - Senaat* (10 augustus 1982, nr. 30, 989) is hierover een vraag van senator Van In en een antwoord van de minister van Justitie opgenomen:

Vraag (nr. 65): Ter gelegenheid van het faillissement van vennootschappen stelt de goegemeente soms met verbijstering vast dat degenen die bij de activiteiten van de vennootschap rechtstreeks waren betrokken en er een persoonlijk vermogen door hebben verworven, ongemoeid worden gelaten.

We geloven dat de reactie van het publiek in dit verband niet van elke grond ontbloomt is want, hoezeer men ook de rechtsregel van de scheiding tussen het persoonlijk vermogen van de beheerders-zaakvoerders en dat van de vennootschap mag aankleven, de persoonlijke verrijking wordt altijd als onrechtmatig ervaren wanneer zij strijdig is met een goed beheer.

Aangezien crisisperiodes nog gemakkelijker aanleiding geven om zich van verlieslatende vennootschappen te ontdoen, ware het nuttig van u te vernemen welke instructies en welke onderzoekingsmiddelen aan parketten en fiscale inspecties worden aanbevolen om zich tegen hoger geciteerde euvels te keren.

In hetzelfde verband zou kunnen medegedeeld worden in hoeveel gevallen en voor welke bedragen sedert 1978 al is opgetreden.

Antwoord: Het principe van de beperkte aansprakelijkheid van beheerders en zaakvoerders van vennootschappen wordt reeds doorbroken in de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen. De artikelen 35, 62, 63ter, 82, 123, 133bis en 138bis bevatten namelijk uitzonderingen op dit principe, als sanctie voor niet-nakoming van enkele essentiële regels tot bescherming van de belangen van derden.

De beperkte aansprakelijkheid is echter ook doorbroken in de rechtspraak sinds 1951. Hierdoor is het onder meer mogelijk geworden het faillissement van de vennootschap uit te breiden tot de persoon die onder het mom van de vennootschap voor eigen rekening handel gedreven heeft en met haar opgehouden heeft te betalen.

Deze toerekening van het faillissement aan de achterman gebeurt voornamelijk wanneer hij zich van een stroman heeft bediend of wanneer hij het vennootschapsvermogen met het privé-vermogen heeft vermengd. Daarenboven kan diezelfde persoon, wanneer hij wel in staat blijkt te betalen, krachtens geldende rechtspraak, veroordeeld worden tot betalen van het geheel of een deel van het passief van zijn vennootschap.

De gerechtelijke overheden beschikken dus reeds over voldoende middelen om de door het geachte lid aangeklaagde misbruiken te beteugelen.

Er bestaan geen gerechtelijke statistieken over de door het geachte lid bedoelde gevallen. A fortiori, bestaan er geen gegevens over de bedragen die daarmee gepaard gingen.

Omwille van de aanzienlijke toename van werk waartoe dergelijke statistische opzoekingen aanleiding zouden geven voor de reeds overbelaste rechtbanken van koophandel, kan ik geen gevolg geven aan het verzoek van het geachte lid.

Ik vestig niettemin zijn aandacht op het feit dat betreffende deze aangelegenheid overvloedige rechtspraak met commentaar is gepubliceerd.

Ik verwijs het geachte lid in het bijzonder naar een studie van Prof. J. Ronse in dit verband (*Waarheid en leugen omtrent de onderneming met beperkte aansprakelijkheid*, Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, 1978, nr. 2).

Nieuwe wetgeving en de overbelasting van het justitie-apparaat in Nederland

In Nederland heeft de minister van justitie, onder goedkeuring van de ministerraad, in een rondschrijven aan de andere ministers medegedeeld, dat voortaan nieuwe wetgevingsprojecten zullen worden gezien op hun gevolgen voor de werkdruk van de rechterlijke macht en de opsporingsorganen.

Uit dit rondschrijven citeren wij enkele passages:

De werklast van het justitie-apparaat is in de afgelopen jaren sterk — in bepaalde sectoren soms explosief — gestegen. Ondanks een gestage groei van het personeelsbestand heeft de omvang van het apparaat de toename van de werklast niet kunnen bijhouden. Terwijl de toename zich nog steeds blijft voortzetten worden er, gezien de financiële situatie, verregaande beperkingen gesteld aan de mogelijkheden op het gebied van personeel en materieel.

De discrepantie tussen werklast en capaciteit van het justitie-apparaat gaat daardoor zorgwekkende vormen aannemen.

In de praktijk leidt dit tot verminderde handhaving van rechtsregels en grote vertragingen bij procedures. Niet alleen komt hierbij de kwaliteit van de rechtsorde in het geding, doch door de sterke juridificering van de samenleving kan dit ook leiden tot nadelige gevolgen in de economische sfeer. Ook het effect van nieuwe wetgeving kan twijfelachtig worden, als de handhaving daalt beneden een bepaald niveau.

De schade, die de rechtsbedeling hiermee oploopt, wordt ook en misschien zelfs in de eerste plaats geleden in de sfeer van de uitvoering en de werking van de betrokken wetten. Er is hier dan ook niet een belang in het geding, dat alleen de Minister van Justitie zou raken.

(...)

Het lijkt daarbij een eis van doelmatigheid, dat de gevolgen voor de belasting van het justitiële apparaat (de effecten dus voor de civiele rechtspraak, de rechtshandhaving en de rechtsbescherming) in een zo vroeg mogelijk stadium van de voorbereiding van het wetsontwerp onder het oog worden gezien.

Dit geldt zowel voor wetgeving, die alleen van de Minister van Justitie uitgaat als voor die welke door hem wordt mede-ondertekend en de overige wetgeving.

(...)

Reeds thans zal het vaak mogelijk zijn aan de hand van ervaringsgegevens in vergelijkbare gevallen een aanvaardbare basis voor het doorrekenen van de gevolgen van bepaalde veronderstellingen te vinden.

Bij die veronderstellingen kunnen factoren in de trant van de onderstaande in het geding zijn als in het bijzonder van belang voor het werklasteffect:

— Wetgeving die bestaande gerechtelijke procedures verandert of nieuwe procedures invoert;

- Wetgeving waarbij de werklast zich uitsluitend of hoofdzakelijk zal concentreren bij één rechterlijk college of een ander relatief klein onderdeel van het justitie-apparaat;
- Wetgeving met een ordenend oogmerk, dat de hele bevolking of een frequent voorkomende gedraging betreft;
- Wetgeving die verplichtingen oplegt waarbij een hoog niveau van handhaving noodzakelijk of gewenst is;
- Wetgeving op civielrechtelijk terrein waarin een rechterlijke ingreep wordt vereist om een veel voorkomende rechtsverhouding te doen ontstaan, te veranderen of te ontbinden;
- Wetgeving op publiekrechtelijk terrein die naar haar aard tot veel administratiefrechtelijke geschillen moet leiden.

Geen eenvormige Beneluxwet op de uitgaveovereenkomst?

Het Nederlands tijdschrift voor auteurs- en mediarecht «Auteursrecht» publiceerde een bijzonder nummer over de uitgaveovereenkomst (nummer 3, juli 1982, 82/3).

Over de totstandkoming van dit nummer en de betekenis van de opgenomen bijdragen schrijft prof. H. Cohen Jehoram o.m. het volgende:

Voor een gehoor van ongeveer 120 Belgen en Nederlanders spraken, na een 'verwelkoming' door prof. Lindemans, rektor van de organiserende UFSAL, achtereenvolgens prof. Van Isacker (R.U. Gent) over 'Contractuele problemen van de literaire en wetenschappelijke auteurs in het Belgische Recht', dr. Peeters (Elsevier) over 'Het standpunt van een uitgever', prof. Cohen Jehoram (U.v.A.) over 'Het Nederlandse ontwerp voor een uitgaveovereenkomst', dr. Gotzen (UFSAL en K.U. Leuven) over 'Het uitgavecontract in het perspectief van een nieuw contractenrecht in het auteursrecht', terwijl prof. Corbet (V.U. Brussel) de 'Conclusies' gaf.

De redactie is bijzonder verheugd dat de organisator van deze dag dr. Gotzen, de verzamelende inleidingen aan ons blad heeft aangeboden, hetgeen geleid heeft tot het onderhavige bijzondere nummer van Auteursrecht.

Wanneer één conclusie getrokken kan worden uit de respectievelijke Belgische en Nederlandse inleidingen, dan is het wel deze dat er geen Eenvormige Beneluxwet op de uitgaveovereenkomst zal komen. Daarvoor liggen de standpunten in België en Nederland te zeer uiteen. Het in 1974 als zodanig geprojecteerde Nederlandse departementale brokje voor de allerminst hongerige legislatieve Beneluxleeuw is versmaad. Dat betekent dat men nu eindelijk in Nederland en België aan het werk kan gaan en geheel eigen nationale wetgevingen voorbereiden.

Moge echter ons tijdschrift, dat in dit bijzondere nummer nu mede de drie belangrijkste Belgische schrijvers op het gebied van het auteurs- en mediarecht verenigt, tot een waarlijke Beneluxonderneming uitgroeien.

BERICHTEN

Benoeming eerste hoogleraren in het Recht aan de Rijksuniversiteit Limburg

Bij Koninklijk Besluit zijn dr. Th. C. van Boven en dr. C. Flinterman benoemd tot hoogleraar in het Recht aan de Rijksuniversiteit Limburg. Ze zullen in het bijzonder werkzaam zijn op het gebied van het Internationale Recht en het Nederlandse en vergelijkend Staatsrecht.

Ze zijn de eerste hoogleraren die in Maastricht zijn benoemd voor de in september te starten studierichting Nederlands Recht.

Stuurgroep Post Academisch Onderwijs Rechtsgeleerdheid regio Amsterdam

Cursus: Beschermende maatregelen op het gebied van de internationale handel door de Europese Gemeenschap en de Lid-staten.

Cursusleider: drs. E.L.M. Völker, wetenschappelijk hoofdmedewerker Europees recht, Europa Instituut van de Universiteit van Amsterdam.

Tijd: 24 september 1982, van 10.00 tot 17.00 uur.
Plaats: Europa Instituut, Grimborgwal 10, 1012 GA Amsterdam.

Inschrijfgeld: f200,-

Programma

1. De handelsbetrekkingen met Japan

Inleiders: dr. J.W. Aarts, Dir. Gen. Buitenlandse Betrekkingen Commissie van de EG Brussel; mr. C.J.E. Bronckers, advocaat te Den Haag.

2. De internationale handel in textielproducten en toepassing van art. 115

Inleiders: mr. R.J.P.M. van Dartel, dir. gen. Buitenlandse Economische Betrekkingen (BEB), Min. van Econ. Zaken; prof. mr. C.W.A. Timmermans, Rijks Universiteit Groningen.

3. Dumping en export subsidies

Inleider: mr. D.J. Gijlstra, advocaat te Amsterdam.

4. De toekomstige regulering van belemmeringen in de internationale handel

Inleider: dr. J. Steenberghe, docent economisch recht, Katholieke Universiteit van Leuven.

5. *Discussie met een panel van deskundigen* bestaande uit: dhr. P. Luyten, directeur, dir.gen.Buitenlandse Betrekkingen, EG Brussel en de overige medewerkers aan deze cursus.

Als achtergrond voor de inleidingen zullen dienen twee meer algemene stukken betreffende de Gemeenschappelijke Handelspolitiek van de EG van: dr. J.H.J. Bourgeois, Juridische Dienst, Commissie van de EG, Brussel; drs. E.L.M. Völker.

De voorlopige teksten van de inleidingen zullen vooraf worden toegezonden.

Inlichtingen en inschrijving: Secr. Stuurgr. PAO-R regio A'dam, Hfdgebouw VU, kamer 5A-16, De Boelelaan 1105, 1081 HV Amsterdam, tel.: 020 -548 2652.

Postacademisch onderwijs Faculteit der rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Utrecht

Cursus: Elementaire inleiding in het recht van de Europese Gemeenschappen.

Cursusleider: prof. mr. P. van Dijk, hoogleraar in het recht der internationale organisaties aan de Rijksuniversiteit Utrecht.

Programma

8 oktober 1982: prof. mr. P. van Dijk.

a. Algemene inleiding: institutionele structuur van de EG, bevoegdheden van de organen, besluitvormingsprocedures, rechtsinstrumenten en financiën.

b. Verhouding van het gemeenschapsrecht tot het Nederlandse Recht.

22 oktober 1982: mr. D.J. Keur, wetenschappelijk assistent Europees sociaal-economisch recht aan de Rijksuniversiteit Utrecht.

a. Doelstellingen en middelen van de E.E.G.: de instelling en werking van de gemeenschappelijke markt en de coördinatie van het economisch beleid.

b. Enige capita Europees sociaal-economisch recht: maatregelen van gelijke werking, steunverlening door de overheid, gelijke beloning van man en vrouw.

12 november 1982: (nog niet bekend)

a. De rechtsbescherming in de Europese Gemeenschappen.

b. Recente ontwikkelingen in de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

19 november 1982: dr. G. Faber, wetenschappelijk medewerker Europese Economische integratie aan de Rijksuniversiteit Utrecht.

a. Intra-communautaire economische gevolgen van het functioneren van de Europese Gemeenschappen.

b. Economische gevolgen van de Europese economische samenwerking voor derde landen.

3 december 1982: prof. dr. J.K. de Vree, hoogleraar in de leer der internationale betrekkingen aan de Rijksuniversiteit Utrecht.

- a. Politieke consequenties welke uit het bestaan van de Europese Gemeenschappen voortvloeien voor de lid-staten.
- b. Politieke consequenties welke uit het bestaan van de Europese Gemeenschappen voortvloeien voor derde landen.

Plaats: Alle bijeenkomsten vinden plaats in het Jaarbeurscongrescentrum (Beatrixgebouw) te Utrecht van 14.00 - 17.00 uur.

Cursusgeld: Het cursusgeld bedraagt f. 240,- inclusief syllabus en koffie/thee.

Inlichtingen en inschrijving: mw. mr. B.M. Dicou-Verdegem, Drift 8, 3512 BS Utrecht; tel.: 030 - 315884.

Deutscher Juristentag te Nurenberg

Op 14 september 1982 begint te Nurenberg de 54e. Deutsche Juristentag.

De volgende thema's worden behandeld: de rechtspositie van pleegkinderen, het eenvormig bestuurlijk procesrecht, de rechtspositie van de verdachte in het strafproces en de sanering van ondernemingen.

De preadviezen (Band I Gutachten, 620 p.) zijn bij het Verlag Beck verschenen.

Post-universitair programma Tax Management

Door het Post-universitair Onderwijscentrum van de Vlaamse Economische Hogeschool Brussel werd een programma Tax Management bekend gemaakt.

Het programma omvat 200 seminarie-uren. De colleges worden gehouden op vrijdagavond en zaterdagvoormiddag van 5 november 1982 tot juni 1983.

Aan de deelnemers, die slagen in de vereiste evaluatieproeven en een publiceerbare paper voorleggen over een fiscaal onderwerp wordt een post-universitair diploma Master in Tax Management overhandigd.

Inlichtingen bij André De Coen, Post-universitair Onderwijscentrum Vlaamse Economische Hogeschool, Koningsstraat 284, 1030 Brussel, tel.: (02)217.65.10.

Studiedagen te Louvain-la-Neuve over «Nationalité et statut personnel»

Door het «Centre Charles De Visscher pour le Droit international» worden, in samenwerking met «Le Centre interuniversitaire de droit comparé» (Brussel) en de «International Law Association» (Belgische afdeling), op 28 en 29 oktober 1982 te Louvain-la-Neuve studiedagen gehouden met het volgend programma:

Donderdag, 28 oktober 1982 (voor- en namiddag):

Nationalité et statut personnel en droit comparé (Les droits des grandes familles traditionnelles — Les droits asiatiques et africains) met preadviezen van de professoren Julio Gonzales-Campos (Madrid), Fritz Sturm (Lausanne), Ethel Groffier-Atala (Montréal) en Dobrosav Mitrovic (Belgrado)

Vrijdag, 29 oktober 1982 (voor- en namiddag):

Nationalité et statut personnel en Belgique (Un demi-siècle d'évolution du droit de la nationalité belge. — Suggestions par une réforme efficace) met preadviezen van staatsraad Charles Closset, de professoren Michel Verwilghen (Louvain-la-Neuve), Bernard Dutoit (Lausanne) en Paul Lagarde (Université de Paris I).

Inlichtingen en inschrijvingen bij «Centre Charles De Visscher pour le Droit international», Place Montesquieu 2, 1348 Louvain-la-Neuve (tel.: 010/41.81.81).

Benelux en gedifferentieerde integratie in Europa

Op vrijdag 10 september 1982 wordt door de Belgische Vereniging voor Europees recht in samenwerking met de Nederlandse zustervereniging een studiedag gehouden over Benelux en gedifferentieerde integratie in Europa.

Preadviseurs zijn de professoren J. Vandamme en R.H. Lauwaars.

De studiedag vindt plaats te Brussel, Regentschapstraat 39 (Benelux Secretariaat Generaal) en vangt aan te 15 uur met een inleiding van de heer Kruytbosch, secretaris generaal van de Benelux-Unie.

TIJDSCHRIFTEN

Panopticon, 1982

nr. 2, maart/april

C. Fijnaut, Partijpolitiek en strafrechtelijk beleid; E. Peeters, Het ontstaan van de probatie in België; P. Arnou, Het fouilleren van een persoon en het doorzoeken van zijn bagage en/of zijn voertuig.

Revue trimestrielle de droit européen

nr. 3, juli-oktober

K. Hopt, Problèmes fondamentaux de la participation en Europe; J.J. Biolay, Du principe de non-discrimination dans les relations commerciales; J. Pellerin, La personnalité morale et la forme des groupements volontaires de droit privé.

Revue critique de jurisprudence belge, 1982

nr. 1

J. Van Compernelle, L'office du juge et le fondement du litige, en Fr. Rigaux, La scission du fait et du droit et la distinction entre le droit interne et le droit étranger, noten bij Cass., 24 november 1978 en 9 oktober 1980; P. De Vroede, La notion «d'usages honnêtes en matière commerciale», noot bij Cass., 27 november 1979; M. Magrez, La notion d'entreprise en droit collectif du travail, noot bij Cass., 22 oktober 1979; F. Maussion, De l'influence de la dépréciation monétaire sur la fixation des indemnités, spécialement en matière d'expropriation pour cause d'utilité publique, noot bij Cass., 20 september 1979.

Tijdschrift van de Vrederechters, 1982

nr. 1, januari

R. Torfs, Dringende voorlopige maatregelen en artikel 223 B.W.; rechtspraak.

nr. 2, februari

G. Rommel, Quelques problèmes en matière de droit maghrébin: la répudiation, la garde et le rapt d'enfants, les pensions alimentaires; rechtspraak.

Tijdschrift voor aannemingsrecht, 1982

nr. 1

R. Van der Elst, Les entreprises belges face à la loi française du 14 janvier 1978 à la responsabilité et à l'assurance dans le domaine de la construction; M. Rubino-Sammartano, Internationale bouwovereenkomsten; Redactie; Le contrôle des marchés publics par la Cour des comptes.

Algemeen fiscaal tijdschrift, 1982

nr. 3, maart

W. Dierick, De fiscus, burgerlijke partij voor het strafgerecht?; L. Wygaerts, Directeurs en beheerders in het Belgisch-Nederlands grensverkeer (1).

Bank- en financiewezen, 1982

nr. 2

J. Guill en J.-N. Schaus, La nouvelle loi bancaire luxembourgeoise du 23 avril 1981; P. De Grauwe, Kapitaalkosten en wisselbeheersbeleid in België; G. Janson, La protection de l'entreprise contre les risques de change; M. Bellis, Typologie des lettres de patronage; W. Janssens en A. Vanaudenaeghen, Ship finance in the seventies: an application of banking crisis theories and ancient wisdom; A. Lamfalussy, La lutte contre l'inflation par la politique monétaire: succès ou échec? Y. Pouillet, Banque et fichiers de clientèle informatisés: principes de la réglementation juridique en Europe.